

**Шановні учасники I Регіональної навчально-практичної конференції
«Актуальні проблеми суспільствознавчих дисциплін» Повідомляємо, що вийшов
електронний збірник тез та виступів за результатами конференції!**

**I Регіональної навчально-практичної конференції
«Актуальні проблеми суспільствознавчих дисциплін»**

19 травня 2015року.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- ***Олійник О.Л.*** – к. і. н., директор ТК ЗНУ
- ***Богданова Л.М.*** – голова циклової комісії «Соціально-економічних і правових дисциплін»
- ***Іванова І.В.***- завідувача кабінетом інформатики

Шановні друзі!

Невід'ємною складовою діяльності Торгового коледжу ЗНУ, який цього року святкує свій 75-річний ювілей, є навчально-дослідна робота. Вона підсилює активні, творчі начала в навчальному процесі, зберігає та стимулює творчий потенціал коледжу, забезпечує потреби Запорізького краю у висококваліфікованих спеціалістах. Значну роль в цьому відіграє студентська навчально-дослідна робота, яка активно проводиться в коледжі впродовж усього навчального року. За традицією, її підсумки підводяться у першій половині травня, під час проведення навчально-практичної конференції, яка проводиться щорічно силами циклової комісії «Соціально-економічні та правові дисципліни».

*У цьому році в роботі **I-ої Регіональної навчально-практичної конференції «Актуальні проблеми суспільствознавчих дисциплін»** взяло участь понад 50 студентів, молодих науковців та викладачів. Серед них представники студентства та молодих вчених Торгового і Економіко-правничого коледжів Запорізького національного університету, Запорізької індустріальної академії, Запорізького авіаційного коледжу, учні загальноосвітніх шкіл м. Запоріжжя та ін. Більше третини підготовлених до конференції доповідей визнані Оргкомітетом як такі, що можуть бути рекомендовані до видання. Тези цих доповідей містяться у електронному збірнику. Сподіваємося, що ці Ваші перші кроки у навчально-дослідній діяльності слугуватимуть додатковим стимулом для подальшої пошукової роботи, сприятимуть підвищенню Вашої творчої активності, а відтак і розвитку науки в Запорізькому національному університеті. Нових Вам звершень та наукових досягнень.*

З повагою, директор ТК ЗНУ О.Олійник.

СЕКЦІЯ № 1. «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ»

Доля Кристина

Студентка Економіко-правничого коледжу ЗНУ

Наук. кер.: к.і.н., викл. Носик М. О.

КЛІОМЕТРІЯ, ЯК НОВИЙ МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНИХ ЯВИЩ ТА ПРОЦЕСІВ

Процес перебудови історичної науки обумовлює пошук нових ефективних методів дослідження, які б давали можливість неупереджено, уникаючи кон'юнктурних коментарів й однобічних політизованих оцінок, висвітлювати минулий досвід суспільства, визначати науковий прогноз на майбутнє. Як свідчить практика, одним з таких методів у сучасності є кліометрика [5, с. 39].

В оцінюванні історичних фактів і подій значну роль відіграють кліометричні дослідження, що використовують статистичні методи дослідження за допомогою моделювання, аналогії й альтернативи для пояснення минулого, економічну теорію для вивчення економічної історії [3].

З 60-х років ХХ ст. все більш значущими стають дослідження у галузі кліометрії – нового напрямку економічної історії. Прихильники його, зокрема американські вчені Р. Фогель, Д. Норт, С. Енгерман та ін., за допомогою найсучасніших методів вивчають траєкторії економічних процесів минулого, щоб вивчати нинішнє і прогнозувати майбутнє, кількісно оцінюючи історичні явища. Термін «нова економічна історія» запровадив у науковий обіг саме Р. Фогель у своїй праці «Нова економічна історія, її визначення і методи» (1966 р.) [6].

При цьому необхідно врахувати деякі особливості американської «нової економічної історії». Її прихильники багато говорять про використання теорії, але під теорією вони, як спеціалісти, розуміють запозичення розроблених в економіці математичних моделей вкладення коштів — вихід продукції, прибутковість, попиту і пропозиції, економічного зростання і т. д. [5, с. 391].

Два десятиліття з кінця 50-х і до кінця 70-х рр. ХХ ст. іноді називають «золотою ерою» кліометрики. Тоді в американську економічну історію прийшло нове покоління економістів, яке принесло з собою неокласичну економічну теорію, включаючи

економетрику (або економічне моделювання), і кількісні методи, підігнані під нові теоретичні основи [4, с. 106].

Кліометристи свідомо себе обмежували, як вони висловлювалися, «від основного потоку історії» областю, де діють точні моделі і числа. У зв'язку з цим акцент був перенесений на ревізію багатьох положень традиційної економічної історії, які раніше здавалися непорушними і обґрунтованими» [5, с. 390].

За Д. Норсом, кліометрична революція допомогла економічним історикам домогтися прогресу в розумінні визначної ролі економіки у суспільному прогресі, оскільки завдячуючи сприятливому структурованому накопиченню капіталу цивілізаційні інновації змогли досягти загального стійкого процвітання [7].

Рання кліометрика визначалася Робертом Фогелем як методологія, що використовує математичні моделі, взяті з економічної науки для вивчення історії [4, с. 106].

Один з відомих розробників математичних методів в історичних дослідженнях, кандидат фізико-математичних наук і доктор історичних наук Л. І. Бородкін визнає, що «історики вивчають, як ішов історичний процес в реальності, а кліометристи моделюють те, як він міг би розвиватися» [1, с. 112].

За розвитком процесів ми можемо виділяти основні фактори, які спричиняють ті чи інші явища, та робити певні прогнози на наступний період. Це дасть нам змогу зрозуміти, які наслідки нас можуть чекати з настанням подібного явища, і надасть можливість підготуватися до нього або уникнути його настання.

Поняття «кліометрика» з 80-х рр. ХХ ст. трактується все більш широко. Різноманіття кліометричної тематики в сучасний період вказує на те, що кліометрика стала являти собою міждисциплінарну область, орієнтовану на використання теорії та кількісних методів у різних сферах, таких як: економіка, історія, соціологія, демографія, іноді навіть політологія [4, с. 124].

Мікрорівень сучасної кліометрики вплинув не тільки на її міждисциплінарний характер, але і зумовив значне розмаїття тем досліджень порівняно з попереднім періодом. З цієї причини сучасну кліометрику досить важко звести до декількох тематичних областей. Більше того, складно провести інституційний кордон між кліометрикою та економічною історією. Це визнають і самі творці кліометрики – американські економісти. При цьому вони ж публікують роботи одночасно і у кліометричному, і у історико-економічному ключі.

Це, своєю чергою, доводить, що кліометрика максимально потрапила під вплив суміжних з нею областей гуманітарної науки. Однак цей факт не свідчить про відступ

кліометрики від принципів, за які боролися її батьки-засновники, бо не слід забувати, що в попередній період частина економічної історії, що потрапила під вплив кліометрики, була змінена у своїх фундаментальних основах. Протягом же 80-х рр. ХХ ст. тривав процес міждисциплінарного історико-економічного синтезу – перехід до нової кліометрики [4, с. 127].

Не зважаючи на це, навіть сьогодні, в умовах «комп'ютерної революції», кліометричні методи не набули належного поширення у вітчизняній історичній науці [2, с. 39].

За таких умов стають очевидними недостатність, методична недосконалість суто описових, традиційних методів дослідження як відповідного джерела. Це обумовлює потребу у використанні кліометричної методики, тобто кількісного аналізу. Він передбачає формування системи кількісних характеристик явищ, що вивчаються, які в результаті математичної обробки дають нову інформацію про них й, таким чином, розширюють основу «сутнісно-змістовного аналізу цих явищ й процесів» [2, с. 41].

Отже, кліометричні розрахунки можна використовувати для великої кількості різноманітних розрахунків як на мікро- так і на макрорівні. Вони нам можуть забезпечити максимально точні прогнози на наступні роки, та допомогти спрогнозувати в майбутніх періодах прибутки та можливі збитки.

Список використаних джерел:

1. Возможны ли математические модели истории? (Материалы круглого стола) // *Общественные науки и современность*. – 2004. – № 3. – С. 111-122.
2. Ганжуров Ю. С. Преса України другої половини 50-х – початку 60-х рр. як об'єкт кліометричних досліджень в сучасному джерелознавстві / Ю. С. Ганжуров // *Український історичний журнал*. – 1991. – № 12. – С. 39-48.
3. Козюк В. В. Політекономія: історія економіки та економічної думки [Електронний ресурс] / В. В. Козюк. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/glavy/54497-metodologiya-stor-ekonomki-ta-ekonomchno-dumki-.html>
4. *Компьютер и экономическая история* / Под ред. Л. И. Бородкин и В. Н. Владимиров. – Барнаул, 1997. – 239 с.
5. *Математические методы в социально-экономических и археологических исследованиях* издательство / Под ред. И. Д. Ковальченко. – М.: «Наука», 1981. – 415 с.
6. Мочерний С. В. Новітні технології економічного аналізу [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://pidruchniki.com/ekonomika/novitni_tehnologiyi_ekonomichnogo_analizu

ПЕТРЕНКО ОКСАНА

Студентка Торгового коледжу ЗНУ

Нав. кер.: викл. Головіна К.Г.

ЖІНОЧЕ ОБЛИЧЧЯ ВІЙНИ: ВНЕСОК ЖІНОК ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ У ВЕЛИКУ ПЕРЕМОГУ

Сьогодні про трагічні дні Великої Вітчизняної війни написано багато праць і проведено чимало наукових досліджень, але про події героїчної боротьби наших жінок багато невідомого. Відійшли у вічність очевидці тих подій, і наш святий обов'язок зберегти пам'ять про них наступним поколінням. Не може існувати цивілізована держава, не знаючи свого історичного коріння. Сьогодні гендерна історія тільки починає свій розвиток і є перспективним напрямком досліджень. Роль жінки в історії ще не є до кінця вивченою. Але, жінки робили свій внесок у Велику Перемогу, часто на рівні з чоловіками.

Ми вирішили зупинитися на чотирьох визначний постаттях, всі вони уроженки запорізького краю:

- Носаль Євдокія Іванівна (льотчиця)
- Белік Віра Лук'янівна (льотчиця)
- Кравець Людмила Степанівна (санінструктор стрілецького батальйону)
- Гнаровське Валерія Йосипівна (санінструктор стрілецького батальйону)

Пройшло вже 75 років з того часу коли закінчилась найкривавіша війна в історії людства. Жінка і війна... Про це не можна говорити без хвилювання. В грізні роки воєнного лихоліття мати, любляча дружина, сестра чи кохана – нарівні з чоловіками рішуче і відважно ставали на захист Вітчизни.

За підрахунками істориків, у роки Великої Вітчизняної війни понад 3 мільйони жінок з республік колишнього Радянського Союзу брали участь у війні, 800 тисяч з них перебували безпосередньо на фронті. Патріотичне виховання не передбачало для жінки ухилення від військового обов'язку. Молоденькі дівчатка, що свято вірили в комуністичну ідеологію, підставляли свої груди під кулеметний обстріл. Вони мали захищати Батьківщину, яка дала їм «найпередовіший у світі суспільний лад, що надав їм справжньої свободи та рівності!» Так вони розплачувалися життям за прорахунки влади. Але мобілізувавши патріотично настроєних жінок, влада виявилася абсолютно не готова інкорпорувати їх в армійський організм. Жінки, як правило, виявлялися наодинці з фронтовою повсякденністю – не надто зручною військовою формою,

відсутністю загальних жіночих засобів гігієни, необхідністю спільного проживання з чоловіками, дефіцитом медичного обслуговування.

За час війни лише 150 тисяч жінок були нагороджені бойовими орденами та медалями. Найбільше серед жінок-Героїв Радянського Союзу було льотчиць. Цього високого звання удостоєні 83 жінки-льотчиці. Неможливо розповісти про всіх жінок, які воювали з фашизмом, але хочеться пригадати імена наших запорізьких-льотчиць та санінструкторів, які своєю мужністю і безкорисною любов'ю до Батьківщини, усіма силами, інколи ціною власного життя, наближали День Перемоги над коричневою чумою.

Я хочу вам розповісти про Носаль Евдокію Іванівну, Белік Віру Лук'янівну, Кравец Людмилу Степанівну та Гнаровську Валерію Йосиповну .

Носаль Євдокія Іванівна

народилася 13 березня 1918 в селі Бурчак, нині Михайлівського району Запорізької області України, в селянській родині. Вчилася в Нікопольському педучилищі, була активною студенткою. Коли в 1936 році в Нікополі відкрився аероклуб Осоавіахіму, Євдокія Носаль стала його курсантом. Після закінчення Херсонської авіашколи в 1940 році, працювала інструктором-пілотом в Нікопольському аероклубі. Перші дні війни застали її в пологовому будинку Бреста, у неї народився син. У той час вони з Грицем - її чоловіком, жили в прикордонному містечку в Білорусії. Німці бомбили місто, завалилася будівля пологового будинку, де лежала Дуся. Вона дивом залишилася жива. Але вона не могла піти з того місця, де ще недавно стояв великий світлий будинок. Там, під уламками, лежав її син ...

Вона скребла нігтями землю, чіпляючись за каміння , її відтягали силою. Дуся намагалася забути все це. З самого початку Великої Вітчизняної війни, в 1941 році, Євдокія Іванівна пішла служити до лав Радянської армії. Була заступником командира ескадрильї знаменитого жіночого гвардійського полку нічних бомбардувальників 4-ої повітряної армії Північно-Кавказького фронту. Це був перший в історії авіації жіночий полк, який німці називали "нічні відьми". Літала блискуче, а на приладовій дошці її літака завжди був прикріплений портрет її чоловіка, теж льотчика - Грицько, так з ним і літала. Одного разу в польоті з отвору на приладовій дошці вилізло мишеня і страшно налякало Дусю. Їй прийшла в голову думка закрити отвір фотографією.

Прикріплюючи фото свого Гриця, вона в жартівливому тоні підмовляла:

- Ось. Нехай! Нехай спробує, що таке війна. А то сидить собі там, у тилу. А дружина повинна воювати ... Гриць був інструктором в льотній школі на Уралі. Він готував

льотчиків-винищувачів, і його не пускали на фронт. Дуся часто згадувала його. Вони збиралися воювати разом.

Бойові вильоти слідували один за іншим, як правило вночі, в будь-яких метеорологічних умовах. Їх результати - пожежі, вибухи, зруйновані переправи та залізничні станції, знищена бойова техніка і жива сила противника. У 1943 році обстановка на фронті змінилася. Почався наступ наших військ. Авіація у взаємодії з наземними військами очищала від ворога рідну землю.... У ніч на 23 квітня 1943 Євдокія Носаль здійснила свій останній 354-й бойовий виліт. Вона летіла зі штурманом Ірою Каширіною. Наші війська з важкими боями долали розрекламовану фашистами «Блакитну лінію» - систему укріплень на північний захід від Новоросійська. Бомбардувальники отримали наказ допомогти наземним військам: бомбити техніку та живу силу ворога. Виконавши завдання, Дуся зі своїм штурманом Іриною Каширіною поверталася на аеродром. І раптом на них кинувся ворожий «мессершмітт». Осколки снарядів пробили обидві кабіни, літак почав втрачати висоту. Каширіна обімліла - Дуся, ти мене чуєш? Але Дуся мовчала. Ірина взяла керування на себе. Дуся сиділа в кабіні, схилившись на штурвал: осколок снаряда влучив їй у саме серце. Вона мріяла стати першим «тисячником» в полку і досягла б свого, якби ворожий снаряд не обірвав її життя. Нагороджена орденами Бойового Червоного Прапора, Червоної Зірки, медаллю «За оборону Сталінграда». Загинула 23 квітня 1943 року, похована в братській могилі в м. Краснодар. Указом президії Верховної Ради СРСР від 24 травня 1943 року заступнику командира авіаескадрильї 46 гвардійського нічного легко бомбардувального авіаполку гвардії молодшому лейтенанту Носаль Є.І. - першій серед жінок присвоєно звання Героя Радянського Союзу, посмертно. Її ім'я носить центральна вулиця с. Бурчак. В селищі Михайлівка Запорізької області, встановлено бронзовий бюст героїні.

Белік Віра Лук'янівна

Народилася 12 червня 1921 року в селі Охрімівка, нині Якимівського району Запорізької області, в сім'ї робітника. Закінчила 2 курси Московського державного педагогічного інституту. У жовтні 1941 року добровільно вступила до лав Червоної Армії, освоїла спеціальність штурмана. 3 травня 1942 року в діючій армії. Штурман ланки 46-го Гвардійського нічного бомбардувального авіаційного полку (325-я нічна бомбардувальна авіаційна дивізія, 4-та Повітряна армія, 2-й Білоруський фронт). Лейтенант В. Л. Белік брала участь в битві за Донбас і Північний Кавказ, звільнення Кубані, Криму та Білорусії, наносила бомбові удари по військових об'єктах у Східній Пруссії. Виконувала бойові завдання, разом з командиром екіпажу гвардії

лейтенантом Макаровою Т.П. До серпня 1944 року здійснила 813 нічних вильотів, завдавши ворогові великих втрат у техніці і живій силі. Усе життя мріяла виконати 1000 бойових вилетів. "Тисяча вилетів" – це звучить, казала вона подругам. У ніч на 25 серпня 1944, виконуючи чергове бойове завдання, загинула на північно-захід від міста Замбрув (Польща) разом зі своєю подругою Макаровою. Поховані у братській могилі радянських воїнів. 23 лютого 1945 за мужність і військову доблесть, проявлені в боях з ворогами, посмертно удостоєна звання Героя Радянського Союзу. Нагороджена орденами Леніна, Червоного Прапора, Вітчизняної війни 1-го ступеня, Червоної Зірки. Похована в місті Остроленка Варшавського воєводства (Польща). Її пам'ятники встановлені в Керчі і на батьківщині, бюст - у вестибюлі Московського державного педагогічного інституту. Її ім'ям названі вулиця і школа № 7 в Керчі, рибальський сейнер.

Кравець Людмила Степанівна

Народилася 7 лютого 1923 року в селі Кушугум, нині селище міського типу Запорізького р-ну Запорізької області, в сім'ї службовця. Освіта 7 класів. У 1941 році закінчила дворічну Запорізьку школу медичних сестер. Санінструктор стрілецького батальйону 63-го гвардійського стрілецького полку 23-й гвардійської стрілецької дивізії 3-ї ударної армії 1-го Білоруського фронту, старший сержант. Відповідальною була робота в стрілецькій роті, куди Кравець перевели по її наполегливому проханню. Під час боїв вона надавала першу допомогу пораненим, перев'язувала їх безпосередньо на полі бою, евакуювала в санвзвод. Хоробрість і самовіддача жодного разу не змінювали їй. Про її мужність, відвагу не раз писали фронтові газети. Серед документів Людмили Степанівни зберігається маленька газетна вирізка. «Вона врятувала десятки життів» - так називалася замітка.

Німці закріпилися на вигідному рубежі. Людмила Кравець розуміла, що від цього бою багато в чому залежить подальший успіх наступу. Бій почався рано вранці. Після сильної артилерійської підготовки наші частини пішли на штурм ворожих укріплень. - Горить радянський танк! - Крикнув хтось. «Адже там люди», - подумала Людмила і поспішила до палаючої машині. З одним із бійців, що з'явилися близько танка, Кравець витягла пораненого водія, інші загинули. Танкіст був без свідомості. Міни лягали все ближче і ближче. Дівчину поранило в стегно. Але вона все-таки влаштувала танкіста в затишному місці і поспішила до свого підрозділу. Тут Кравець дізналася, що поранений командир підрозділу. Людмила не розгубилася. Коли побачила, що пішли в наступ наші танки, вона підняла бійців в атаку. Підрозділ зайняло дві лінії ворожих траншей і, розвиваючи наступ, наближалось до хутора. На

шляху наступаючих виявився невеликий струмок. Намагаючись затримати тут радянських солдатів, противник відкрив лютий вогонь. У роті не залишилося жодного офіцера. Людмила розуміла, що тільки рішучі, негайні дії могли забезпечити успіх у виконанні завдання, поставленого командуванням. Вона першою кинулася вбід через струмок, захоплюючи за собою бійців. А місцевість відкрита, надзвичайно невідгодна для наступаючих. Важко було просуватися вперед, доводилося боротися за кожен клаптик землі. Розпалені бійці сміливо йшли на сутичку з ворогом і в рукопашному бою оволоділи частиною хутора. Не відразу повірили на командному пункті, що цим боєм керувала скромна дівчина - гвардії старший сержант Людмила Степанівна Кравець. А коли переконалися - представили до вищої нагороди. Потім, вона воювала у Берліні. Отримала 5 важких поранень. Нагороджена орденом Леніна, Вітчизняної війни 1-го ступеня, 3 орденами Червоної Зірки, медалями "За відвагу".

Гнаровська Валерія Йосипівна

Валерія Йосипівна - санінструктор 907-го стрілецького полку 244-ї стрілецької дивізії 12-ї армії Південно-Західного фронту, рядовий. Народилася 18 жовтня 1923 в селі Модоліци Плюсского району Псковської області в сім'ї службовця. Після початку Великої Вітчизняної війни, у вересні 1941 року евакуювалася в місто Ішим Тюменської області. Працювала телефоністкою в Істошінском відділенні зв'язку Бердюжского району Тюменської області та в Бердюжской конторі зв'язку. У Червоній Армії з 1942 року. Закінчила курси санінструкторів. У діючій армії з липня 1942 року. Валерія Гнаровська врятувала життя багатьом бійцям і офіцерам. Тільки в бою біля села Гола Долина Слов'янського району Донецької області України вона винесла з поля бою 47 поранених. Захищаючи поранених, знищила понад 20 солдатів і офіцерів противника. 23 вересня 1943 в районі села Іваненки, нині село Гнаровське Вільнянського району Запорізької області України, відважна дівчина зі зв'язкою гранат кинулася під танк і підірвала його.

"Валерія разом з пораненими перебувала на санітарному пункті, близько штабного бліндажа. Коли вона бинтувала рану одному з бійців, його сусід крикнув: - Сестричка, біжи! Зліва танки! Валерія, побачивши що наближаються «тигри», скомандувала: - Хто може-в укриття! Гранати-мені! Ведучи безперервно вогонь з гармат і кулеметів, танки наближалися до санітарного пункту. Вибігши назустріч танку, Валерія кинула гранату і впала. Вибух! Але головний танк йшов далі. До поранених залишалася вже тридцять ... двадцять ... десять метрів. Мертва зона! Зв'язка гранат ... Встати! Кидок...І під гусеницю танка! Гуркіт вибуху, брязкіт, чорний дим! Приголомшені поранені злякано дивилися. «Тигр» горів. А Валерія?! Валерії не було... Люди були врятовані. А

Валерія загинула. Підоспілі бійці підбили другий танк. Прорив був ліквідований. Настала ніч. Радіо Москви повідомило: «23 вересня на всіх ділянках фронту було підбито і знищено сорок дев'ять німецьких танків». Рятуючи поранених, один з них знищила Валерія Гнарівська. Так кувалася перемога. Похована в селі Гнарівське. Кожна з жінок, яка була на фронті заслуговує почесного звання - герої! Ми у свій час можемо тільки пишатись тим, що ці герої - жінки мали мужність захищати батьківщину для нашого світлого майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Ракобольская И., Кравцова Н. Нас называли ночными ведьмами. — М.: Изд-во МГУ, 2005.
2. Русский архив: Великая Отечественная: Ставка ВГК. Документы и материалы. — М.: ТЕРРА, 1996-1999.
3. М.К. Кузьмин "Медики - Герои Советского Союза". Второе издание, исправленное и дополненное. - М.: Изд. "Медицина", 1970.
4. www.istpravda.com.ua/Запорізький рахунок Великій війні. 1939-1945.

Рибалкін Максим

Студент Торгового коледжу ЗНУ

Нав. кер.: викл. Головіна К.Г.

СИСТЕМА НАЦИСТСЬКИХ КОНЦТАБОРІВ В УКРАЇНІ, ЯК СКЛАДОВА НІМЕЦЬКОГО «НОВОГО ПОРЯДКУ»

Минуло 75 років з моменту перемоги над фашистською Німеччиною, але і досі фашизм крокує світом. На сьогоднішній день, в Європі і в Україні існують неофашистські організації, в основі яких ідеологія нацизму. Мета моєї роботи продемонструвати на конкретних прикладах трагічні наслідки право-радикальних режимів та нехтування правами людини які в свій час допустила світова спільнота.

Дуже багато написано про німецькі концтабори в Європі. Всі ми знаємо, що Польща стала центром Голокосту під час II світової війни. Але, набагато менше нам відомо про систему концентраційних таборів яка діяла на території України. Чи були в Україні концтабори? Хто міг туди потрапити? Які типи концтаборів були розташовані в Україні?

Дійсно, самі цифри знищених чоловіків, жінок і дітей вражають багатьох до цих пір. Адже рахунок йшов ні на сотні, ні на тисячі, навіть ні на десятки тисяч, а на мільйони. Одиниці, хто зміг вижити. І до сімдесяти річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні хочу відкрити сторінки з жахливої історії концтаборів.

Концентраційні табори у фашистській Німеччині були створені після приходу гітлерівців до влади з метою ізоляції і репресування противників нацистського режиму. До початку Другої світової війни в тюрмах і концентраційних таборах Німеччини знаходилися 300 тисяч німецьких, австрійських і чеських антифашистів. У наступні роки гітлерівська Німеччина на території окупованих нею європейських країн створила гігантську мережу концентраційні таборів, перетворених на місця організованого систематичного вбивства мільйонів людей. Фашистські концтабори призначались для фізичного знищення цілих народів, в першу чергу слов'янських; тотального винищення євреїв, циган. Для цього вони оснащувалися душогубками, газовими камерами та іншими засобами масового винищення людей. Були навіть спеціальні табори смерті (знищення), де ліквідація в'язнів йшла безперервним і прискореним темпом. Ці табори проектувалися і будувалися не як місця ув'язнення, а як фабрики смерті. Передбачалося, що в цих таборах приречені на смерть люди повинні були проводити буквально кілька годин. У таких таборах був побудований налагоджений конвеєр, превращавший на попіл по кілька тисяч осіб на добу. До них відносяться Майданек, Освенцим, Треблінка та інші.

Нацистський «новий порядок» означав фізичний і моральний терор проти так званих расово-неповноцінних народів: євреїв, циган, українців, росіян, а також представників радянської влади і комуністів. Найгіршим було становище євреїв і циган, яких чекало поголовне знищення.

Ще до початку війни з Радянським Союзом за наказом Гітлера та Гімmlера були створені спеціальні каральні підрозділи – айнзацгрупи СС, на які покладалося завдання масового фізичного знищення мирного населення. Із чотирьох айнзацгруп, «А», «В», «С» і «D», дві останні діяли в Україні.

Однією з антилюдських справ нацистів стали масові вбивства в Києві. З першого ж дня окупації столиці України гітлерівськими військами розпочався тотальний терор. Не без допомоги зрадників окупанти виявили київських підпільників, радянських і партійних керівників, активістів. 20-22 вересня вони були розстріляні в Бабиному Яру (так називались велетенські яри завдовжки 3 000 м і глибиною понад 50 м. що пролягли на околиці міста).

СКЛАДОВІ “НОВОГО ПОРЯДКУ”

- Геноцид щодо циган, євреїв, слов'ян.

- Вивезення на примусові роботи до Німеччини
- Створення каральних органів та військової адміністрації.
- Для перевиховання «незгодних» створювалась система концтаборів та гетто.

З початком німецько-радянської війни (1941–1945 рр.) війська вермахту швидко просунулись територією України. У перші тижні бойових дій нацисти окупували Західну Україну, а в липні 1942 р. захопили всю її територію.

Важливе значення для нацистів мав генеральний план «Ост», в якому були викладені основні засади і напрями «східної політики» Гітлера. Відповідно до нього передбачалося знищити або переселити на територію Третього Рейху 31 млн. мешканців західної частини СРСР і Польщі, серед них – 65% українців, 75% білорусів, 80-85% поляків. На «очищених» землях мало поселитися німецьке населення.

Для ізоляції, знищення чи майбутнього використання ув'язнених і полонених нацисти створили розгалужену систему таборів. Люди, попередньо ув'язнені за рішенням гестапо, потрапляли до концтаборів без звинувачень і вироків. Місця примусового утримання, підпорядковані Інспекції таборів Німеччини, охороняли війська СС. Тут в'язні працювали в умовах найсуворішого режиму та в абсолютній ізоляції.

НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ РОЗТАШОВУВАЛИСЬ:

- 2 класичні концтабори. До концентраційних таборів на території України належать концтабір у Львові (Янівський) та Києві (Сирецький). Вони зазначені у переліку концентраційних таборів Федерального закону Німеччини стосовно компенсаційних виплат.
- 78 виправно-трудова таборів і таборів примусової праці для євреїв. За суворістю режиму утримання ці табори наближалися до концтаборів. Частина з них знаходилася безпосередньо в гетто.
- 7 виправно-трудова таборів
- 15 таборів примусової праці
- 304 гетто
- 23 пересильні табори
- 66 гестапівських тюрем. Кількість таких тюрем значно більша, але про це відсутня інформація.
- 242 табори для військовополонених.

Сирецький концентраційний табір був влаштований у північно-західній частині тодішнього Києва у історичній місцевості Сирець у межах кварталів сучасних вулиць Теліги, Ризької, Грекова, Щусєва. Знаходився на місці території, що використовувалася для літніх таборів Київського військового округу.

Територія табору була обнесена трьома рядами колючого дроту приблизно за метр один від одного. До другого ряду було підведено електричний струм високої напруги. Табір складався з двох майже прямокутних ділянок. На одній з них (у межах сучасних вулиць Ризької та Щусєва) стояли бараки, на другій (територія сучасного Сирецького парку) було 16 землянок, в яких утримували ув'язнених. Кожна з землянок мала свій номер і призначення: № 2 – для євреїв, № 4 – для кримінальних, № 5 і 6 — для партизанів і комуністів, окремі — для військовополонених; № 16 — так звана санчастина, до якої потрапляли хворі та в'язні після катувань. В'язнів виводили на примусові роботи, розвантажування душогубок у Бабиному Яру, частина працювала у майстерні на території табору. Як правило, двічі на тиждень у таборі відбувалися масові страти. В'язнів катували за будь-яку провину, призначали від 25 до 200-300 паличних ударів, що відповідало смертному вироку. Страчених складали по кілька трупів (іноді до десяти й більше) до ям, викопаних в'язнями на території табору, а також у Бабиному Яру і протитанковому рові (розташування — квартал вулиць Теліги та Грекова).

Після закінчення війни територію перепланували, а більшу частину забудували. За даними Надзвичайної державної комісії зі встановлення та розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників, яка працювала у Києві після його визволення від німців, у таборі утримувалося в грудні 1942 року до 2 тис. в'язнів, у 1943 році – близько 1,5 тис. осіб, у тому числі й жінок.

3 липня 1943 року у таборі проводилося масове знищення в'язнів, частину з них було переміщено до інших концтаборів. Надзвичайна державна комісія визначила кількість загиблих у таборі — 25 тисяч осіб. Згодом це число уточнили — понад 30 тисяч. 1944 року проведено виявлення, ексгумацію та перепоховання останків.

Після звільнення Києва військами СРСР Надзвичайна державна комісія визначила основних винуватців злочинів німецьких окупантів у Києві, в тому числі у Сирецькому концтаборі. Серед них — начальник гестапо Ерлінгер, його заступники Губерт і Евелінг, співробітники гестапо — начальник Сирецького табору Радомський (Paul Otto Radomski) та його помічник Рідер, лікар Шумахер, начальник охоронної поліції й жандармерії Київської та Полтавської областей Шеєр та багато інших.

Дарницький табір створили нацисти у Києві під час окупації міста в 1941—1943 роках. У ньому утримували десятки тисяч військовополонених та звичайного цивільного населення. Табірний режим встановлювався на основі інструктивних матеріалів та директив, розроблених керівництвом вермахту. Режим являв собою продуману систему скорочення (шляхом знищення) населення окупованих територій. Вважалося, що

принципи Гаазької та Женевської конвенцій (про права людини) на цих територіях недійсні.

Табір займав площу близько 1,5×1,001 кілометра. Територія була обнесена огорожею з колючого дроту у 4—5 рядів заввишки 3,5 та подекуди до 4 метрів та поділена такою ж огорожею на окремі сектори та відділи. По кутах стояли вартові вежі з кулеметниками. Охорону здійснювали спеціально відібрані та підготовлені вартові з собаками.

Дарницький табір мав спеціальне відділення на місці зруйнованого авторемонтного заводу, що був також обнесений колючим дротом. У невеликому, переповненому в'язнями приміщенні був так званий лазарет, в якому утримували поранених та хворих військових, захоплених у полон. Усі, хто перебував у цій «лікарні», живими звідти вже не вийшли.

Табір спочатку був задумкою німців як фільтраційний. Через нього за часи окупації пройшло до 300 тисяч людей — в основному військовополонених солдатів і офіцерів Червоної армії, а також цивільних осіб. За даними радянської розвідки тут утримували впродовж 1942 року від 5,4 до 14,5 тисяч військовополонених та цивільних громадян. Годували в'язнів раз на день баландою з буряків. Вони спали просто неба і по 10—15 днів нічого не їли. За найменшу провину чи вияв невдоволення в'язнів розстрілювали на місці. Людей, які виявляли непокору, били прикладами і батогами, натравлювали на них собак. Тих, хто зумів вижити, змушували тяжко працювати.

Дарницький концтабір існував з перших днів окупації Києва — з 21 вересня 1941 року та проіснував 737 днів. 4 жовтня 1941 року з табору було звільнено 150 киян — полонених солдатів та звичайних громадян. Серед них були В. Запорожець і Г. Петров, які згодом увійшли до групи партизанського підпілля Р. Синегубова.

За інформацією на грудень 1941 року у таборі постійно проводилися масові розстріли в'язнів та полонених, знущання та катування. Утримуваних годували один раз на 2—3 дні огидною просяною баландою.

Навесні 1942 року гітлерівці спалили кілька бараків, в яких було 3 тисячі полонених. У березні 1943 року, відступаючи з Сум, нацисти перевели сюди велику групу військовополонених, з них 1,5 тисячі людей було розстріляно ще по дорозі до Києва.

У середині квітня 1942 року у цьому відділенні кілька днів утримувався керівник підпільної диверсійно-розвідувальної групи І. Кудря та член групи Г. Дудкін, випадково затримані за 82 км від Києва.

Після визволення Києва від нацистських окупантів Надзвичайна державна комісія зі встановлення та розслідування злочинів німецько-фашистських загарбників у грудні 1943

року обстежила територію обох відділень Дарницького табору. Були встановлені місця масових поховань в'язнів:

- За 320 м від основної території розташовувалося 5 ям (4 розміром 12×6 м, 1 — 6×6 м) з тілами закатованих та розстріляних полонених командирів і політпрацівників. Загалом — близько 12 тисяч осіб. За висновками медекспертизи поховання здійснювали у 2-й половині 1941 року та 1-й половині 1942 року.

- Неподалік од відділення табору на території колишнього авторемонтного заводу розміщувався цвинтар з 5-ма довгими рядами могил (ям) (по 6—7 загиблих у кожній).

- На території за цвинтарем виявлено багато ям (середній розмір 6×3 м), в яких було від 4 до 5 тисяч закатованих у 1942 році.

- В інших місцях знайдено рештки ще 17 тисяч в'язнів.

Надзвичайна комісія встановила загальну кількість загиблих у Дарницькому таборі — 68 тисяч людей. Винуватцями злочинів визнано комендантів гарнізону Дарниці Прищовського і Кваста. У червні 1943 року табір перевели до Бердичева. Остаточне припинення існування табору датоване 28 вересня 1943 року.

3 грудня 1968 року був відкритий пам'ятник «Закатованим у Дарницькому концтаборі» на галявині Дарницького лісу. Автори — скульптор В. Зноба, архітектори О. Малиновський та Ю. Москальцев. У незалежній Україні до Дня Перемоги, Міжнародного дня визволення в'язнів фашистських концтаборів та інших пам'ятних дат тут проводять офіційні заходи із вшанування жертв фашизму.

Військово-оборонний комплекс "Цитадель" побудований на широкому плато узгір'ї в 1851-1854 рр. австрійською владою під керівництвом генерала В. Гаммерштайна. В укріпленнях і військових спорудах утримувалися військові гарнізони і артилерійські підрозділи.

Комплекс оборонних споруд складався з головного 3-х поверхового видовженого корпусу казарми який має форму зламаного прямокутника ("відкритої книги"), об'єднаного посередині напівкруглою виступаючою бастеєю з бійницями.

В час Другої світової війни Цитадель використовувалась німцями як концентраційний табір "Шталаг-328" ("Stalag-328"), існування якого припадає на 1941-1944 рр. За кількістю в'язнів, що пройшли через табір (близько 280 тисяч чоловік) і загинули там внаслідок наступних дій табірної адміністрації: розстрілів, навмисним розповсюдженням епідемічних захворювань, штучного голодом та катуваннями (близько 142 тисяч чоловік знищено), він входить в десятку найбільших в тогочасній воєнній історії, таких як Аушвіц (Освенцім), Бухенвальд, Дахау...

З часу існування табору тут утримувались ув'язнені червоноармійці (в т.ч. українці, росіяни, євреї, кавказці та інші), а з 1942 по 1944 рр. також військовополонені громадяни Франції, Бельгії, після капітуляції Італії – інтерновані італійські солдати та офіцери.

Встановлений внутрішній табірний режим був цільово спрямований на фізичне знищення військовополонених. Харчовий раціон полонених складався з:

1. сніданок – дві склянки чорної кави, звареної на тирсі та 100 гр. хліба з домішками тирси;
2. обід – порція супу з овочевих відходів;
3. вечеря – кип'ячена вода та 50 гр. хліба з домішками тирси.

Попри фізичну неміч і виснаження полонених німецьке військове командування змушувало їх працювати. Тих, хто не виконував встановлених норм, піддавали тілесним покаранням. Ті військовики, що шукали харчові відходи на звалищах або вдавались до канібалізму, згідно наказу коменданта табору карались або розстрілювали.

Вивчення документальних матеріалів показало, що військовополонені утримувались під відкритим небом у клітках площею 100х200 м. кв., обнесених колючим дротом. Камери всередині приміщень зимою не опалювались. Щодо розповсюдження епідемій, то навмисно заносились сипний тиф та дизентерія. Командування табору проводило розстріли на території табору у спеціально відведених місцях, які посилено охоронялись табірною поліцією і де спалювали трупи вбитих. Крім того, полонених вивозили в закритих автомобілях в Лисиничівський ліс, де в подальшому знищували.

Список використаних джерел:

1. Довідник про табори, тюрми та ґетто на окупованій території України(1941-1944) / Упоряд. Дубик М. – Київ, 2000. – 304 с.
2. Коваль В. Ми українці. – Німеччина, 1948 р.
3. Кравченко Алла, Батурич Сергій. Українські невольники Третього рейху. – Київ, 2005 р.
4. Безхлібник Василь. А все-таки підеш до кацету // Гомін України. – 26 жовтня 2010 р. - №40.
5. Марунчак Михайло. За ґратами і дротами націонал-соціалістичної Німеччини. – Вінніпег, 1985р
6. Романиш Олег. Це люди на сталь перелиті в огні // Гомін України. – 26 жовтня 2010 р. – №40.

Шетеля Валентина

Студентка Торгового коледжу ЗНУ

Нав. кер.: викл. БогдановаЛ.М.

ГОЛОДОМОР НА УКРАЇНІ ОЧИМА ІСТОРИКІВ І СВІДКІВ

Історія кожного народу має надзвичайну багато вражаючих, неповторних і нетлінних фактів, подій, постатей, до яких люди повертаються практично щоденно.

Серед розмаїття таких подій силою величезного смутку і скорботи в серцях мільйонів нині суших, величезним болем, як невиліковна рана, нагадує про себе саме ця страшна подія – Голодомор в Україні 1932-1933 років.

Про голодомор 1932 - 1933 рр. ми маємо найрізноманітніші свідчення, залишені очевидцями - селянами, яким пощастило вижити у ті страшні роки, колишніми активістами і радянськими письменниками, які самі в молоді роки були свідками цих подій і пізніше описали їх, коли це стало можливим.

Витоки трагедії 30-х років треба шукати в політичних та економічних рішеннях 1927-1932 рр., коли поступово зміцнювалися позиції Сталіна та його оточення. Одночасно згорталась програма непу. У 1928-1929 рр., всередині політичного керівництва країни точилась гостра боротьба з прихильниками М.Бухаріна, які відстоювали поміркованіший курс в економічному розвитку країни. Готувалась сумнозвісна сталінська "революція зверху". Вона почалась у кінці 1929 р. А вже в 1932 році житель Остерського району написав у газету листа такого змісту: "Я хочу жити, але не можу, вмираю з голоду. Як у нас в селі Крихаєві, так і по цілому району Остерському справжня голодовка: пуд муки ржаної 100 крб., пуд картоплі - 20 крб., і то ніде не купиш і много випадків: дядько купив пуд, дав 100 крб., а від нього міліція отобрала. У Крахаєві одкрився тиф голодний, приїхала бригада з району врачей, закрили школу і ну ліквідувать тиф. Навезли з району продуктів, підкормили больних і не стали умирати з голоду. В селі умерло з голоду три душі здорових, много дітей і старих. В Остерському районі зареєстровано захворювання тифом по 15 селах, в Крихаєві було 90 випадків, з них четверо померло".

Про те, що на селі відбувається щось страхітливе:, знали всі. Біженці заповнювали міста і вмирали сотнями просто на вулицях. Інформація про голод проникала й за кордон. Намагаючись врятувати від голодної смерті дітей, селяни везли їх до міст і залишали в установах, лікарня, просто на вулицях. Лавина голодних смертей наростала з місяця в місяць аж до початку літа. Така інформація ретельно приховувалася від народу. Сталін

говорив про успіхи міжз'їздівського періоду, з підкресленим натиском відзначав, у контексті з цифрами про зростання національного доходу і промислової продукції. Але аналіз даних демографічної статистики 30-х рр. свідчить, що прямі втрати населення України від голоду 1932р. становили близько 150 тисяч чоловік. 1933р. голодною смертю загинуло від 3 до 3,5 млн. чоловік. Повні демографічні втрати, включаючи зниження народжуваності, сягали в 1932-1934 рр. 5 млн. чоловік.

Вартим уваги аспектом голоду є намагання викреслити його з суспільної свідомості. Ще до зовсім недавнього часу радянська позиція зводилася до заперечення самого факту голоду. Якби стали відомими всі масштаби трагедії, то, цілком очевидно, це завдало б серйозної шкоди тому образу країни, що його прагнула створити Москва як у себе вдома, так і за кордоном. Тому влада довго забороняла відкрито говорити про голод в СРСР. Хоч деякі газети на Заході повідомляли громадськість про голод, тут теж замовчувалися його страхітливі масштаби. Багатьом на Заході важко було повірити, що в той час як Радянський Союз експортує зерно й відмовляється від чужоземної допомоги, на Україні може лютувати голод. Здійснивши ретельно обставлені режими подорожі по СРСР, такі світила західноєвропейської культури, як Джордж Бернард Шоу та колишній прем'єр Франції Едуард Ерїо, поверталися, захоплено оповідаючи про радянські досягнення, про задоволених і ситих селян. Підлещуючись до Сталіна, московський кореспондент газети "Нью-Йорк Тайме" Уолтер Дуранті неодноразово в своїх статтях заперечував існування голоду (хоч у приватних розмовах допускав, що від голоду, можливо, загинуло 10 млн. чоловік). "За глибину, об'єктивність, тверезу оцінку і виняткову ясність" його репортажів з СРСР у 1932 р. Дуранті нагородили Пулітцерівською премією. Хоч західні уряди й знали про голод, їхня позиція в цій справі була подібною до викладеної в одному документі Британського міністерства закордонних справ: "Це правда, що ми, звичайно, маємо певний обсяг інформації про голод на Півдні Росії, аналогічної тій, що з'являлася в пресі... Ми не хочемо, однак, її обнародувати, оскільки це образило б радянський уряд і завдало б шкоди нашим стосункам з ним". До того ж багато західних інтелектуалів у період Великої депресії виявляли сильні прорадянські симпатії та енергійно відкидали всяку критику СРСР, особливо в питанні про голод. Як зауважив Р. Конквест, "ганебним було не те, що вони виправдовували дії Рад, а те, що вони навіть чути про них не хотіли, що вони не бажали подивитися фактам в обличчя"

До цього часу дослідники голодомору (головою Асоціації дослідників голодомору в Україні був відомий правозахисник, Герой України з весни 2005 р. Л. Лук'яненко) не в змозі назвати більш-менш точну кількість жертв цього жахливого явища. Наводяться

різні дані: від 3 до 10 млн. померлих від голоду. При цьому влада свідомо робила все, щоб кількість жертв стала жахаючою.

Оскільки пріоритет у розробці проблем голоду 1932 – 1933рр. на Україні належить представникам зарубіжної історіографії, нині актуальною стає оцінка отриманих ними результатів.

Голод 1933 року посідав унікальне місце в суспільній свідомості радянських часів. Це була таємниця, яку знали всі, такий собі секрет Полішинеля, тільки нестерпно зловісний. Ті, хто його пережив, не висловлювалися прилюдно, щоб не наразитися на смертельну небезпеку. Голодомор був геноцидом, карою за те, що селяни не йшли в колгоспи. Від голоду постраждали також молдовани, німці, поляки, болгари, які жили, переважно, в сільській місцевості, хоча для німців страшнішими були депортації. Євреї та росіяни голодували значно менше, бо проживали в містах, де функціонувала система постачання в крамницях – за місцем проживання чи роботи.

Свідчень про ці страхиття за часи Незалежності опубліковано вже немало. Очевидці, які вийшли живими із того пекла, встигли донести правду. Якщо людство хоче майї майбутнє, воно повинно усвідомити, закарбувати в своїй пам'яті цей урок і дати оцінку подіям сімдесятирічної давнини. Перебіг останніх подій в Україні, і в найвпливовіших країнах світу свідчить про таке розуміння і дає підстави для таких сподівань. Так, 30 жовтня 2003 року сенатом парламенту Австралії було ухвалено резолюцію що до Голодомору в Україні 1932-33 років, важливим положенням якої є визнання, що Голодомор був одним із найжахливіших проявів геноциду в Історії людства, був насильницьким голодом, спричиненим цілеспрямованими діями комуністичного режиму. У резолюції також зазначається, що сенат приєднується до українців всього світу у відзначенні 70-х роковин цієї трагедії та вважає необхідним сприяти обізнаності теперішнього та прийдешнього поколінь щодо цього жахливого зла. Подібні резолюції трохи раніше були ухвалені в парламентах Канади і США. Відбуваються зрушення і в Європі - впливові представники парламентів країн членів Євросоюзу домагаються такої ж оцінки у Європарламенті. Геноцид українців сімдесятилітньої давності став об'єктом великої уваги з боку західних ЗМІ й громадськості. І якою б великою не була пережита трагедія - це насамперед, урок, який вчить не повторювати помилок минулого. А людству, як бачимо, ще є чому вчитися. У сучасній Україні четверту суботу листопада оголошено Днем пам'яті жертв голодомору 1931-1933 років.

Список використаних джерел:

1. Веселова О. М., Марочко В. І., Мовчан О. М. Голодомори на Україні, 1932-1933, 1946-1947: Злочини проти народу. — К.; Нью-Йорк, 2000.
2. Даниленко В., Бондарчук П. Крах політики українізації і голод 1932-1933 рр. Голод — геноцид 1933 року в Україні: історико-політологічний аналіз соціально-демографічних та морально-психологічних наслідків: Матер. Міжнар. наук.-теорет. конф. К., 28 листоп. 1998 р. - К.; Нью-Йорк, 2000.
3. Конквест Р. Жнива скорботи. — К., 1993.
4. Кульчицький С. Голоди 1921-1923, 1932-1933, 1946-1947рр.: схожість і відмінність Голод 1946-1947 років в Україні: причини і наслідки: Матер. Міжнар. наук. конф. К., 27 трав. 1997 р. - К.; Нью-Йорк, 1998
5. Іванченко В.В., Голуб А.І. Очищення правдою: відома і невідома Україна в об'єктиві історії ХХ сторіччя. – К.: Генеза, 1997. - 208с.
6. Минуле України: відновлені сторінки / Під ред. І.М. Хворостяного. – К.: Наукова думка, 1991. -208 с.: іл. 6. Хандрос Б.Н. Смертні листи. – К.: Дніпро, 1993. – 65 с., іл.
7. Мухіна М. Упокорення голодом.- К.-1999.

Тимофєєва Наталя

Студентка Запорізького авіаційного коледжу

ім.О.І.Івченка

Нав. кер.: викл. Кучерков І.В.

УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ.

Економічні зв'язки між країнами світу існували завжди, але з поглибленням міжнародного поділу праці економічний взаємозв'язок держав стає все більш важливим чинником процесу відтворення, задоволення суспільних потреб та розвитку світового господарства. Основою міжнародної економічної інтеграції є насамперед відповідний рівень економічного розвитку. Тому найвищого ступеня зрілості економічна інтеграція досягла у групі промислово розвинутих країн, передусім у Західній Європі. Саме тут успішно функціонує Європейський Союз - єдине поки що об'єднання країн, розвиток інтеграційних

процесів у якому, послідовно пройшовши чотири попередні фази (зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз), дозволяє сьогодні говорити про створення валютного союзу - міжнародної економічної інтеграції найвищого ступеня.

Європейський Союз представляє 28 країн, які об'єдналися на основі спільних людських і демократичних цінностей для досягнення стабільності, миру та процвітання. Держави Європейського Союзу (ЄС) створили спільні інституції, яким делегували частину своїх національних повноважень так, що рішення в певних сферах загальних інтересів можуть ухвалюватись демократичним шляхом на загальноєвропейському рівні. Таке усупільнення суверенітетів називають також „європейською інтеграцією”.

В Європейському Союзі наразі п'ять інституцій:

1. Європейський Парламент (обирається народами держав-членів)
2. Рада Європейського Союзу (представляє уряди держав-членів)
3. Європейська Комісія (рушійна сила та виконавчий орган)
4. Суд ЄС (забезпечує законність)
5. Європейський Суд аудиторів (контролює управління фінансами)

Перша Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС була підписана у 1994 році і набула чинності у 1998-му. Саме вона стала основою прийнятого у лютому 2005 року Плану дій ЄС - Україна, який покликаний сприяти наближенню України до ЄС.

Можна виокремити п'ять основних етапів процесу вступу до Європейського Союзу:

1. Консультативний етап – триває перед поданням країною заяви про вступ. Практика свідчить, що на цьому етапі країни-претенденти на вступ уклали один з трьох типів асоціативних угод:

- Європейську угоду (European Agreement).
- Угоду про асоціацію (Association Agreement).
- Угоду про стабілізацію і асоціацію (Stabilization and Association Agreement)

Консультативний етап завершується поданням країною-претендентом заяви про вступ до Європейського Союзу.

На даному етапі Україна та Європейський Парламент на спільному засіданні ратифікували Угоду про асоціацію. Відбулось це 16 вересня 2014 року. З того часу розпочався процес ратифікації Угоди всіма державами-членами ЄС. На даний момент угоду ратифікувало 16 країн-учасниць.

Загалом Угода містить 488 завдань, виконання яких є дуже клопітким процесом і тому розбито на квартали. Зараз виконано 13 завдань, 80 – в процесі виконання. В рамках виконання Угоди, планується перенести близько 350 офіційних документів ЄС до законодавства України.

В кінці квітня було оприлюднено «Звіт про виконання Порядку денного асоціації та Угоди про асоціацію між Україною та ЄС», в якому зазначено про досягнення певного прогресу у конституційній реформі, виборчій реформі, реформі системи запобігання та боротьби з корупцією, реформі системи правосуддя, реформі в сфері державного управління, податковій реформі, реформуванні дерегуляції, державних закупівель зовнішнього аудиту, енергетичного сектору.

2. Оціночний етап – триває між поданням країною заяви про вступ та початком переговорів про вступ. На цьому етапі країни намагаються якнайбільше виконати критерії членства в ЄС.

Країни-кандидати на вступ до Європейського союзу мають відповідати Копенгагенським критеріям членства в Європейському союзі, які включають в себе:

I) стабільність інститутів, що гарантують демократію, верховенство права, повагу до прав людини, повагу і захист національних меншин (політичні критерії);

II) наявність дієвої ринкової економіки і здатність витримувати конкурентний тиск і дію ринкових сил у межах ЄС (економічні критерії);

III) здатність узяти на себе зобов'язання, що випливають з членства в ЄС, включаючи суворе дотримання цілей політичного, економічного, валютного союзу (інші критерії).

Україна виконала деякі складові критеріїв. Серед них можна виділити такі як:

- ухвалено нову Конституцію України, в якій у цілому гарантовано захист політичних прав
- ратифіковано Конвенцію про захист прав і основних свобод людини
- скасовано смертну кару
- прийнято Закон України „Про національні меншини в Україні”, яким гарантовано всебічний захист прав представників національних меншин в Україні.
- ухвалено Закон України „Про виконання рішень Європейського суду з прав людини”
- ухвалено Закон України „Про боротьбу з тероризмом”
- прийнято Закон України „Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу”;
- ухвалено Енергетичну стратегію України на період до 2030 року;
- у сфері фінансових послуг Національним банком України прийнято декілька постанов з метою вдосконалення процесу аудиту та нагляду у банківському секторі
- Ухвалена низка законів європейського типу в сфері економіки

3. Переговорний етап – триває від початку і до завершення переговорів про вступ. У процесі переговорів про вступ визначаються умови, на яких кожен кандидат може приєднатися до Європейського Союзу, та терміни прийняття, імплементації і правового впровадження *acquiscommunitaire* («спільного доробку ЄС» — правова система Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу). Кожна країна-кандидат діє за окремим графіком і може бути прийнята до ЄС настільки швидко, наскільки швидко вона досягне відповідності критеріям вступу та членським зобов'язанням. Переговори відбуваються у формі серії двосторонніх конференцій між країнами-членами та кожною з країн-кандидатів за кожним із розділів *acquiscommunitaire*. Серед цих розділів – конкурентна політика, транспортна політика, енергетика, податкова політика, митний союз, сільське господарство, юстиція і внутрішні справи, фінансова сфера, регіональна політика, бюджетні асигнування тощо. Загальний успіх у переговорному процесі оцінюється кількістю розділів, за якими переговори є цілком завершеними. Результати переговорів включаються до проекту угоди про вступ країни-кандидата до Європейського Союзу.

4. Ратифікаційний етап – триває між підписанням угоди про вступ та її ратифікацією. Перед підписанням угода про вступ має бути подана до Європейської Ради для схвалення та до Європейського Парламенту для надання згоди. Після підписання угода про вступ подається до країн-членів ЄС і країн-кандидатів для ратифікації та прийняття країнами-кандидатами рішення про вступ, за необхідністю – через процедуру референдуму. Саме тому успішний хід переговорів, й навіть їх завершення, не є гарантією вступу країни до ЄС.

5. Імплементаційний етап – започатковується після виконання усіх ратифікаційних процедур та набуття угодою чинності. Лише після цього країна стає повноправним членом Європейського Союзу.

То, які ж привілеї очікують українців у Європейському суспільстві? Їх можна розглянути на конкретних прикладах:

1. Мінімальна заробітна плата у країнах Європейського Союзу у 7 разів вища за українську. Приміром, ціна на хліб в Україні одна з найнижчих на континенті. При цьому, українець на мінімальну зарплатню може дозволити собі 240 кг білого хліба. У той же час грек зможе накупити хліба у 340 кг, німець — 560 кг.

2. Європейський Союз перебуває на першому місці у світі за виділенням коштів на соціальний захист своїх громадян. У Німеччині мінімальна пенсія становить 350 євро за умови відсутності жодного дня трудового стажу, середня пенсія — приблизно 800 євро в місяць, у Великобританії — 760 євро. В Україні середня пенсія становить — 134 євро.

3. Видатки на охорону здоров'я в Україні: на одну особу в середньому витрачається менше 90 євро, а в країнах ЄС — до 1200 євро.

4. У Європейському Союзі існують сотні програм із підтримки талановитої молоді. Ви можете отримати університетську стипендію, а можете звернутися за підтримкою до урядових програм. Важливо, що отримати таку стипендію можуть навіть ті молоді люди, які не є громадянами тієї чи іншої країни ЄС. Престижна європейська освіта для молоді ЄС — це не привілей лише для заможних та багатих, як прийнято вважати в Україні.

5. В європейському праві існує інститут переддоговірної відповідальності. Цей вид відповідальності впливає із загального обов'язку добросовісного ведення переговорів та має на меті відшкодування збитків, які понесла сторона внаслідок недобросовісного поведіння іншої сторони ще на стадії переговорів. Наприклад, громадянин Німеччини домовився із громадянином Франції купити у нього авто. Він купує квиток до Франції, бере вихідний на роботі за власний рахунок, приїжджає до продавця, а останній говорить, що він вже продав авто. У такому випадку продавець на законодавчому рівні несе відповідальність і відшкодовує всі збитки, завдані потенційному покупцю.

6. У ЄС існує доступніше авіапересування — діє принцип «відкритого неба», який передбачає зняття обмежень по кількості маршрутів та авіакомпаній на рейсах між країнами. Це збільшує конкуренцію й знижує ціни. Так, наприклад, з Праги до Барселони можна долетіти за 50 євро, а літаком з Києва до Праги — 350 євро.

7. Європейський Союз — це можливість подорожувати без кордонів, віз і навіть без закордонного паспорта. Все це стало можливим завдяки створенню Шенгенського простору, до якого наразі входять 26 європейських країн.

8. Дороги в Україні та ЄС — дві великі різниці. Від 70 до 87% мешканців Люксембургу, Нідерландів, Австрії, Німеччини, Франції, Швеції, Фінляндії, Іспанії вважають свої дороги дуже хорошими. В Україні задоволені дорогами лише 27% громадян. Йдеться не тільки про якість доріг. Навіть найкращі автошляхи в Україні піддаються постійному ремонту. Виходить, що в ЄС дороги будують для їзди, а в Україні — для ремонту.

9. Країни Євросоюзу знаходяться на 5-му місці у світі за показником фінансування науки та технологічного розвитку

10. Про те, наскільки «легко» вести бізнес в нашій державі, свідчить рівень іноземних інвестицій. Так, торік обсяг прямих іноземних інвестицій в українську економіку становив 4,6 мільярди євро (це на 7,2% менше, ніж у 2011 році). Для порівняння обсяг прямих іноземних інвестицій у Бельгію становив 68 млрд. євро, у Франції — 31 млрд. євро, у Польщі — 11 млрд. євро.

11. Україна посідає 144 місце в світі за рівнем корумпованості. Країни ЄС — найменш корумповані у світі. Ніхто не говорить, що в ЄС корупції немає зовсім — вона існує у всьому світі. Але в Євросоюзі хабар є вибором кожної людини, яка готова ризикувати своєю посадою і свободою, а в Україні хабар став необхідністю у всіх сферах життя.

Проте, незважаючи на безліч переваг все ж існують і ризики негативних наслідків, наприклад:

1) Існує вірогідність того, що на зміну українській бюрократії може прийти така ж неефективна „європейська бюрократія”. Керувати Україною будуть не обрані населенням України органи влади, а невідомі функціонери з Брюсселю.

2) Національно-культурна унікальність України може розчинитись і стати непомітною складовою загальноєвропейської уніфікованої культурно-цивілізаційної ідентичності.

3) Із відкриттям для європейських товаровиробників вільного доступу на українські ринки, українські товаровиробники можуть втратити частину національного ринку, натомість не отримавши змоги, через свою низьку конкурентноздатність, закріпитися на європейських ринках.

4) Від запровадження європейських норм регулювання економіки можуть постраждати окремі галузі української економіки, передусім сільське господарство, харчова та легка промисловість тощо.

5) Прихід на український ринок товарів з нинішніх країн-членів ЄС може призвести до загального зростання внутрішніх цін в Україні. Населення України змушене буде купувати на українському ринку товари за цінами, які існують у країнах-членах ЄС, при тому, що рівень доходів більшості українських громадян є набагато нижчим від рівня доходів громадян нинішніх країн-членів ЄС.

З огляду на все вищесказане, можна дійти висновку, що вступ України до Європейського Союзу є дуже тривалим і клопітким процесом. Це крок у світле майбутнє, вихід до цивілізованого, демократичного світу, проте якою б привабливою для нас не була перспектива євроінтеграції, цей вибір повинен бути максимально зваженим і обдуманим, Україна повинна враховувати не тільки «за», а й «проти».

Носик М.О.

к.і.н., викладач історії

Економіко-правничого коледжу ЗНУ

**«ТЕОРІЯ НЕЙМОВІРНОСТІ»: VERUM VERBUM HISTORIES або
ПРО ЩО ГОВОРИТЬ ІСТОРІОСОФІЯ?**

«Наука без релігії шкутильгає,

а релігія без науки сліпа»

А. Ейнштейн

У епоху постінформаційного суспільства, коли людство начебто вже навчилася підкорювати світ, його історія, як би це не дивно звучало, залишається непідкореною. І найдивнішим є те, що науковцям про це відомо. Історики заочно погодилися та змирилися з тим, що історична наука не здатна «осилити» історію, зрозуміти її. І це може означати лише одне – серйозну кризу історичної методології, можливо навіть її смерть.

Радикальну думку про кризу історичної науки вперше серед вітчизняних істориків висловив В. Пономарьов, назвавши її «епістемологічною безвихіддю» [7, с. 38]. Інший же український історик – Ф. Турченко, акцентуючи увагу історичної спільноти на методологічній кризі світового історіописання, вказує, посилаючись на Н. Яковенко, що «... істориків ніколи не дано пізнати об'єктивно те, що він вивчає...» [8, с. 14-15].

При цьому, відверто явним каменем спотикання історико-методологічних суперечок і дискусій є питання мегаісторичних студій. Ф. Турченко, наприклад, зазначає, що «...далі – капітуляція історичної науки на основному стратегічному напрямку – мегаісторії. Адже, оскільки історичне пізнання не дає істинної картини минулого, а в кращому випадку – приблизний, нестійкий його образ, то напрошується висновок: подалі від безперспективних макроісторичних описів і виведення на їх основі прогнозів на майбутнє ... [поглиблюється] методологічна «прірва» між узагальнюючими філософськими теоріями історії та конкретикою історичних досліджень. Зокрема, в історичних дослідженнях увага авторів прикута до вивчення історичних явищ, суть яких розкривається при аналізі історичних джерел ... Філософи, соціологи і культурологи, які, як правило, беруться за макропроекти (цивілізації, культури, глобальні процеси і т.д.), вивченням історичних джерел не займаються». [8, с. 15-16]. Частіше за все нефахові дослідники минулого конкретно-історичний аналіз проводять на основі праць істориків

або й взагалі обходяться без нього, тим самим звільняючись від «історичної свідомості» [4, с. 131-132].

Але як же тоді бути з тим, що історики нічого не знають про те, що ж таке історія та звідки бере свої початки історичний процес. Невідомим є й те, який механізм відповідає за передачу історичної інформації. На жаль, сьгоднішня історична корпорація досить консервативна у своїх поглядах і, не зважаючи на очевидний методологічний прогрес у практично всіх галузях світового наукознавства, скептично ставляться до будь-якого роду проявів ревізіонізму.

На наш погляд, єдиним адекватним номологічним засобом пізнання історії є застосування *історіософського парадигмального підходу* як якісно нового міждисциплінарного способу виявлення причинно-наслідкових зв'язків, який своєю сутністю унеможливує фальсифікування історії [5]. Реалізувати це можливо лише шляхом синергетичного поєднання емпірично-редукціоністських методів, що шляхом гіпотетично-дедуктивного абдукціонування дозволяє дослідити приховані підвалини походження історії, а не зациклюватися лише на постулюванні процесу функціонування історичного процесу [1, с. 38-59].

Проте ортодоксальні історики стверджують, що «... історіософські мегапроекти залишаються гіпотезами, поки не будуть підтверджені історичними дослідженнями ... сьогодні...». До того ж «... в масштабах макроесторії встановлення сукупної єдності матеріалів історичних джерел і зв'язаності історичних фактів (а без цього немає наукових досліджень) дуже проблематичне. Факти минулого «розсипаються» і науково обґрунтовано «зв'язати» їх, скласти з них картину, яка відбиває історичну реальність, неможливо» [8, с. 15].

Однак історики-ортодокси усвідомлюють, що, з одного боку, «Необхідної «зв'язаності» їм може надати лише певна філософська теорія, яка є гіпотетичною моделлю минулого ...», але, з іншого боку, в реальному житті робота дослідника може перетворитися на своєрідне «маніпулювання» фактами на догоду теоріям і гіпотезам. При цьому, зважаючи на те, що математично-синергетичні методи дають певні результати виключно на мікroeсторичному рівні, а про ефективність макроесторичних пошуків годі й говорити, «... переконаність, з якою декларуються поважними істориками думки про неможливість пізнати історичний процес, змушує читачів і слухачів вірити їм на слово» [8, с. 16, 17].

Про що це може свідчити? Чого бояться вчені-історики? Напевно чимось дана ситуація «науково-методологічного законсервування» нагадує збереження дарвінізм-еволюціонізму у природничих науках. Зазвичай «щирі науковці» заперечують факт

божественного першоначала й звинувачують історіософію у «науковідступництві» й спекулюванні вірою людей, у теїзмі. З точки зору британського фізика Дж. Хоутона «факт нашого розуміння механізмів функціонування Всесвіту чи живих систем не заважає нам вірити у Творця так само, як розуміння процесів складання годинника, якими б автоматичними вони не видавалися, не припускає, що можна обійтися без годинникових справ майстра» [9, р. 54].

З точки зору неklasичної історіософії (на відміну від класичної фаталістської), подальший пошук субстрату історії загрожує принципу історизму, але ні в якому разі не спонукає до відродження історизму [6, с. 288].

З точки зору «наукового революціонера» Т. Куна парадигми, які формують закриту жорстку структуру знання, призводять до вилучення з поля зору вчених явищ, котрі не вписуються в цю картину [3].

І такого роду градуальна екстраполяція не може бути абсурдною (мається на увазі намагання пояснити складне явище більш складнішим) [1, с. 191] й, напевно, внаслідок цього може з'явитися потреба у відході від таз званої «бритви Оккама». Так, з точки зору австрійського методолога науки Е. Езера, історичними фазами розвитку науки є перехід від теоретичного стану до первинної теорії, від теорії до її альтернативи, від паралельних теорій до універсальної теорії, від теорії, заснованої на чуттєвому досвіді, до абстрактної теорії зі зміною всіх понять [2, с. 19].

Список використаних джерел:

1. Гудінг Д. Людина та її світогляд: у 3-х т. Т. 1: Для чого ми живемо, і яке наше місце у світі / Д. Гудінг, Дж. Леннокс; груп. пер. з англ. під загал. ред. М. А. Жукалюка. – К.: УБТ, 2007. – 416 с.
2. Історія економіки та економічної думки: від ранніх цивілізацій до початку ХХ ст.: навч. посіб.: у 2-х т. Т. 1 / Козюк В. В., Родіонова Л. А., Кириленко В. В., Ковальчук І. Б.; за ред. В. В. Козюка, Л. А. Родіонової. – К.: Знання, 2011. – 566 с.
3. Кун Т. Структура научных революций. С ввводной статьей и дополнениями 1969 г. / Томас Кун – М.: Прогресс, 1977. – 300 с.
4. Луман Н. Мировое время и история систем. Об отношениях между временными горизонтами и социальными структурами общественных систем / Никлас Луман // Логос. – 2004. – № 5 (44). – С. 131-168.
5. Носик М. О. Історіографія історіософії / М. О. Носик // Сучасні соціально-гуманітарні дискурси (матеріали ІV Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю, м. Дніпропетровськ, 22 березня 2014 р.): у 3-х частинах. - Дніпропетровськ: ТОВ «Інновація», 2014. – Ч. 2. - С. 165-168.

6. Носик М. Історіософське підґрунття пізнання історичного процесу: сучасний вимір / Максим Носик // Збірник наукових праць студентів, аспірантів і молодих вчених «Молода наука-2014»: у 7 т. / Запорізький національний університет. – Запоріжжя: ЗНУ, 2014. – Т. 7. – С. 285-289.
7. Пономарьов В. Спонування свободою / Віталій Пономарьов // Критика. – Ч. 1. – 1997. – С. 38-39.
8. Турченко Ф. Г. Сучасне українське історіописання: подолання кризи? / Ф. Г. Турченко // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – 2011. – Вип. XXXI. – С. 12–24.
9. Houghton J. The search for God – can science help? / John Houghton. – Oxford: Lion Publishing PLC, 1995. – 260 p.

Цибульський Андрій

Студент Економіко-правничого коледжу ЗНУ

Наук. кер.: к.і.н., викл. Носик М. О.

БУДАПЕШТСЬКІ ДОМОВЛЕНOSTІ І ПОСТТОТАЛІТАРНИЙ «ГІБРИДНИЙ МИР»

Будапештський меморандум побачив світ 05 грудня 1994 р. Цей договір було укладено між Україною, США, Росією та Великою Британією, а його головною метою була відмова України від ядерної зброї, проте виключно за умови міжнародного гарантування суверенітету і незалежності України (відповідно до ст. 1 цього договору й Заключного акта НБСЄ) [1; 2].

Крім того, країни-підписанти гарантували, що вони не будуть претендувати на території чи загрозувати суверенітету України. Так «... Російська Федерація, Сполучене Королівств Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки підтверджують їх зобов'язання утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності України, і, що ніяка їхня зброя ніколи не буде використовуватися проти України, крім цілей самооборони або будь-яким іншим чином згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй» [1].

До того ж країни-гаранти миру у Східній Європі пострадянського періоду підтверджували, що ніяка інша держава не буде чинити економічний тиск на Україну [1].

Проте, на жаль, як і 1938-го року, так і зараз, зобов'язання Заходу виявилися абсолютно «пустим звуком». Слід зазначити, що третій пункт Будапештського меморандуму було порушено ще у 2011 р., коли Росія намагалась зірвати підписання Договору про асоціацію України з ЄС. В той час Росія не здійснювала дієвий економічний (митний) тиск на українського виробника, чим завдавала великих збитків підприємствам і, тим самим, здійснила вплив на режим В. Януковича.

Щодо помилок, допущених під час складання та підписання угоди у Будапешті, то їх було не так багато, а точніше, всього одна. Полягала вона у відсутності механізму реалізації вищезгаданого меморандуму. Це означає, що у випадку порушення цього договору механізму захисту України просто не існує у природі і справа захисту українського суверенітету іманентно перетікає до рук самих українців. Країни ж гаранти лише можуть допомогти Україні у разі виникнення такої ситуації, але як само допомогти у ст. 5 не сказано. Якщо конкретно, то там сказано лише, що країни-гаранти зобов'язалися не застосовувати ядерну зброю проти будь-якої держави-учасниці Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, що не володіє ядерною зброєю, крім випадку нападу на них самих, їхні території чи їхні підопічні території, їхні збройні сили або на їхніх союзників з боку такої держави спільно або в союзі з державою, яка володіє ядерною зброєю [1].

На справі вийшло так, що цією помилкою скористалась Російська Федерація навесні 2014 р. – вона незаконно анексувала частину території України – Кримський півострів, а країни-гаранти не змогли цьому ніяк зарадити, бо не мали права цього робити. Максимально те, що вони могли зробити, це провести спільну консультацію згідно ст. 6 цього меморандуму [1].

Стосовно ж питання про те, кому була вигідна відмова України від ядерної зброї, то відповідь, на нашу думку, є досить очевидною, а, отже, й простою: всім чотирьом державам. Якщо подивитись на ядерний потенціал України у період 1991–1994 рр., то на той час Україна займала три місце у світі. Україна на той час володіла найкращою міжконтинентальною балістичною ракетою «Сатана», яку навіть зараз не може зупинити жодна «ПРО» у світі. А за цим договором Росія і США просто прибирали зайвого конкурента за світове панування, а натомість Україна остаточно отримала світове визнання, кредитний пакет й захист від економічного і воєнного втручання. На жаль, при цьому не вийшло в повній мірі реалізувати такі далекосяжні та миролюбні плани України. На даний момент ми маємо, де-факто, війну з РФ, окупований Крим і десятків тисяч загиблих та поранених у ході так званої «Антитерористичної операції».

На останок слід зазначити, що сьогоднішній світ опинився у стані так би мовити «гібридного миру», коли, на нашу думку, у світі парадоксально співіснують мир, стабільність та повна бойова готовність. Проте залишається не зрозумілим, навіщо потрібен такий мир? Кому він потрібен?

Є декілька варіантів відповіді на ці запитання. По-перше, такий «мир» деякий час буде задовольняти місцеве населення, бо кожній людині хочеться миру і стабільності.

По-друге, чітко виражений ворогом і готовність до війни дозволить об'єднати усю країну заради перемоги над ворогом, а це Росії і потрібно, бо країна велика і народів багато, а їх при цьому слід якось об'єднати однією «надметою».

По-третє, під час підготовки чи ведення бойових дій, країні потрібен чіткий, рішучий і незмінний лідер, котрий поведе за собою усю армію і весь народ. Ще одним плюсом цього «миру» (в рамках сучасної кремлівської політики – «руський мир», а можна його порівняти з гітлерівським «арійським миром» чи сталінським «миром реального соціалізму» – Авт.) буде визначення форми правління. Цією формою буде однозначно авторитарна форма правління або навіть воєнна диктатура.

Але є і мінуси «гібридного миру». Головним і вирішальним чинником є час. Довго такий режим не може існувати. Вічно бути у стані готовності до війни не можливо. Це неодмінно призведе або до економічного занепаду країни, або ж до державного перевороту. Найгіршим же для цивілізації є можливий і досить реальний на сьогодні варіант щодо початку Третьої світової війни.

Список використаних джерел:

1. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_158
2. Политическая история Европы XX – начала XXI века: Учеб. пособие / А. Р. Давлетов, О. В. Харченко. – Запорожье: Просвіта, 2007. – 156 с.

ГЕНОЦИД ЧАСІВ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ ЗА МАТЕРІАЛАМИ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРЕСИ

Сімдесят шість років тому почалася Друга світова війна. Вона дала початок ланцюга подій, що визначили події світової історії, але за грандіозністю змін ми втратили їх зв'язок. Першочерговим завданням сьогодення є відновлення об'єктивної справедливості, але для цього історія вимагає від нас згадати про всі події, ідеї та діячів Другої світової війни, оцінивши при цьому їх вплив на день сьогоднішній.

Сьогодні у світових та вітчизняних засобах масової інформації ми часто зіштовхуємося з поняттям «геноцид». Однак кожна сучасна людина не має конкретизованого уявлення про це поняття, оскільки у свідомості людини поч. ХХІ ст. даний дефініціал є досить абстрактним. При цьому освічені люди доби глобалізації володіють інформацією про злочинний антигуманний характер гітлеризму та сталінізму часів Другої світової війни. Слід зазначити, що геноцид – це, передовсім, цілеспрямовані дії з метою знищення повністю або частково окремих груп населення чи цілих народів за національними, етнічними, расовими або релігійними мотивами.

Весь хід історичного розвитку з др. пол. ХІХ ст. підтверджує стрімку підготовку світових держав до війни. При цьому Друга світова війна стала потужним генератором прогресу преси, особливо американської, навіть не зважаючи на те, що уряд США здійснював на неї прямий тиск.

І хоча в ідея цензури преси абсолютно неприйнятна традиції американської журналістики, американський уряд пішов в роки Другої світової війни на введення прямої офіційної цензури (першочергово це стосувалося інформації військового характеру). Цікаво, що всього на фронтах війни в різних країнах налічувалося понад 500 американських кореспондентів, котрі формально мали право інформувати громадськість про перебіг військових операцій.

Вихід з «великої депресії» Америка здійснювала через політику президента Ф. Д. Рузвельта, яка отримала назву «нового курсу», відповідно до якої передбачалося активне втручання уряду у життя ЗМІ, з метою проамериканської маніпулятивної пропаганди (в тому шляхом суцільного запровадження новітніх технологій) [2].

З цього напрошується висновок, що преса США не могла оминати факти знищення гітлерівськими нацистами цивільного населення на окупованих територіях. Так, 27 травня 1942 р., після замаху чеського підпілля на гітлерівського намісника у Чехії Р. Гейдріха, ессівці 10 червня 1942 р. вчинили акт геноциду проти населення м. Лідіце (480 місцевих чоловіків було розстріляно, жінок – відправлено в концтабори, дітей – у «спецприймальні»), внаслідок якого дане містечко було повністю знищено, американська газета «The New-York Times» надала цій події широкого міжнародного розголосу. Після цього навіть приказка: «якщо чогось не було у «The New-York Times», значить, цього не було й взагалі».

Крім того, американська преса оприлюднила факт того, як нацисти «всіх єврейських біженців, які приїхали до Німеччини, але там не народилися, було оголошено «ворожими іноземцями» [3; 6]. Напевно, в першу чергу мова йшла про євреїв. При цьому 25 листопада 1941 р. «Jewish Telegraphic Agency» опублікувало перше повідомлення про знищення 52 тисяч євреїв в Бабиному Яру, відразу ж передруковане «New York American Journal». Влітку 1943 р. «The New-York Times» була сповнена гнівом щодо придушення гітлерівцями повстання Варшавського гетто [3; 6; 7].

Щоправда, за таких умов, підхід «The New-York Times» до висвітлення питання Голокосту був певною мірою паралельним офіційній політиці Вашингтона, оскільки адміністрація Ф. Д. Рузвельта побоювалися того, що перебір інформації про винищення європейського єврейства створить у населення США уявлення про те, що американські солдати вмирають заради порятунку євреїв, які, виходить, і є причиною війни. Саме в цьому, на жаль, прагнула переконати світ нацистська пропаганда [3; 6].

Загалом, під ворожою окупацією до поч. 1943 р. опинилось не менше 73 млн. осіб. При цьому, жертвами фашистських «нових порядків» на окупованих територіях світу серед цивільного населення стали 13 млн. 685 тис. осіб. Загалом виходить, що жертв серед цивільного населення було вдвічі, а то й утричі більше, ніж серед загиблих військових з антигітлерівської коаліції [1; 5].

Наступною трагедією людства, яка декларувала факт відвертого геноциду, стало бомбардування Хіросіми і Нагасакі у 06 та 09 серпні 1945 р., здійснене збройними силами США за президентства Г. Трумена. До речі це були єдині випадки використання ядерної зброї у цій війні. Внаслідок такого роду злочинної акції Від вибухів миттєво загинуло 70 тис. мешканців Хіросіми та 60 тис. мешканців Нагасакі. Загалом же, з серпня по грудень 1945 р., загальна кількість померлих від ран і променевої хвороби, склала близько півмільйона осіб. Світова журналістика, з легкої руки істориків, атомне бомбардування

Хіросіми і Нагасакі з боку США є одним із найбільших злочинів проти людства, що були скоєні у XX ст., поряд з Голодомором українського народу і Голокостом євреїв [4].

Отже, виходить, що корисність американської преси як джерела інформації щодо встановлення фактів скоєння геноциду у Європі за часів Другої світової війни, є безсумнівною, оскільки переважна більшість кореспондентів активно викривали несправедливості політики А. Гітлера, його союзників та сателітів по відношенню до населення на окупованих територіях. Тобто виходить, що мільйонні жертв часів Другої світової війни внаслідок геноциду напевно не можна вважати просто «побічним ефектом» цієї війни.

Список використаних джерел:

1. Геноцид славянских народов в годы Второй Мировой войны [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dbelyaev.ru/p/11183/>
2. Михайлов С. А. Журналистика Соединённых Штатов Америки / С. А. Михайлов. – СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 2004. – 448 с.
3. Холокост и «Нью-Йорк Таймс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.forumdaily.com/131227_volsky_holokost/
4. Atom bomb hits japs // The brainerd daily dispatch. – 6 August 1945. – P. 1.
5. Hitler throws fiercest air attack against US // Sunday Express. – 6 August 1945. – P. 5.
6. Warsaw ghetto uprising an over-reaction European leaders blame jews for disproportionate response // The New-York Times. – 10 May 1943. – P. 4.
7. Germans murder 700000 jews in Poland // Washington Post. –10 May 1943. – P. 1.

Шурига Дарина

Студентка Економіко-правничого коледжу ЗНУ

Нав. кер.: викл. Іщенко М.Ю.

ЗАНЕПАД ІМПЕРІАЛІСТИЧНОЇ ДУМКИ ЕПОХИ РОСІЙСЬКОГО ДОМІНУВАННЯ

Сучасна геополітика характеризується масштабними інтеграційними процесами. Відбувається інституційне завершення цивілізаційного оформлення Європи як сукупності

переважно християнських націй, об'єднаних спільною історією і паралельністю існування.

На сьогодні особливої актуальності набуває питання визначення закономірностей розвитку і функціонування держав, що, в результаті формаційних перетворень, постають на уламках колишнього СРСР як самостійні одиниці міжнародного простору.

Низку проблем, що виникають упродовж поступового становлення вже незалежної держави колишнього «соціалістичного табору» України, слід сприймати саме через історичний аспект генези української державності на перетині об'єктивних і суб'єктивних чинників.

Багатовікова територіальна належність України до могутніх «Російських імперій» зумовлює вектор розвитку державно-правових категорій України. Хоча Російська імперія начебто померла практично одночасно з імперіями Османською та Австро-Угорською у 1917 р., однак, на відміну від останніх двох, останки першої виявилися через двадцять років ексгумовані і гальванізовані. І ось ці «жваві» останки і були пред'явлені світу в якості нової, «Радянській Росії».

Висвітлення Радянського Союзу не як принципово нового формаційного утворення, а лише як нововиявлення ідей російських імперіалістів є радикальним для свідомості пострадянського суспільства. Ми прослідковуємо дану тенденцію у працях вітчизняних політологів, таких як О. Дугін, К. Затулін, А. Мігранян. І тільки зарубіжні вчені сміливо дають об'єктивну оцінку феномена Радянського Союзу, порівнюючи його з царською імперією.

Тож, з огляду на актуальність і недостатню вивченість проблеми, автор поставив за мету спробувати дослідити закономірності розвитку української державності як симбіоз загальнотеоретичних засад і конкретно-історичних прикладів становища українських земель у приналежності до «Російських імперій».

Відновлення російського імперського проекту в рамках СРСР, але під брендом «Росія», було цілеспрямовано задиктовано «зверху». Радянські спецслужби вербували представників найпершої хвилі російської еміграції – з апеляціями до бажання знову бачити «велику Росію», відомим фактом є відновлення російської імперської символіки в Радянській армії у 1943 р., а також досягнення згоди Радянської держави з РПЦ. Але, звичайно, в рамках одного тексту не можливо охопити діяльність, яка велася протягом десятиліть для остаточного перенесення іміджу «Росії» на весь простір СРСР.

Результатом стало остаточне закріплення Росії як синоніму СРСР, до того ж не тільки для зовнішнього ужитку, а й для внутрішнього. До кінця 70-х рр. керівництвом КПРС була висунута концепція «нової історичної спільноти - радянського народу», що

було евфемізмом для позначення абсорбування населення СРСР в російську імперську парадигму.

Але для даної наукової розвідки найбільш ціннішим є те, що навіть після розпаду СРСР в 1991 р. ця імперська парадигма і супутня їй ідеологія не пішли в небуття. У пострадянському суспільстві вирувала думка (не без підтримки російським урядом), що немов би Росія – Росією й залишилася після розпаду СРСР, а всі інші пострадянські держави - це історичне непорозуміння.

На даний час російське суспільство продовжує вважати Російську Федерацію врятованим «ядром» Радянського Союзу і шкодує за втраченою імперією [1, с. 11]. Російська політична еліта орієнтує владу й суспільство на формування довершеної імперської моделі та утвердження домінуючої ролі Росії в сучасному світі [3, с. 20]. У цьому контексті Радянський Союз розглядається російськими дослідниками як модель євразійської «ідеальної держави», «держави правди» [2, с. 84].

Російські імперці, розуміючи близьку загибель встановлених протягом сторіч чітко відпрацьованих систем та не бажання, а можливо і не спроможність, відірватися від них, розробляють імперську ідею одночасно в різних організаційних формах: СНД, Митний Союз, Євразійський Економічний союз та ін.

Один з найбільш природних і зрозумілих проектів – «Руський мир», воз'єднання України, Росії та Білорусі в одну державу, адже, як стверджує А.І. Солженіцин, за вирахуванням дванадцяти республік – тільки й залишається те, що можна назвати Русь, як називали здавна, або – Росія (назва з XVIII століття), або тепер: Російський Союз [4, с. 7]. Цей проект мав стати новим витком у історії імперської Росії.

Але у результаті «Революції гідності», російської анексії Криму та путінської антиукраїнської війни, в Україні рекордними за швидкістю темпами формується нація, яка усвідомлює свою внутрішню єдність і свою докорінну відмінність від нації «російської».

Виникнення нової української громадянської нації означає, що для імперської Росії і для російських імперських проектів Україна втрачена. Події останнього року також дали потужний поштовх зміцненню національної свідомості білорусів.

Отже, підсумовуючи можна затвердити, що ми зараз перебуваємо на шляху до якісно нового етапу розвитку суспільства в цілому і, зокрема, українського. Ми спостерігаємо як руйнується імперська Росія, як безповоротно добігає кінця епоха російських імперій.

Та починається інша епоха - епоха громадянських націй, громадянського суспільства, національних держав.

Список використаних джерел:

1. Гетьманчук М.П. Державна незалежність України та особливості її сприйняття сучасною російською політичною думкою / Гетьманчук М.П. // Проблеми та перспективи викладання у вищій школі: Матер. всеукр. наук.-практ. конф. – Львів: Львівська політехніка, 2004. – 53 с.
2. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація / І. Дзюба – К.: Academia, 1998. – 254 с.
3. Пасічник В.М. Національна ідея в контексті українсько-російських відносин: автореф. дис. на здобуття канд. політ. наук. – Львів, 2004. – 70 с.
4. Солженицын А.И. Как нам обустроить Россию: Посильные соображения / А.И. Солженицын. – Л.: Сов. Писатель, 1990. – 64 с.

Секція № 2. «Актуальні проблеми економічних дисциплін»

Штефан Анна

Студентка Економіко-правничого коледжу ЗНУ

Наук. кер. : к.е.н., викл. Богдан Ю. М.

ПРОБЛЕМИ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Актуальність теми дослідження. Проблема безробіття, зайнятості та ринку праці сьогодні досить важлива. Міжнародна організація праці провела дослідження, що показало, що рівень безробітних на Україні значно вище офіційно визнаного. За їх даними сьогодні в світі кожний третій працездатний не має роботи взагалі, або має випадковий чи сезонний зарібок (750 млн. чол.). Високий рівень безробіття являє собою макроекономічну проблему, яка має сильний вплив на кожну людину. Відсутність постійної роботи означає зниження життєвого рівня, завдає соціально-психологічні травми. Тому безробіття є центральною соціально-політичною проблемою сучасного суспільства. Для вирішення проблеми безробіття в Україні потрібно біль розвинути центри зайнятості, створити бази роботодавців і мотивувати працю.

Мета роботи полягає в аналізі сучасного рівня безробіття в Україні та пошуку засобів для зниження даного рівня.

Даною проблематикою займалися такі вітчизняні науковці, як І. Лютий [3], Л. Колишня [2], Т. Соколова [7]. Більшість зарубіжних та вітчизняних дослідників визнають негативні наслідки безробіття. Безробіття деморалізує психіку незайнятих, призводить до втрати кваліфікації робочої сили.

За даними Державного комітету статистики України, на 2013 р. у віці 15–70 років зареєстровано приблизно 1510,4 осіб, на 2014 р. налічувалось 1847,1 тис. безробітного населення, тобто 9,7%. На перший квартал 2015 р. зареєстровано 506,8 тис. осіб [8]. Професор кафедри Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України Василь Костріца спрогнозував, що за даними 2015 р. рівень безробіття може перевищити 12%. З його слів стало відомо, що офіційні та реальні цифри вибіркового дослідження робочої сили, відрізняються приблизно у 3 рази. Така різниця була присутня завжди тому що, не кожен безробітний реєструється в службі зайнятості. Також В. Костріца додав, що все більш хворобливим стає питання низької кваліфікації робочої сили або повної її відсутності [1].

Екс-міністр соціальної політики, голова Комітету Верховної Ради з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення Людмила Денисова дала інтерв'ю, у якому заявила що до кінця 2015 р. кількість безробітних сягне двох мільйонів осіб, враховуючи, що зараз – близько 1,3 – 1,4 млн. людей. Сучасна ситуація в країні не може не відбитися на ринку праці. За словами Л. Денисової станом на 16.01.2015 р. із Криму та Донбасу виїхали сотні тисяч людей, тих що приїхали і вже зареєструвалися – вже 900 тисяч [6].

На нашу думку, дієве вирішення проблеми безробіття в Україні може бути вирішено за допомогою таких чинників, як: покращення та створення нових програм професійного перенавчання і перекваліфікації; усунення факторів, що сприяють зниженню робочої сили (необхідне створення ринку житла, покращення якості та збільшення масштабів житлового будівництва, полегшена можливість переїзду з одного міста чи села до іншого населеного пункту; покращення інформаційного забезпечення ринку праці.

Найважче боротися з циклічним безробіттям. Для вирішення такої задачі ми пропонуємо створити сприятливі умови для росту попиту на товар. Для розумного збільшення попиту на товар, оминаючи можливу інфляцію, виділяємо такі способи: створення умов для скорочення пропозиції праці (чим менше претендентів на посаду – тим легше знайти роботу); стимулювання зростання експорту; заохочення інвестицій та іноземних інвесторів (зростання виробництва сприяє зайнятості населення); реалізація програм молодих працівників шляхом створення центрів навчання та спеціальних фірм, що орієнтовані на молодь; надання певних пільг підприємствам, що влаштовують до себе молодих працівників.

Висновки. Вивчаючи проблеми безробіття економічна наука дійшла висновку, що фрикційне і структурне безробіття є явищем нормальним, не несе загрози для розвитку країни. Крім того, наявність безробіття змушує людей побоюватися втрати свого робочого місця і спонукає їх працювати більш продуктивно і якісно. З цих позицій безробіття цілком можна назвати стимулом до кращої роботи. Безробіття набуло широкого розмаху в Україні. Нашій країні терміново потрібно шукати засоби для організації зайнятості населення, розширити можливості центрів зайнятості. Необхідно прагнути до того, щоб безробіття не перевищувало свого природного рівня, і створювати додаткові системи допомоги безробітним у пошуку роботи.

Список використаних джерел:

1. Інтернет-журнал «Бизнес Вести». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://business.vesti-ukr.com>
2. Колишня Л. М. Безробіття в умовах формування ринкових відносин / Л. М. Колишня // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 6. – С. 9–11
3. Лютий І. О. Безробіття та його соціально-економічні проблеми / І. О. Лютий // Економіка. Фінанси. Право. – 1997. – № 2. – С. 36–46
4. Пазюк О. Проблеми безробіття в Україні / О. Пазюк, О. Пономарьова // Україна: аспекти праці. – 2004. – № 2. – С. 3–10.
5. Перова И. Безработица в оценках населения: опасения и ожидания / И. Перова // Вестник общественного мнения. Данные. Анализ. Дискуссии. – 2008. – № 1. – С. 70–76.
6. Политика и финансы в новом окне. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trust.ua/news>
7. Соколова Т. М. Структура зайнятості та безробіття: проблеми та тенденції / Т. М. Соколова // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 2. – С. 7–11.
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

Литвинова Лілія

магістрант,

Запорізька державна інженерна академія

Наук. кер.: доцент, к.е.н. Яришко О.В.

ФІНАНСОВО - ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Система освіти є одним з найбільших соціальних інститутів, який органічно пов'язаний з фундаментальними основами розвитку суспільства, його соціально-економічною та політичною організацією. Вища освіта виступає фундаментом індивідуального розвитку, що зміцнює інтелектуальний, духовний і виробничий потенціал суспільства.

Сучасна система освіти в Україні знаходиться в процесі трансформування, необхідність якого зумовлена як загальносвітовими чинниками (становлення інформаційного суспільства, зростання ролі знань, нові вимоги виробництва до людських інноваційних

досягнень), так і реформаційними перетвореннями в українському суспільстві та державності. Провідна роль держави полягає не тільки в припливі різноманітних фінансових ресурсів, а й формуванні розгалуженої, гнучкої моделі фінансового забезпечення системи вищої освіти, яка має передбачати цілий комплекс заходів та інструментів стимулюючого характеру і водночас включати економічний механізм більш досконалого управління галуззю.

Проблемами розвитку управління вищою освітою, її реформування і фінансування в Україні займаються багато вітчизняних вчених: В. Андрущенко, Й. Бескид, В. Бобров, Є. Бойко, О. Василик, М. Євтух, В. Євтушевський, І. Каленюк, К. Корсак, В. Кремень та ін. Серед російських учених, які досліджували питання теорії та практики економіки вищої освіти, можна назвати А. Анчишкіна, В. Басова, С. Белякова, С. Глазьєва, А. Глухова, А. Дайновського, В. Єврошина, В. Жаміна, Е. Жильцова та ін. Деякі аспекти проблеми досліджувалися такими зарубіжними вченими, як Г. Беккер, Ч. Бексон, М. Блауг, Г. Брок, Дж. Вейзе, Е. Денісон, П. Друкер, Е. Кол та ін. Надбання вчених та фахівців, які працюють у галузі теорії, методології та організації вищої освіти, є значним внеском у вирішення питань вдосконалення функціонування закладів освіти.

Фінансування освіти державою в Україні здійснюється на трьох рівнях: з Державного бюджету, обласних і місцевих бюджетів. Видатки державного бюджету в першу чергу направляються у сфери загальної середньої, вищої та професійно-технічної освіти. Основним джерелом фінансування освіти завжди був Державний бюджет. І не тільки в нашій країні. Розвинені країни, як відомо, інвестують в освіту доволі значними сумами. Бюджетне фінансування – альфа і омега державної підтримки освіти. Основним це джерело залишається постійно [4].

Наукова діяльність є важливою складовою в діяльності навчального закладу.

Наука активно впливає на ситуацію в економіці, коли на дослідження витрачають більш ніж 1,7% ВВП. У США тримають видатки на науку не нижче за 3% ВВП, в Ізраїлі та Швеції – 4% ВВП. В Україні у 2015 році очікують близько 0,5% ВВП з усіх джерел – зокрема, 0,2% з державної бюджету[5].

Критеріями визначення статусу освітньої бюджетної установи, що отримує бюджетні кошти, можуть бути [3]:

- дія законодавчих та нормативно-правових актів, якими передбачається розширення повноважень щодо фінансово-матеріального забезпечення установ освітньої галузі, також правовими нормами, які стосуються бюджетної установи;
- наявність у складі бюджетної установи структурних підрозділів, які здійснюють фінансове обслуговування цих установ і діють на комерційній основі;

– наявність значних обсягів власних надходжень (понад 50 % загального обсягу видатків бюджетної установи).

Виходячи з практичного досвіду функціонування ВНЗ, витрати поділяються на постійні (умовно постійні), тобто такі, що не зростають зі збільшенням чисельності студентів, та змінні – такі, що зростають зі збільшенням чисельності студентів.

До умовно постійних витрат відносяться витрати, пов'язані з установленими нормативами фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення вищих навчальних закладів – штатна чисельність співробітників, утримання навчальних аудиторій і лабораторій, бібліотек та фондів наукової і навчальної літератури, фінансування капітального будівництва, ремонту та утримання будівель і спортивно-оздоровчих споруд, придбання технічних засобів навчання, диференційованих залежно від статусу, рівня акредитації, типу вищого навчального закладу, напрямів і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців

До змінних витрат відносяться: придбання бланків дипломів, підручників тощо.

Водночас, ринкові відносини вимагають розглядати діяльність вищих закладів освіти як виробників і продавців відповідних освітніх послуг.

Загальну сукупність фінансових потоків, які забезпечують діяльність ВНЗ, можна розділити на п'ять складових [5]: 1) Держбюджетне фінансування; 2) кошти за надання платних освітніх послуг громадянам України; 3) кошти, які ВНЗ отримують за контрактну підготовку іноземних громадян; 4) кошти від виконання договірних робіт для підприємств і організацій; 5) кошти за надання ресурсів (обладнання, приміщень) юридичним особам.

Таким чином, новації моделі фінансування вищої школи в першу чергу повинні передбачати:

заміну попереднього витратного механізму виділення коштів з Державного бюджету на цільовий;

надання вузам коштів з державного бюджету на основі диференційованого підходу до потреб кожного вищого навчального закладу;

перехід від централізованої структури розподілу бюджетних коштів до децентралізованої.

Список використаних джерел:

1. Закон України “Про державний бюджет України на 2015 рік” // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 5. – С. 187.
2. Мельник О.Г. Методи бюджетного планування/ Мельник О.Г. // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 39.

3. Партин Г.О. Бюджетування у системі управління витратами підприємства // Фінанси України/ Партин Г.О. – 2003. – № 5. – С. 50 – 53.
4. Польшаков В.І. Модель управління вищим навчальним закладом/ Польшаков В.І., Дмитрусенко О.І. // Стратегія економічного розвитку України: Наук. зб. – Вип. 6 / Відп. ред. О.П. Степанов. – К.: КНЕУ, 2001. – 418с.
5. Шульга Н. Неувага до науки призвела до зuboжіння нашої економіки/ Шульга Н. [Електронний ресурс] — Режим доступу:
<http://www.radiosvoboda.org/content/article/26999726.html>

Полякова Світлана

Студентка Торгового коледжу ЗНУ

Нав. кер.: викл. Сумма А.П.

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Запорізька область сьогодні – це не тільки самобутня історична перлина але й один з головних центрів розвитку економічного, технологічного й інтелектуального потенціалу України. Область невичерпаних можливостей за людським, економічним, науковим потенціалом. Це дає усі підстави бути впевненими, що наша область і на далі буде джерелом подальшої розбудови усіх сфер життя незалежної України. Запорізька область входить до числа регіонів України, які складають основу її індустріального та аграрного потенціалу та до числа промислових лідерів країни, посідаючи перше місце серед регіонів за обсягом промислового виробництва у розрахунку на душу населення та одного працюючого у промисловості. Посідаючи дев'яте місце в Україні за чисельністю населення, область тримає 2 місце за обсягом виробництва валової доданої вартості у розрахунку на одного мешканця після м. Києва. В області зосереджені практично всі основні галузі промисловості, серед яких провідне місце займають: електроенергетика, металургія, машинобудування, металообробка та хімія. Основу промисловості та основу всієї економіки області складають металургійний та енергетичний комплекси, де виробляється 12,1% загального обсягу чавуну, 14% сталі, 15,6% готового прокату, 11,9% коксу, 26,5% електроенергії в Україні. Також, такі підприємства області, як «Запорізький алюмінієвий комбінат» та «Запорізький трансформаторний завод», є єдиними в Україні виробниками алюмінію та трансформаторів світової якості.

Область входить до першої п'ятірки регіонів за виробництвом товарів народного споживання в розрахунку на одного мешканця та посідає 4 місце серед регіонів України за обсягами зовнішньої торгівлі та, зокрема, експорту.

Запорізький регіон відноситься до найбільш інвестиційно-привабливих в Україні. З обсягами прямих іноземних інвестицій понад 260 млн. дол. область посідає 4 місце серед регіонів України. За обсягом інвестицій в основний капітал область входить до першої десятки регіонів України, а у розрахунку на душу населення посідає 4 місце.

За обсягом грошових доходів у розрахунку на душу населення область посідає 5 місце серед регіонів України, а за рівнем середньомісячної заробітної плати – 2 місце.

ІСТОРІЯ КРАЮ

У 1927 р. почалося будівництво ДніпроГЕСу – самої могутньої гідроелектростанції у Європі на той час. Поряд прискореними темпами споруджувався комплекс нових енергоємних підприємств. Промисловий і будівельний бум мав місце на початку 30-х років ХХ ст. а точніше 10 жовтня 1932 р коли вели в експлуатацію Дніпровську гідроелектростанцію. З того часу Запоріжжя стає одним із полігонів, де втілювалися стратегічні плани індустріалізації СРСР. З цього часу розпочинається активна індустріальна розбудова Запоріжжя, створюються такі гіганти металургії як Електрометалургійний завод «Дніпроспецсталь» (1932 р) та Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» (1933 р). Подальшого розвитку дістало машинобудування а саме завод АвтоЗАЗ-Мотор, спочатку був названий «Чавуноливарним та машинобудівним заводом» що почав свій шлях активного розвитку з 1931 року, хоч і розпочав свою діяльність ще з 1908 року. Запоріжжя стало одним з найбільших промислових центрів України і Східної Європи.

З 10 січня 1939 року Запорізька область стає офіційно зареєстрованою адміністративною одиницею.

Бурхливий розвиток економіки та культури краю був перерваний II Світовою війною. Однією з найяскравіших сторінок в історії області є післявоєнне відродження запорізького індустріального комплексу – ДніпроГЕСу та підприємств чорної та кольорової металургії. До початку 1950 р. відновили роботу всі 670 заводів і фабрик області. У 1950-1970 рр в області були створені нові галузі індустрії – електротехнічна, хімічна. Продовжував зростати енергетичний потенціал області. Поруч із введенням у дію ДніпроГЕСу-2 в 1981 році , споруджено Запорізьку ДРЕС 1970 р. та Запорізьку атомну електростанцію (1984 р. ведений в експлуатацію перший енергоблок).

На гаслі цих всіх подій розпочинається процес урбанізації області люди починають масово переїжджати жити в місто полишаючи свої домівки в селах, розуміючи що саме за промисловістю майбутнє Запоріжжя.

ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЗАПОРІЖЖЯ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Промисловість

Нині промисловість Запорізької області — потужний індустріальний комплекс. У структурі промислового виробництва регіону найбільшу питому вагу мають чорна металургія, електроенергетика, машинобудування та металообробка, кольорова металургія. У регіоні виробляється четверта частина усієї електроенергії країни, основним виробником якої є Запорізька атомна станція. У структурі виробництва товарів народного споживання частка продовольчих товарів становить 56 %. Загалом у регіоні на самостійному балансі перебувають 357 промислових підприємств, функціонує 875 малих промислових підприємств.

Серед ста найбільших промислових підприємств України в верхній частині списку стійко зберігають своє місце «Запоріжсталь», що є єдиним в Україні підприємством з виробництва тонколистового прокату з нержавіючих і легованих сталей, високо-економічних гнутих профілів, консервної жерсті, тонколистового прокату з полімерним покриттям. Великими металургійними підприємствами є також «Дніпроспецсталь» та «Запорізький завод феросплавів».

В обласному машинобудуванні слід відокремити завод СП «АвтоЗАЗ» — виробника легкових автомобілів, та державне підприємство «Іскра» — науково-виробничий комплекс, що випускає оборонну продукцію. Запорізький абразивний комбінат — провідне підприємство країни з виробництва інструмента на основі синтетичного корунду. ПАТ «Запорожтрансформатор» спеціалізується на виробництві унікальних силових трансформаторів за індивідуальними замовленнями і є найбільшим серед всіх країн СНД. ВАТ «Мотор Січ» — виробник авіадвигунів для літаків та вертольотів провідних авіакомпаній: КБ Антонова, Яковлева, Туполева, Берієва, Камова, Міля. Хімічну промисловість в області представляють 8 підприємств, найбільший із них — ПО «Кремнійполімер» — провідний український виробник каучуків і пластиків на основі кремній-полімеру.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

Запорізька область - один з найбільших виробників сільськогосподарської продукції та виробів харчової промисловості серед регіонів України. Площа сільськогосподарських угідь області становить 2246,3 тис. га, або 5,4% сільгоспугідь України. Проведення аграрної реформи стало основою для розвитку сільського

господарства. На основі приватної власності в області працює 331 товариство, 135 сільськогосподарських кооперативів, 162 приватних (приватно-орендних) підприємств, 2339 фермерських господарств. Площа сільськогосподарських угідь, які знаходяться в користуванні новостворених агроформувань всіх форм власності та господарювання, становить 1761,4 тис. га., Або 78% від наявних в області. Розвивається інфраструктура аграрного ринку. Створено 21 агроторговий дім. У структурі сільськогосподарського виробництва переважає продукція рослинництва. Центральне місце в рослинництві в даний час і на перспективу займає зерновий під-комплекс, як основа для розвитку інших видів сільгоспвиробництва, насамперед, збільшення обсягів виробництва продукції тваринництва. Основна технічна культура Запорізької області - соняшник. У всіх агрокліматичних зонах наявні сприятливі умови для вирощування овочів і баштанних культур. Пріоритетним напрямком у розвитку тваринництва на найближчі три роки визначено такі галузі, як птахівництво і свинарство. Сільськогосподарські підприємства всіх форм власності збільшують поголів'я свиней і птахів. В області працюють 546 підприємств харчової та переробної промисловості. З них 87% - це підприємства, які відносяться до сфери «малого підприємства» і зорієнтовані на задоволення місцевих потреб у продуктах харчування (міні-пекарні, олійниці, крупорушки, і т.п.) В області розташовано ряд підприємств, які за потужністю та обсягами випуску продукції, є провідними на Україні: Пологівський олійно-екстракційний завод, Запорізький оліяжиркомбінат, Запорізький і Мелітопольський м'ясокомбінати. Такі підприємства як Запорізький пиво-безалкогольний комбінат «Славутич» і Запорізький завод безалкогольних напоїв є яскравими прикладами вигідного інвестування в харчову галузь та аграрний комплекс регіону. Сільська місцевість Запорізької області має достатньо розвинену соціально-побутову інфраструктуру, доказом чого можуть бути понад 110 лікарняних закладів та 730 закладів початкового і середнього рівня освіти, а також майже 900 бібліотек різної спрямованості. Враховуючи вищезазначене, агропромисловий комплекс області можна оцінити як надзвичайно привабливий для вкладення інвестицій. Основними складовими інвестиційної привабливості АПК регіону є родючі землі, недорогі та кваліфіковані трудові ресурси, значні потужності переробної галузі, вигідне географічне положення для експорту продукції.

ФІНАНСОВІ СТРУКТУРИ

Запорізька область володіє досить розвиненою фінансово-кредитною інфраструктурою. В регіоні працює 53 банки і банківських установ, з яких 5 є регіональними самостійними банками. Такі регіональні банки, як «Індустріалбанк», «Металург» та «АвтоЗАЗбанк», відповідно до своїх загальних активів (понад 200 млн.

дол.) віднесені до групи «великих банків» України. Більшість банків регіону (такі, як «Металург», «Укрексімбанк», «Вабанк», «Муніципальний», тощо) мають кореспондентські відносини з провідними банками Європи та світу, що свідчить про довіру до фінансово-кредитної системи області з боку іноземних партнерів, а також гарантує подальший розвиток цієї сфери народного господарства.

Один зі світових лідерів фінансової діяльності – фінансова група «Райффайзенбанк» відкрила своє представництво в м.Запоріжжі.

Страхову діяльність в області здійснює 13 місцевих страхових компаній та 50 філій, представництв, відділів, з яких 20 – структурні підрозділи з інших регіонів України. Додатково страхування експортних кредитів спирається на автоматичне перестраховування провідних німецьких, французьких та американських компаній, таких як концерн «Герлінг», групи «Скор», «Сент-Пол», «Ерк-Франкона». Сумарні страхові фонди партнерів Транснаціональної страхової групи «Індержстрах» складають десятки мільярдів доларів.

Партнерські взаємовідносини провідних регіональних страхових компаній із найбільшими страховими та перестраховочними компаніями України та світу дозволяють приймати на страхування великі майнові й фінансові ризики підприємств регіону та інвесторів.

Зовнішньоекономічна діяльність та міжрегіональне співробітництво

Річний обсяг зовнішньо-торгівельного обороту запорізької області становить майже 2 млрд. дол. Запорізька область є чітко означеним експорт-орієнтованим регіоном, в якій обсяги експорту більш ніж в 2 рази перевищує обсяги імпортних закупівель. За обсягами експорту Запорізька область посідає четверте місце серед регіонів України. Більше 100 підприємств області постійно здійснюють зовнішньоторговельну діяльність. Партнерами області в зовнішній торгівлі є більш ніж 100 країн світу у різних регіонах.

В загальній структурі експорту регіону більше половини складають чорні метали, друге і третє місця поділяють продукція кольорової металургії та машинобудування.

Майже чверть всіх імпортних закупівель області припадає на мінеральне паливо, нафту та нафтопродукти. Іншою важливою статтею зовнішніх закупівель є механічне устаткування та запасні частини до нього, доля яких складає понад 10%.

Серед країн-імпортерів найбільшу питому вагу поставок мають Туркменістан, Німеччина, Словаччина, США, Білорусь, Польща, Китай, Узбекистан.

Останнім часом все більш динамічно змінюється товарна номенклатура експорту в бік збільшення частки наукомісткої та високотехнологічної продукції високого ступеня переробки. Цей процес не зворотно веде до географічної диверсифікації зовнішньої

торгівлі. Особливо динамічно розвивається сфера двостороннього співробітництва між нашим регіоном та регіонами країн ближнього та дальнього зарубіжжя. Угоди про торгово-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво були підписані з містом Бургас (Болгарія), містом Чунцин (Китайська Народна Республіка), Карагандинською областю (Республіка Казахстан). Ведуться переговори щодо налагодження співробітництва та підписання Угод з регіонами Австрії, Німеччини, Бельгії, Польщі, Узбекистану, Азербайджану та Ірану.

Суттєвий внесок в розвиток зовнішньоекономічних зв'язків як регіону в цілому, так і окремих підприємств зокрема, вносить безпосередній зв'язок управління зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності облдержадміністрації з економічними представництвами України за кордоном та закордонними торгово-економічними місіями в межах нашої країни.

Інвестиції в регіоні

Запорізький регіон відноситься до найбільш привабливих регіонів України щодо інвестування завдяки великому промисловому потенціалу, наявності природних багатств, власним енергоресурсам, високому науково-технічному потенціалу, розвиненій транспортній інфраструктурі, розвиненій банківській системі та доступності до ринків України, Європи та Азії. На Запорізьку область припадає 6% від загального обсягу інвестицій, що вкладені в економіку України. За обсягом прямих іноземних інвестицій область посідає четверте місце серед регіонів України.

За результатами рейтингу інвестиційної привабливості регіонів України область входить до групи регіонів-лідерів і посідає 6 місце.

Обсяг прямих іноземних інвестицій на душу населення в Запорізькій області перевищує середньо-український рівень на 36,9 дол. і складає 121,9 дол. За оцінками всесвітньо відомої консалтингової фірми «Coopers & Lybrandt» наш регіон є одним з найбільш привабливих в Україні з точки зору інвестиційної привабливості. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку області складає понад 260 млн. дол.

Іноземні інвестиції вкладені у 145 підприємств області.

Великий інтерес щодо вкладення капіталу викликають такі галузі економіки області, як машинобудування (75,6%), харчова промисловість (9,7%), чорна металургія (8,5%). Серед підприємств з іноземним капіталом найбільш успішно працюють ЗАТ «ІВЕКО-Мотор Січ», співзасновником якого є італійська компанія «IVESSO» (обсяг іноземних інвестицій – 8,1 млн. дол.), ВАТ «Пивобезалкогольний комбінат «Славутич», інвестиції у яке здійснила шведська фірма «Болтик Бевереджис Холдинг Акцієболаг» (20,0 млн. дол.), ЗАТ «Запорізький залізорудний комбінат» – кошти інвестовані

словацькою фірмою «MINERFIN» (20,6 млн. дол.), СП «АвтоЗАЗ-ДЕУ» – корейськими фірмами «Деу Хеві Індастріз ЛТД» та «Деу Мотор Ко., ЛТД» інвестовано 150 млн. дол.

Пріоритетними напрямками в сфері інвестування в Запорізьку область є такі галузі промисловості, як машинобудування, харчова промисловість, чорна металургія, радіоелектроніка, високотехнологічні галузі, а також сільське господарство.

Розвиток підприємництва

Розвиток малого підприємництва є додатковим вагомим фактором, що позитивно впливає на зростання економіки регіону. Його розвиток сприяє усуненню диспропорцій на окремих товарних ринках, створенню додаткових робочих місць і скороченню безробіття, розвитку конкуренції, швидкому насиченню ринку товарами та послугами.

Протягом останніх років в області склалися позитивні тенденції щодо розвитку малого підприємництва. В області функціонує близько 8,5 тисяч малих підприємств, на яких зайнято 14% чисельності працюючих на всіх підприємствах області.

Серед малих підприємств переважають підприємства з чисельністю зайнятих до 10 осіб – 75% загальної кількості малих підприємств. У розподілі малих підприємств за видами економічної діяльності не відбувається значних змін: більше половини малих підприємств функціонують у сфері торгівлі та послуг, 15% – у промисловості, 10,2% – в будівництві, 3,6% – в сільському господарстві, 3,2% – транспорт та зв'язок.

Із загальної кількості малих підприємств майже 65% мають колективну форму власності, майже 35% – приватну. Крім юридичних осіб у сфері малого бізнесу працюють 62 тисячі громадян – суб'єктів підприємницької діяльності. Переважна більшість підприємців – фізичних осіб працюють на ринках, одночасно збільшується кількість підприємців, які надають послуги населенню (ремонт побутової техніки, індивідуальний пошив одягу, індивідуальний ремонт та пошив взуття).

В період реформування агропромислового комплексу багато громадян, які отримали земельні паї, обрали таку форму господарювання як фермерство. Кількість фермерських господарств складає 2,35 тисяч одиниць.

Запорізька область сьогодні – це не тільки самобутня історична перлина України, колиска першої у світі демократичної республіки, заснованої запорізькими козаками, але й один з головних центрів розвитку економічного, технологічного й інтелектуального потенціалу України.

Список використаних джерел:

1. Запорізька область - Інформаційно-пізнавальний портал | Запорізька область у складі УРСР (На основі матеріалів енциклопедичного видання про історію міст та сіл України,

том - Історія міст і сіл Української РСР. Запорізька область. — К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1970. — 765 с.)

2. Статистичний збірник «Чисельність наявного населення України на 1 січня 2014 року», — Київ, Державна служба статистики України, 2014

Бабко Вікторія

Студентка Торгового коледжу ЗНУ

Нав. кер.: викл. Богданова Л. М.

ІНВЕСТУВАННЯ В ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

Концепція людського капіталу має важливе значення для вивчення комплексу питань із забезпечення раціональної зайнятості та оптимального функціонування ринку праці. Для аналізу пропозиції праці використовуються моделі вибору між роботою та дозвіллям і моделі інвестування в людський капітал.

Аналіз вкладень в людський капітал в більшості випадків стосується виміру ефективності освіти та підготовки кадрів. З економічної точки зору додаткові капіталовкладення в людський капітал (як і інші фактори) обґрунтовані лише у тому випадку, коли вони характеризуються достатньо високим рівнем окупності. Батьком концепції людського капіталу вважається американський економіст Теодор Вільямс Шульц. У праці «Інвестиції в людський капітал» він стверджував, що для країн з низьким рівнем економічного розвитку інвестиції в людей та сільське господарство є набагато важливішими, ніж капітальні інвестиції в машини та заводи.

Теорія «людського капіталу» була розроблена в 60-х роках ХХ ст. послідовником Т. Шульца, представником Чикагської школи та лауреатом Нобелівської премії Гаррі Беккером. 1964 р. він видав монографію "Людський капітал: теоретичний і емпіричний аналіз". Головною ідеєю цієї праці є доказ економічної доцільності великих вкладень капіталу як приватного, так і на державному рівні у "людський фактор". Беккер переконливо показав, що значні витрати на освіту й підготовку майбутніх фахівців, на медичне обслуговування, різного роду соціальні програми, спрямовані на підтримку на належному рівні кадрів, рівноцінні за своєю віддачею інвестиціям у створення й придбання нового обладнання і технологій, що забезпечать у майбутньому ще більші прибутки як приватному бізнесу, так і всьому суспільству.

Серед вчених немає єдиної точки зору щодо визначення змісту цієї форми капіталу та шляхів його формування. Окремі дослідники, наприклад, вживають поняття «соціальний капітал», який на їх думку охоплює і поняття людський капітал. В Україні відома концепція людського капіталу яку запропонував американський економіст Дж. Кендрік у роботі «Сукупний капітал США і його формування» (1978р.) В теоретичному аспекті поняття "людський капітал" розрізняється за трьома рівнями: -на особистісному рівні людським капіталом ми називаємо знання та навички, які людина здобула шляхом освіти, професійної підготовки, практичного досвіду (використовуючи при цьому природні здібності) і завдяки яким вона може надавати цінні виробничі послуги іншим людям. На цьому рівні людський капітал можна порівняти з іншими видами особистої власності (майно, гроші, цінні папери), яка приносить доходи, і ми називаємо його особистим, або приватним, людським капіталом;-на мікроекономічному рівні людський капітал являє собою сукупну кваліфікацію та професійні здібності всіх працівників підприємства, а також здобутки підприємства у справі ефективної організації праці та розвитку персоналу. На цьому рівні людський капітал асоціюється з виробничим та комерційним капіталом підприємства, бо прибуток отримується від ефективного використання всіх видів капіталу; -на макроекономічному рівні людський капітал включає накопичені вкладення в такі галузі діяльності, як освіта, професійна підготовка і перепідготовка, служба профорієнтації та працевлаштування, оздоровлення тощо, є суттєвою частиною національного багатства країни, і ми називаємо його національним людським капіталом. Цей рівень включає в себе всю суму людського капіталу всіх підприємств та всіх громадян держави.\Оцінка інвестицій у людський капітал і доходів від його використання звичайно проводиться в грошовій формі. Але слід підкреслити, що далеко не всі інвестиції і не всі доходи можна виразити в грошовій формі. Крім грошових витрат навчання, зміцнення здоров'я та інші дії, спрямовані на нарощення людського капіталу, вимагають, щонайменше, ще і нелегкої праці самої людини. Аналогічно, крім грошових доходів (вищих заробітків) людина, що володіє більшим людським капіталом, одержує моральне задоволення, економію часу, вищий соціальний престиж та багато інших вигід. Слід також пам'ятати, що в результаті нарощування людського капіталу отримується інтегральний соціальний ефект, від якого виграє не лише конкретна людина, а і підприємство. Аналітична єдність речового та людського капіталу полягає в наступному. Обидва види капіталу є невід'ємними чинниками економічного зростання. Проте, як свідчать дослідження західних вчених, в останні десятиріччя частка і роль людського капіталу постійно збільшуються. Людський капітал, як і фізичний, створюється і накопичується завдяки капіталовкладенням, що потребує від інвестора значних витрат.

При цьому людський капітал формується головним чином у результаті певних інвестицій у людину (в людей) і, крім інвестиційних витрат, потребує доброї волі і чималих зусиль самого "об'єкту інвестування". Серед багатьох видів таких інвестицій можна зазначити: навчання, підготовку на виробництві, зміцнення здоров'я та медичне обслуговування, міграцію та пошуки інформації тощо. У кінцевому підсумку накопичуються економічні здібності людей. Звичайно, між речовим та людським капіталом є значні відмінності. Створення фізичного капіталу та його функціонування можливе без участі та присутності його власника. Для формування ж здібностей людини одних матеріальних засобів недостатньо: для розвитку людського капіталу є абсолютно необхідною безпосередня, конкретна жива праця майбутнього власника цих здібностей, тому що процеси їх виробництва фізично та технічно неможливі без прямої участі самої людини. Незалежно від джерел інвестування (держава, підприємство, сім'я чи людина особисто) нарощення і використання людського капіталу визначальною мірою контролюється самою людиною. Тому такий елемент людського капіталу, як мотивація, є дуже важливим і необхідним для того, щоб процес відтворення (формування, нагромадження, використання, інвестування) людського капіталу мав остаточно завершений характер. Вкладення в людський капітал дають значний за обсягом, тривалий за часом і інтегральний за характером економічний та соціальний ефект. Інвестиційний період у фізичного капіталу (в середньому 1,5 — 2 роки) значно коротший у порівнянні з людським капіталом. Наприклад, у такої форми вкладень у людину, як освіта, інвестиційний період, тобто тривалість навчання, може досягати 12 — 20 років. Функціонування людського капіталу, віддача від його застосування обумовлені волею людини — власника цього капіталу, її індивідуальними інтересами і перевагами, її зацікавленістю, відповідальністю, світоглядом і загальним рівнем культури, в тому числі і економічної. Тому капіталовкладення в людину відрізняє більший, ніж для звичайних капіталовкладень, ступінь ризику та невизначеності, а зміну обсягу людського капіталу залежно від затрат принципово неможливо оцінити з тією ж точністю, що і для фізичного капіталу.

Перелік рис відмінності цих видів капіталу, звичайно, можна продовжити, що підкреслює специфічність людського капіталу та необхідність спеціального підходу при його дослідженні. Однак ці відмінності в принципі не заважають вченим використовувати аналітичний апарат, розроблений для фізичного капіталу, для дослідження людського капіталу.

Таким чином, фізичний та людський капітал відрізняються за своєю політекономічною суттю, проте обидва види капіталу подібні з огляду на техніко-економічні аспекти: і

людський, і фізичний капітал потребують відволікання значних засобів за рахунок поточного споживання, від обох залежить рівень економічного розвитку у майбутньому, обидва типи капіталовкладень дають тривалий за характером виробничий ефект, можуть приносити дохід своїм власникам і аналізуються принципово однаково.

Людський капітал – це сформований або розвинений в результаті інвестицій і накопичений людьми (людиною) певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, який цілеспрямовано використовується в тій чи іншій сфері суспільного виробництва, сприяє зростанню продуктивності праці і завдяки цьому впливає на зростання доходів (заробітків) його власника.

У інформаційному постіндустріальному суспільстві, де сформувалася тенденція так званої «інтелектуалізації економіки» людина і людський капітал займає домінуюче становище у розвитку сучасної економіки та є невід'ємною її частиною як на національному, так і на глобальному рівні.

Список використаних джерел:

1. А.В. Казановський Соціальне партнерство на ринку праці. (Нац.центр продуктивності.)/ А.В. Казановський, А.М. Колот. — Краматорськ, 1995.
2. Гальків Л. І. Людський капітал: базисні поняття та концептуальні положення/ Л. І. Гальків // Науковий вісник НЛТУ. – 2008.
3. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Підручник. – К.: Знання, 2004. – 535 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
4. Клименко О. Ю. Трудовий фактор у системі соціально-економічного розвитку суспільства/ О. Ю. Клименко // Науковий вісник ДДФА. – 2009. – № 2.

Крива Олена

Студентка Торгового коледжу ЗНУ

Нав. кер.: викл. Богданова Л. М.

Особливості розвитку малого і середнього бізнесу в Україні

Актуальність теми. Конкурентоспроможність підприємства в сучасному глобалізованому суспільстві - запорука його успіху, прибутковості та процвітання. Протягом останніх років проблемами підприємницької діяльності займалися провідні вітчизняні

вчені в різних сферах економіки. Але, на даний час, в умовах швидкої зміни законодавства, економічного стану сучасні тенденції розвитку малого та середнього бізнесу в Україні є недостатньо висвітленими.

Малий і середній сектор приватного підприємництва відрізняється від інших масштабами бізнесу, зокрема, незначною кількістю працівників, яких зазвичай не більше 10–20 на малих фірмах і до 200 на середніх. Також має менші показники вартості залученого капіталу та площі використовуваних приміщень. Зрозуміло, що обсяги продукції, обороту, доходу значно нижчі. Однак важливо наголосити, що лише чисельність працівників є найточнішим критерієм малого і середнього бізнесу. Але помилково здійснювати градацію підприємств за обсягами обороту, як це відбувається в Україні: нині два-три фахівці можуть розгорнути за допомогою новітніх мережових систем, зокрема й інтернету, бізнес на сотні мільйонів гривень. Але вони залишаються малою фірмою, яку не можна позбавляти можливого фінансового сприяння (як у цивілізованих країнах). До того ж диференціація регуляцій і преференцій дрібного бізнесу за критерієм обсягів обороту, як це зроблено в Україні після впровадження Податкового кодексу, відповідно до якого податок встановлюється у відсотках цього показника – і що більшим є оборот, то вищою буде ставка податку, позбавляє стимулу розгорнути виробництво. А це, власне, є метою ділового підходу. Тож варто повернутися до критерію кількості працівників і оподатковувати не оборот, а прибуток фірми.

Малі та середні підприємства об'єктивно є вузькоспеціалізованими, що дає змогу підтримувати високий рівень якості продукції (послуг), якщо справою займаються професійно, і з часом його підвищувати. Відносно низький рівень капіталомісткості підприємств цього сектору надає можливості для швидкого оновлення і уникнення старіння матеріально-технічної бази виробництва. При цьому дрібне підприємництво перебуває у найбільш конкурентному ринковому середовищі, відрізняючись найсильнішим впливом ринку на внутрішні господарські рішення та швидким і адекватним реагуванням компаній на ринкові зміни. Це гнучкі до таких змін структури. До того ж малі та середні підприємства є найактивнішими у відкритій конкурентній ринковій боротьбі. Прагнення вільного господарювання, незалежності від владних органів, уникнення корупційних взаємовідносин із ними – основні риси МСБ. Дрібні фірми орієнтуються насамперед на ринкові імпульси, індикатори, інформацію і значно рідше цікавляться заявами, обіцянками влади й очікуваними макроекономічними показниками. Вони самостійно шукають ніші незадоволеного ринкового попиту і висувають пропозиції щодо його задоволення. Цим самим безпосередньо впливають на процеси ринкового саморегулювання рівноваги попиту-пропозиції, рівнів цін,

прибутковості окремих видів бізнесу, розподілу ринкових потоків капіталу і його накопичення для створення нових робочих місць. Саме тому цей сектор приватного бізнесу – активний шукач підприємницького прибутку та ринкових джерел його зростання: задоволення найбільш невідкладних потреб споживачів і подолання товарних дефіцитів, пропозиції інноваційної продукції, зниження цін на стандартну продукцію (завдяки зниженню витрат і запровадженню кращих технологій) тощо. Проте в українських реаліях висока просторова і статутно-функціональна мобільність малих фірм і незначна вартість капітальних засобів є перешкодами для банківського кредитування, оскільки це підвищує ризикованість відповідних позичкових операцій (що впливає й на рівень процентних ставок). Не можуть спиратися дрібні підприємці й на допомогу банків при виникненні критичних заборгованостей, коли потребують перекредитування. Саме тому відсоток банкрутств у цьому секторі є найвищим. У кризові часи у сталих економіках він становить 10–15%, в Україні ж під час фінансової кризи 2008–2009 років сягнув 35–40%. З цих причин український малий бізнес не знаходить порозуміння з банками і користується переважно власними (позабанківськими) джерелами запозичень. Не дивно, що в Україні поза банками обертається великий обсяг готівки (порівняно з іншими європейськими країнами), становлячи приблизно третину всього обсягу грошової маси країни. Ще більше вражає порівняння обсягів іноземної валюти на руках у населення, яке, за оцінками Національного банку, сягає \$60 млрд, із залишком валютних ресурсів комерційних банків, що на сьогодні за різними даними дорівнює приблизно \$9 млрд. Долари на руках у населення – це, по-перше, валютні готівкові заощадження сімей, а по-друге, доларові фонди бізнесу. Тобто валютні ресурси вільного підприємництва значно потужніші за банківські, що свідчить про слабкість і ненадійність інституційної фінансової системи, а також її неспроможність обслуговувати реальний інноваційний бізнес. На жаль, в Україні за будь-якої влади не йшлося про малий і середній бізнес, як про локомотив економіки. Вже від перших років незалежності такий бізнес зазнавав утисків, не маючи можливостей для оренди чи придбання виробничого приміщення, отримання кредитів, імпорту обладнання тощо. Водночас великі державні заводи не мали відповідних проблем. Вони витратили ресурси банків, втратили договірні відносини у межах колишнього соціалістичного табору, зупиняли виробництво та, зрештою, звільнили працівників, залишивши їх без роботи. Донині ситуація не покращилася, а починаючи з 2010 року, до раніше наявних труднощів додалися нові: фінансові, регуляційні, податкові, юридичні. Права приватної власності на бізнес доволі часто зневажають, вищого рівня сягнуло нахабство чиновницьких, правоохоронних, судових органів, які вже майже офіційно вимагають хабарів. За таких обставин

підприємництво не могло стати інноваційним потенціалом для економіки, не було поширено в найбільших і перспективних галузях, не задовольнило попиту на внутрішніх ринках і не допомогло подолати дефіцитного торговельного балансу держави. Навпаки малий і середній бізнес задовольняє внутрішній попит здебільшого за рахунок увезених іноземних товарів і фактично збільшує зовнішньоторговельний дефіцит. Однобокий вихід підприємницького запалу в торгівлі та пов'язаних із нею галузях лише спотворює структуру економіки. Дрібний бізнес в Україні за різними даними забезпечує до держскарбниці менше ніж 10% доходів. І, працюючи поза легальною валютно-грошовою системою, він не сприяє досягненню стабільності останньою. В сучасних умовах необхідно заохочувати створення малих підприємств у продуктивних галузях економіки, зокрема стимулювати молодих фахівців, які планують створювати свої компанії; зменшити час надання органами влади різноманітних дозволів на випуск продукції та послуг; ввести спеціальні норми спрощеного відкриття і заохочувального регулювання підприємств інтернет-економіки. Крім того, необхідно вирішувати загальні питання підприємницького функціонування –ринкової конкуренції, свободи зовнішньоекономічної діяльності, включаючи торговельні, валютні, інвестиційні, позичкові операції, створити спеціальні суди і процедури пришвидшених арбітражних рішень, спростити процес заснування, легалізації, закриття бізнесу тощо. У нашій країні налічується біля сімдесяти видів об'єктів інфраструктури малого бізнесу. До цих об'єктів ставляться бізнес центри і бізнес інкубатори, науково ділові і соціально ділові центри, науково технічні парки і технологічні центри, агентства підтримки малого бізнесу, регіональні фонди і центри підтримки підприємництва, регіональні інформаційно аналітичні центри, інноваційні центри, кредитні союзи, лізингові компанії, маркетингові центри, центри розвитку бізнесу, охоронні центри, бізнес школи і ін. Інфраструктура малого бізнесу формується на трьох рівнях: міжрегіональному, регіональному і муніципальному (місцевому). Найбільший розвиток має регіональний рівень, на якому розгорнута переважна більшість згаданих об'єктів інфраструктури.

Зрештою, лише за цілковитої підтримки суспільства може бути сформований повноцінний дрібний бізнес, а водночас і середній клас.

Список використаних джерел:

1.Воротіна Л. І. Можливості збереження підприємств сектору малого бізнесу економіки України. / Л. І. Воротіна // Теоретичні та прикладні питання економіки: Зб. Наук. пр. – К : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. – Вип.19. – С.32-38.

2.Ларіна Р.Р. Малий бізнес в Україні: роль та особливості розвитку в національній економіці (монографія). / Р.Р. Ларіна, О.В. Азаров – Донецьк : “Вебер” (Донецька філія), 2007. – 300 с.

3.Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання/ Навч. посіб. За ред. професора Л. І. Воротиної. К.: Європейський університет, с. 68.

4.Стратегія розвитку малих і середніх банків у контексті глобалізаційних та євро-інтеграційних процесів// Вісник НБУ. – 2005. - №1 – С. 50- 51.

Дмитрієва Олена

Студентка Економіко-правничого коледжу ЗНУ

Нав.кер.: викл. Іщенко М.Ю.

УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС- АФЕРА СТОЛІТТЯ. ОЛІГАРХАТ ЧИ ВІЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО?

Сьогодні олігархічні клани володіють як фінансово-економічними, так і політичними важелями керування в суспільстві. Базою останнього є виробничі активи, які здобувалися за допомогою приватизації державних підприємств та інших суспільних благ. Серед них:

- відкритий, але керований владою і за мінімальну ціну, конкурсний продаж пакетів акцій;
- тіньове безконкурсне відчуження – привласнення державних об’єктів, наприклад, шляхом створення спільних з урядом підприємств чи прямої їх купівлі (виробничих підприємств, державних банків, страхових компаній тощо);
- штучне банкрутство державних компаній з винесенням свідомо незаконних судових вироків із передачі прав власності приватним товариствам, що погашали чи зобов’язувалися погасити заборгованість (остання була зазвичай у сотні, а то й у тисячі разів меншою за вартість відчуженого майна; цей тип захоплення особливо процвітав на Донбасі, також використовувався стосовно боржників Промінвестбанку тощо).[6]

Розглянемо деякі аспекти історичного контексту, а почнемо ще з часів ХХ-ого століття, яке ознаменувалося глобальними змінами у світовій економіці. Інтенсивно концентрувалися виробництва і промислові капітали, монополізувати найважливіші галузі промисловості, відбувалася гігантська концентрація банківського капіталу.[2, с. 57]

Проте формування олігархічних володінь відбувалося шляхом приватного захоплення фінансових потоків державного сектору економіки. Майбутні олігархи «сідали» на торгівлю імпортованим газом, нафтою, ядерним паливом, вугіллям, зерном, на обслуговування податкових, митних та інших платежів. [3, с. 94]

Захоплення великої кількості коштів відбувається за допомогою певних, заздалегідь опрацьованих схем, саме за допомогою цього, кишені новітніх багатіїв поповнювались, не простими грошами, а тими, які б мали направлятися на благо державних підприємств та установ, а також ці гроші, могли б отримати прості українці. Шалені надприбутки та неосяжні майнові цінності були привласнені здебільшого за президентства Леоніда Кучми. Проте і сьогодні процес штампування олігархів та їх збагачення відбувається швидким темпом.

Усі названі способи незаконного чи напівзаконного (у межах законодавчих актів, які спеціально писалися під олігархів) присвоєння суспільних благ реалізовувалися за безпосередньою та небезкорисливою участю владних органів, установ і посадовців, а тому ми не повинні упускати того моменту, що більшість махінацій могло мати корумпований характер. Для того, щоб підтвердити цю думку, автор знов розглядає деякі ситуації, які відбувалися ще за часів комуністичного панування. Простий народ прагнув позбутися того ярма, яке накинута на шиї комуністична диктатура і пайковий плановий соціалізм. І що отримали, скинувши його? Кращим життям для більшості людей не стало. «Реформи» були такими, що шахрайство та розкрадання суспільного майна стало не лише дозволеною, а й навіть престижною справою. [4]

Маючи вже певні факти на руках, впливає ряд нагальних та актуальних питань: Як ужитися з цим фальшивим, здебільшого злочинним бізнесом? А головне, як повернути справу у здорове, продуктивне русло, адже без вільного ринку і приватної енергії й надалі залишимося на жебрацькому рівні?

Усвідомлюючи актуальність вищенаведеного, маємо роздивитися не лише головні питання, а й аспекти такого роду, як, наприклад, в сфері приватного підприємництва. Нерідко можна почути думки, що приватні підприємства працюють лише собі на користь і економіка може цілком обійтися без них. Тож ґрунтуючись на таких твердженнях, можна дійти висновку, що виключно державні господарські об'єкти забезпечують суспільні блага. Автор вважає, що приватні підприємства потребують ефективних власників. Звідси впливає, що за відсутності таких домінуючих особистостей, господарські об'єкти мають залишатися у власності держави. Або відомою є також позиція, що підтримувати і розвивати необхідно всі форми власності. Чи так насправді? Вочевидь, не все так просто.

Дійсно, питання приватного бізнесу не одне з легких, проте проаналізувавши деякі факти, можна стверджувати, що в умовах соціалізму приватний бізнес фактично не існував. Принаймні, на рівні легальної економіки. Наявність дрібних приватних власників тих часів у сільському господарстві, сфері побутових послуг, випуску сувенірної продукції, виробництві продуктів та торгівлі ними і деяких інших ще не означала життєздатності приватного підприємництва. Не було ніяких проявів свободи діяльності: адміністративне ціноутворення, лімітоване кредитування, продаж тільки централізовано замовленої продукції та інші адміністративні обмеження винищували елементарну економічну свободу і можливості підприємництва. Не було й бажання отримати легальний прибуток, оскільки тоді підприємство було змушене планово знижувати ціни, збільшувати відрахування в бюджет, виробництво зазнавало інші утиски з боку держави.

[5]

А до всіх вищезазначених проблем приватного підприємництва, можна віднести пригнічення українським олігархатом усіх форм вільного підприємництва, перешкодження як внутрішніми, так і зовнішнім джерелам економічного оновлення й розвитку, які забезпечують бізнес. З ініціативи олігархів вибудовується високий паркан між Україною та світом, хай там як вони запевняють нас про свої європейські пріоритети. Такий паркан дає їм змогу цілковито хазяйнувати на своєму полі, вичавлюючи останнє з національної економіки. Автор вважає, що остаточне повалення олігархату та монополістів не можливе, та й воно не змінить ситуації на краще. Можливе все ж таки запровадити політику керованого олігархату, але на даний момент Україна не в змозі цього запровадити.

Отже, одним з рішень вирішення головного питання можна вважати, відокремлення суспільно корисних та потрібних видів прибутків (як підприємницький, інноваційний) від шкідливих і незаконних – монополістичних, корупційних, фінансово махінаційних тощо – і стимулювати підприємства до отримання перших їх видів. Задля повноцінного розвитку приватного бізнесу, слід розпочати з просування малого бізнесу. Вирішення існуючих проблем розвитку малого підприємництва в Україні, створення відповідного середовища потребують докорінної перебудови державної політики в галузі сприяння малому підприємству. Завдання полягає у тому, щоб суттєво розширити його роль і місце в економічному процесі. Мається на увазі забезпечення протягом найближчих років у структурах зазначеного сектора зайнятості на рівні 25-30% дієздатного населення та виробництва до 25% ВВП. Саме з цього слід виходити при розробці та реалізації заходів щодо підтримки малого підприємства.

І пам'ятайте: «суспільство починається з тебе», і доля власної країни у наших руках.

Список використаних джерел:

1. Білоус А. Політико-правові системи : світ і Україна : [книга] / А. Білоус // Київ, 1997. – 200 с.
2. Геблейт Д. Новое индустриальное общество: [книга] / Д. Геблейт. // Москва : Экономика, АСТ, Транзиткнига, Terra Fantastica, 2004. – 604с.
3. Лановий В. Український бізнес – афера століття. Як перезавантажити економіку : [Інтернет-газета] // “Чортківські новини”. – 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:http://www.ukrudprom.com/digest/Ukranskiy_bznes__afera_stolttya_YAk_perezavantagiti_ekonomku.html?print
4. Лановий В. Український бізнес – афера століття. Хто винен та що робити? : [Інтернет-газета] // “Чортківські новини”. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://news.chortkiv.net.ua/ukrajinskyj-biznes-afera-stolittya-hto-vynen-ta-scho-robyty/>
5. Лановой В. Украинский бизнес - афера века. Псевдобизнес. [Електронний ресурс] / В. Лановой. Доктор экономических наук, экс-министр экономики // Тиждень.ua. – Режим доступу : <http://banda.in.ua/articles/4063-ukrainskiy-biznes-afera-veka-psevdobiznes.html>
6. Український бізнес – афера століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:
http://kocherga.ucoz.ua/news/ukrajinskij_biznes_afera_stolittja_oligarkhat_vs_vilne_pidpriemni_ctvo/2012-12-25-93

Захарцова Анжеліка

Студентка Торгового коледжу ЗНУ

Нав. кер.: викл. Богданова Л. М.

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Актуалізація теми. Малий бізнес як інституційний сектор економіки давно став домінуючим за чисельністю та обсягами виробництва у провідних країнах світу. Малі підприємства забезпечують гнучкість та стійкість економічної системи, наближують її до

потреб конкретних споживачів та водночас - виконують важливу соціальну роль, надаючи робочі місця та забезпечуючи джерело доходу для значних прошарків населення. Хоча протягом усього періоду економічних реформ чимало сказано про необхідність розвитку в Україні малого бізнесу, в дійсності стан його розвитку залишається незадовільним. Проблема полягає навіть не в кількісних параметрах цієї сфери, які поступово поліпшуються, а насамперед - у структурі вітчизняного малого бізнесу, його зосередженості на посередницьких операціях і роздробленості. За умов глобалізації національної економічної системи та посилення конкуренції, малі підприємства постали перед дуже серйозними проблемами. Вони опинилися у досить невігідному становищі в наслідок зростання виробничих обсягів та їх очевидного програшу за різними параметрами порівняно з великими підприємствами.

Завдання полягає у тому, щоб суттєво розширити його роль і місце в економічному процесі. Мається на увазі забезпечення протягом найближчих років у структурах зазначеного сектора зайнятості на рівні 25-30% дієздатного населення та виробництва до 25% ВВП. Саме з цього слід виходити при розробці та реалізації заходів щодо підтримки малого підприємництва.

Вирішення цього завдання має зосереджуватися на таких основних напрямках. По-перше: створення відповідної нормативно-правової бази, а саме:

1. Прискорення прийняття Закону України “Про державну підтримку малого підприємництва”, який визначав би загальні правові, організаційні та економічні засади підтримки малого підприємництва, дав би єдине тлумачення відповідних термінів, визначив би основні напрями державного регулювання та підтримки малого підприємництва;
2. Врегулювати відносини органів державної виконавчої влади і суб’єктів підприємницької діяльності, що виникають у зв’язку з ліцензуванням окремих видів діяльності (одержання, використання, захист і припинення ліцензій), дати єдине тлумачення відповідних термінів, визначити основні види діяльності, що ліцензуються, упорядкувати і визначити фінансові та організаційні механізми обмеження підприємницької діяльності;
3. Розробка та впровадження спрощеної системи бухгалтерського обліку та звітності малих підприємств;

По-друге: вирішення питань щодо організаційного забезпечення малого підприємництва, насамперед:

1. Розробити та прийняти цільові і регіональні програми розвитку та підтримки малого підприємництва з відповідним фінансовим та організаційним забезпеченням;

2. Впровадити єдину вертикальну систему органів виконавчої влади з питань малого підприємництва від Кабінету Міністрів України до обласних, районних державних адміністрацій;

3. Розробити єдину систему реєстрації та легалізації суб'єктів підприємництва;

4. Удосконалити мережу та підвищити дієвість роботи громадських об'єднань малого підприємництва.

По-третє: формування та розвиток системи фінансової підтримки малого та середнього підприємництва, для чого, в першу чергу, необхідно:

1. Внести зміни та доповнення до Закону України "Про систему оподаткування" та інші закони, в яких передбачити: скорочення кількості зборів та відрахувань, перехід на єдиний сукупний податок, введення системи патентів для громадян-підприємців (фізичних осіб), звільнення від оподаткування частини прибутку (доходу), що спрямовується на рефінансування суб'єктів малого підприємництва;

2. Передбачити використання державних кредитних ліній для підтримки малого підприємництва із зазначенням середнього розміру позики, процентної ставки та секторів кредитування при умові створення нових робочих місць;

3. Створити спеціалізовану банківську установу або установи з кредитування малого підприємництва;

4. Забезпечити надання малим підприємствам, що підпадають під державні цільові програми підтримки малого і середнього підприємництва, державних гарантій, у тому числі у вигляді високо ліквідних державних боргових зобов'язань;

5. Впровадити віднесення на собівартість витрат, пов'язаних з формуванням страхового фонду (резерву на покриття можливих витрат) при кредитуванні малих підприємств.

Висновок.

Процес становлення в Україні малого бізнесу завершився створенням нормативно-правової бази державної регуляторної політики, яка в цілому відповідає встановленим міжнародним нормам у даній сфері. Не в останню чергу деяке економічне зростання останніх років забезпечено в результаті підвищення активності саме малих і середніх підприємств.

Водночас слід зауважити, що ці форми насамперед зайняли ніші, які в командно-адміністративній системі були незаповнені, внаслідок чого спостерігався відчутний дефіцит у задоволенні споживчого попиту. Отже, й сьогодні малий бізнес розвивається екстенсивним шляхом, що, з одного боку, підвищує конкуренцію на споживчому ринку, а з іншого - створює обмеження для його якісного розвитку. Є багато чинників, які негативно впливають на підприємницьке середовище, пригнічуючи

виробництво та заганняючи діяльність у "тінь". Серед них: надмірний податковий тиск, утиски з боку місцевої влади та контролюючих органів тощо. Є питання, від вирішення яких залежить гармонійний розвиток малого бізнесу в Україні. Під таким розвитком слід розуміти перш за все своєчасну з боку держави орієнтацію підприємців на структурні зміни в економіці та економічних відносинах. Що має в стратегічному плані стати економічним пріоритетом - зростання чи розвиток? Відповідь слід шукати в соціально-економічних тенденціях сучасного світу. Визначальною з них є становлення нового постіндустріального, або інформаційного суспільства. Основним фактором економічного зростання в ньому виступають інформаційні ресурси, створення яких неможливе без існування потужного інформаційно-промислового комплексу. Економічне зростання в інформаційному суспільстві докорінним чином відрізняється від зростання в індустріальному суспільстві, орієнтованому на масове споживання. Останньому притаманні великі форми організації серійного виробництва, що сьогодні спостерігається в Україні. Зародження постіндустріального суспільства викликало нові форми організації ведення бізнесу: венчурні фірми, які залучали кошти дрібних інвесторів для розвитку високих технологій; технопарки; аутсорсинг тощо.

Особливо цікавою для нашої країни є форма аутсорсингу, яка дозволяє залучати економічні суб'єкти до вирішення завдань непрофільного характеру. Вона застосовується у відносинах як між великими та середніми і малими підприємствами, так і між державою та приватними компаніями. Політика аутсорсингу дозволяє суттєво розширити сферу діяльності малого та середнього бізнесу, створити умови розвитку економічної бази для формування середнього класу. Соціальний ефект розвитку малого підприємництва полягає, насамперед, в самоорганізації найбільш активної частини населення з метою включення в процес суспільного відтворення, що частково знімає з держави безпосередні зобов'язання щодо працевлаштування, що, в свою чергу, суттєво впливає на зниження бідності та соціальної напруженості в суспільстві. Малий і середній бізнес сприяє пробудженню у значного прошарку населення ініціативи до активної трудової діяльності, до керівництва виробництвом, до прояву творчого підходу до конструктивної діяльності з урахуванням інтересів конкретного споживача.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва" від 21.12.2000р. №2157-III
2. Дуб Л. "Питання розвитку малого бізнесу в Україні"//Вісник Української Академії

- державного управління при Президенті України. – 2000.- №2. –с.162-168
- 3.Кирпот О. "Висококонцентроване суспільне виробництво – основа малого підприємництва"//Вісник Української Академії державного управління при Президенті України. – 2000.- №2. –с.127-134
- 4.Кондратюк Т. "Державна політика підтримки малого бізнесу: зміст і механізм реалізації"// Вісник Української Академії державного управління при Президенті України. – 2001.- №4. –с.111-118
- 5.Микитюк О.І. "Фінансове забезпечення розвитку малих підприємств"// Фінанси України. – 1999р. - №6. – с.55-61
- 6.Лапуста М.Г., Старостин Ю.Л. Малое предпринимательство. – М.:ИНФРА-М. – 1998г.

Рахуба Марина

Студентка Торгового коледжу ЗНУ

Нав. кер.: викл. Богданова Л. М.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Актуальність теми. Забезпечення економічної та інформаційної безпеки, нарівні із захистом суверенітету і територіальної цілісності України, відноситься Конституцією України до найважливіших функцій держави. Для України актуальність питання економічної безпеки у першу чергу обумовлюється перманентно критичним станом національної економіки, який є наслідком суто вітчизняних проблем, лише усугубленим світовими кризовими явищами.

В умовах сучасної глобалізації ступінь інтегрованості окремої країни в міжнародний господарський простір також стає одним із важливих компонентів національної економічної безпеки. Це відповідає тому, що залучення певних країн до тих або інших угруповань об'єктивно сприяє тенденціям зростання, скорочує технічні та трансакційні витрати. Відбувається глибока реструктуризація системи світового господарства в напрямі багатополлярності та при радикальній зміні співвідношення сил і центрів геоекономічного впливу.

Простежується тенденція створення та еволюції високоінтегрованих економічних просторів, до яких будуть входити близькі як географічно, так і з точки зору економічного та культурного розвитку країни. На сучасному етапі цей процес набуває форми

триполярної структури з високим протекціоністським рівнем щодо зовнішніх конкурентів та ліберальних всередині. Це відповідає плинній ситуації та виражає баланс інтересів провідних діючих макроагентів міжнародної кооперації та міжнародного поділу праці. Розвиваються або перебувають у процесі підготовки багато регіональних проектів, реалізація яких докорінно змінить існуюче співвідношення центрів гео економічного тяжіння та сил, які впливають на сам характер сучасної міжнародної кооперації. Оскільки валютно-фінансові, грошово-кредитні відносини є однією з найбільш вразливих соціально-економічних систем, гарантування належної економічної безпеки передбачає прийняття взаємоузгоджених заходів у валютно-фінансовій, монетарній, кредитній сферах. Необхідно подолати тенденцію «вимивання» капіталу з України: адже на тлі нелегального відпливу капіталу надходження легальних капіталів до країни є незначними. Враховуючи обсяги поточного зовнішнього боргу України, необхідно вжити комплекс заходів та забезпечити поліпшення ряду базових макроекономічних показників, а саме:

- раціоналізацію імпорту, передусім за рахунок оптимізації енергоспоживання в країні,
- збільшення експорту, передусім за рахунок технологічної модернізації та організаційної оптимізації,
- реструктуризацію або списання (за тими або іншими векторами зобов'язань) боргів,
- мобілізацію додаткових фінансових ресурсів, зокрема приватних, на виплату боргів,
- збільшення фінансової допомоги з боку зовнішніх кредиторів,
- легалізацію і залучення до банківського обороту «тіньового» валютного капіталу.

Основою державної політики останнім часом стали нищівна критика попередників та задобрювання населення соціальними видатками та обіцянками, а не вирішення реальних виявлених проблем, які у т.ч. є і загрозами економічній безпеці. Це зокрема дозволяє дійти висновку про те, що саме внутрішньополітичні аспекти на сучасному етапі мають визначальний вплив щодо збереження загрозово критичного стану економічної безпеки, створюючи постійноіснуючу загрозу усій системі національної безпеки і навіть – самій незалежності України. Законом «Про основи національної безпеки України» визначається що національна безпека України, як «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам», досягається шляхом проведення виваженої державної політики у політичній, економічній, соціальній, воєнній, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та ін. сферах. Забезпечення економічної та інформаційної безпеки, нарівні із захистом суверенітету і територіальної цілісності України, відноситься Конституцією України до найважливіших функцій держави. Проблема у загальному плані полягає в

тому, що внаслідок притаманних нашому часу глобалізаційних економіко-політичних процесів наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. у центрі уваги на зміну військово-політичній складовій постає саме економічна безпека.

Дослідження у даному напрямку проводилися такими вітчизняними вченими як З. Варналій, О. Власюк, В. Геєць, В. Горбулін, Я. Жаліло, А. Качинський, В. Предборський та рядом інших вчених і практиків, окремо потрібно відзначити вклад таких дослідників, як І. Бінько, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранущенко та В. Шлемко, праці яких фактично поклали початок вивченню зазначеного комплексу питань за часів незалежності України. При цьому потрібно визнати, що не зважаючи на те, що коректне визначення поняття економічної безпеки має визначальне значення для коректного формування державної політики в економічній сфері загалом, на сьогодні як в Україні, так і за її межами, відсутнє єдине розуміння щодо визначення даної категорії. Виходячи з того, що поняття економічної безпеки належить до числа тих, які, з одного боку, всім інтуїтивно зрозумілі, а, з іншого, важко визначаються в досить коректній та вичерпній формі, сучасними вітчизняними та зарубіжними дослідниками представлено цілий ряд східних визначень даного поняття, які розрізняються певними нюансами. Переважна частина вирішення усіх глобальних та локальних проблем на національному і міжнародному рівні лежить саме в економічній площині, і з одного боку, критичний стан економіки, у т.ч. безпосередньо впливаючи на соціально-психологічний стан населення, обумовлює можливість виникнення загроз в інших сферах національної безпеки, а з іншого – саме стан економічного розвитку країни визначає рівень можливості фінансування виконання державних програм по забезпеченню необхідного рівня безпеки по всіх напрямках. Розуміння всього комплексу питань забезпечення економічної безпеки на рівні країни не може обмежуватися використанням терміну «економічна безпека держави» і вживання у цьому контексті терміну «національна економічна безпека» є більш доцільним і коректним, оскільки об'єктивною реальністю є неповна відповідність національних інтересів, основу яких складають життєво важливі інтереси особистості і суспільства, та державних інтересів, тобто інституціональних інтересів політичної влади суспільства. Немає спільної думки і відносно структурних складових системи економічної безпеки, наприклад:

– В. Шлемко та І. Бінько виділялася зовнішньоекономічна безпека та внутрішні складові економічної безпеки, до яких відносилися: сировинно-ресурсна, енергетична, фінансова, воєнно-економічна, технологічна, продовольча безпека, а також – соціальний, демографічний та екологічний аспекти;

– В. Мунтіяном також розділялися зовнішньоекономічна безпека та внутрішні складові економічної безпеки, серед яких розглядалися: сировинно-ресурсна, енергетична, фінансова, воєнно-економічна, інформаційна, технологічна, продовольча, соціальна, демографічна, екологічна безпека та тіньова економіка;

– В. Геєць, М. Кизим та інші автори в якості основних структурних складових елементів економічної безпеки виділяють енергетичну, фінансову, соціальну, інноваційно-технологічну, продовольчу, зовнішньоекономічну, демографічну та екологічну;

– відповідно до методики розрахунку рівня економічної безпеки її складовими вважаються: макроекономічна, фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна та продовольча безпека;

– З. Варналій, П. Мельник та інші дослідники зазначають, що економічна безпека містить такі основні складові, як фінансова, енергетична, науково-технологічна, продовольча, соціальна, трудоворесурсна та зовнішньоекономічна безпека країни.

Потрібно підкреслити, що як зазначалося вище, соціальна, воєнна, екологічна, науково-технологічна та інформаційна безпека відповідно до закону «Про основи національної безпеки України» розглядаються як окремі сфери національної безпеки України, разом з політичною, економічною, та ін. сферами, а не як складові економічної сфери. Крім цього, нехтування сировинно-ресурсною складовою економічної безпеки теж є недостатньо обґрунтованим, навпаки, можливо було б доцільним розглядати енергетичну складову, не зважаючи на їх важливість, в якості одного з елементів сировинно-ресурсної складової. Оскільки її критичність викликана скоріше відсутністю на рівні держави адекватних дій відносно нормалізації питання енергозабезпеченості економіки України, ніж потенційною відсутністю можливості забезпечення енергоресурсами за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел за адекватною ціною. Розбіжності ж у підходах пояснюється перш за все високим рівнем взаємного впливу та взаємозалежності між складовими елементами системи національної безпеки. Наприклад, забезпеченість населення питною водою може розглядатися і як складова продовольчої, і як ресурсної безпеки країни. Та і продовольча безпека О. Власюком зокрема розглядається у якості одного з елементів структури національної безпеки наряду з економічною, політичною, військовою, правовою, енергетичною, інформаційною, науково-технічною, соціальною, екологічною, демографічною, інтелектуальною та духовно-культурною. Крім цього, ті показники продовольчої та демографічної безпеки, що використовуються при проведенні аналізу рівня економічної безпеки відповідно до згадуваної методики, дають можливість певною мірою обґрунтовано віднести їх до соціальної складової національної безпеки, ніж до економічної. Стосовно фінансового аспекту дослідниками підкреслюється, що: фінансова

система України ще не набула рис, притаманних ринковій економіці»; дезорганізація цієї системи, що йде поряд з її криміналізацією створює значну загрозу економічній безпеці України; вкрай негативно позначається на забезпеченні національної безпеки; розбалансованість Державного бюджету виступає головним дестабілізуючим чинником кризи державних фінансів, і хибна практика його щорічного несвоєчасного прийняття, криза платежів призводить до формування так званої боргової економіки, в якій головним боржником виступає держава; становлення і розвиток банківської системи України відбувається в умовах постійної зміни економічної кон'юнктури і непередбаченості перспективи, що позначається на нестабільності багатьох українських банків; неспроможність національної валюти виконувати функцію накопичення тощо. А також те, що існуюча податкова система є непомірним тягарем для товаровиробників, пригнічує виробництво, провокує несплату податків у бюджет держави і створює серйозну загрозу економічній безпеці України. Розглядаючи зовнішньоекономічний аспект, експерти визнають, що масовий наплив імпортової продукції посилює деградацію національної промисловості і збільшує лави безробітних та зростання протягом останніх років експорту з його гіпертрофованою структурою і сировинною спрямованістю на тлі зниження обсягів національного виробництва також неможна вважати досягненням, а лише невиправданим марнотратством національних ресурсів. Відносно технологічного аспекту актуальні необхідність структурної перебудови економіки, яка повинна враховувати необхідність технологічних зрушень та модернізації, проведення структурної перебудови господарського комплексу країни, розв'язання проблеми вдосконалення управління його галузями, підтримання належного рівня обороноздатності, розвиток інтеграційних та коопераційних процесів, вихід з енергетичної кризи, збереження науково-технологічного потенціалу, запобігання подальшій руйнації довкілля, підвищення добробуту населення. Необхідність забезпечення продовольчої безпеки вимагає підтримання відповідного рівня продовольчого самозабезпечення, що передбачає використання державної підтримки вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції та вжиття заходів імпортного контролю з метою захисту власних виробників від іноземної конкуренції. Підкреслювалося, що площа сільськогосподарських угідь в Україні становить 41,9 млн. га, у т.ч. – 33,3 млн. га ріллі, що у розрахунку на 1 жителя України складає 0,81 га сільгоспугідь, у т.ч. 0,62 га ріллі, тоді як у середньому по Європі ці показники становлять відповідно 0,44 і 0,25 га. При цьому слід враховувати, що для профілактики багатьох захворювань, збереження здоров'я та генофонду нації необхідне повноцінне харчування населення, а «існуючий стан споживання продовольчих товарів не відповідає вимогам нормального відтворення робочої сили в Україні і неспроможність людей прогнати

себе, сім'ю вкрай негативно впливає на соціально-політичну ситуацію в Україні, викликає роздратування, озлобленість, які «можуть спровокувати соціальний вибух».

Усе вищенаведене дозволяє дійти висновку відносно того, що вітчизняні фахівці приділяють значну увагу дослідженню теоретико-методологічних аспектів економічної складової національної безпеки, загроз національній економіці, їх джерел, сили і спрямованості, розробки заходів, прийомів і методів забезпечення національної економічної безпеки. Крім цього треба підкреслити і те, що на державному рівні проведено значну роботу по формуванню нормативно-правової бази забезпечення національної безпеки, у т.ч. і у економічному плані. З іншого боку не вартє додаткового доведення те, що у практичному плані переважна більшість проблем, які ще 10-15 років тому на професійному рівні були чітко визначені в якості загроз національній безпеці, залишилися невирішеними чи навіть поглибилися. Яскравою ілюстрацією цього є «газове питання», коли нездатність чисельних «різнокольорових» урядів розв'язати цю проблему, що спустошує вітчизняну економіку і є постійною загрозою національній безпеці впродовж усього часу незалежності, призвело до того, що Україна платить за газ РФ вже навіть дорожче, ніж європейські країни-споживачі. Відносно стану питання технологічної складової потрібно визнати, що Україна мала найкращий промисловий потенціал на момент розпаду СРСР, але й тоді її промисловість у своєму розвитку відставала від провідних країн світу приблизно на 20 років. За роки незалежності національну промисловість не тільки не було модернізовано, – вона була фактично винищеною, нормально функціонують лише окремі підприємства добувної, харчової та легкої промисловості, частина яких за своїм технологічним забезпеченням відповідає сучасним вимогам. Споживчий ринок є майже повністю заповненим продукцією імпортного виробництва, і той стан речей, коли в Україну впродовж останніх років імпортується польська свинина, цукор виготовляється із тростинної сировини, у 2010 році для внутрішнього споживання почала завозитися картопля з Єгипту та у 2011 – гречка з Китаю, враховуючи потенційні можливості нашої держави, міг би розглядатися в якості жарту, якби не був підтвердженням критичного стану продовольчого, зовнішньоекономічного та соціальних аспектів безпеки. Щодо податкової системи, то вона так і залишається непомірним тягарем, створюючи «серйозну загрозу економічній безпеці України», обумовлюючи «ухилення від сплати податків та вплив капіталу за кордон», і номінальне зниження ставок окремих податків, хоча і є позитивним кроком, не може вважатися вирішенням питання зниження існуючого високого рівня оподаткування. Стратегією національної безпеки чітко підкреслюється, що належне фінансове і матеріально-технічне забезпечення виконання передбачених нею заходів має спиратися на

сталий і динамічний розвиток національної економіки та розширення фінансових можливостей держави. Довготривале перебування економіки України у кризовому стані наполегливо вимагає реалізації на державному рівні системно-комплексної програми дій, спрямованої на відродження економічного потенціалу, підвищення рівня забезпеченості національної безпеки та її економічної складової, визначення дестабілізуючих факторів, локалізації їх негативного впливу, проведення попереджувальних заходів, своєчасної компенсації відхилень від нормального стану, що у свою чергу обумовлює необхідність проведення подальших наукових розробок у цьому напрямку.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.03 №964-IV.
2. Економічна безпека / З.С. Варналій, П.В. Мельник, Л.Л. Тарангул та ін.; за ред. З. С. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
3. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк. – К.: Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при РНБО України, 2008. – 48 с.
4. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство / В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова та ін.; за ред. В.М. Гейця. – Х.: ВД «Інжек», 2006. – 240 с.
5. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. – К.: Сатсанга, 2001. – 224 с.
6. Предборський В.А. Економічна безпека держави. – К.: Кондор, 2005.– 391 с.
7. Шлемко В.Т. Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / В.Т. Шлемко, І.Ф. Бінько. – К.: НІСД, 1997. – 144 с.
8. Пастернак-Таранущенко Г.А. Економічна безпека держави. – К.: ІДУСКМУ, 1994.
9. Економічна безпека / О.Є. Користін, О.І. Барановський, Л.В. Герасименко та ін.; за ред. О.М. Джужі. – К.: Алерта ; КНТ ; Центр учбової літератури, 2010. – 368 с.
10. Зацеркляний М.М. Основи економічної безпеки : навч. посіб. / М.М. Зацеркляний, О.Ф. Мельников. – К.: КНТ, 2009. – 337 с.

Секція №3. «Актуальні проблеми правознавчих дисциплін»

Василенко Владислав

Студент Економіко-правничого коледжу ЗНУ

Нав.кер.: викл. Кравченко О.В.

ШЛЮБНИЙ КОНТРАКТ: ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ

Шлюбний договір - це цивільний правочин, що базується на домовленості наречених або подружжя відносно встановлення майнових прав та обов'язків подружжя на період існування та припинення шлюбу. Шлюбний договір може бути укладено особами, які подали заяву про реєстрацію шлюбу, а також подружжям. На укладення шлюбного договору до реєстрації шлюбу, якщо його стороною є неповнолітня особа, потрібна письмова згода її батьків або піклувальника, засвідчена нотаріусом. Шлюбним договором регулюються лише майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки.

Шлюбним договором можуть бути визначені лише майнові права, а також можуть бути визначені майнові права та обов'язки подружжя як батьків. Шлюбний договір не може:

- зменшувати обсягу прав дитини, які встановлені СКУ;
- ставити одного з подружжя в надзвичайно не вигідне матеріальне становище;
- включати положення про передачу у власність одному з подружжя нерухомого майна та іншого майна, право на яке підлягає державній реєстрації.

Шлюбний договір укладається у письмовій формі і нотаріально посвідчується та починає діяти:

- з моменту нотаріального посвідчення, якщо договір укладений між подружжям;
- з дня реєстрації шлюбу, якщо договір укладений між нареченими.

У шлюбному договорі може бути встановлений загальний строк його дії, а також строки тривалості окремих прав та обов'язків. Змістом шлюбного договору може бути:

- 1) визначення майна, яке дружина, чоловік передає для використання на спільні потреби сім'ї;
- 2) правовий режим майна, подарованого подружжю у зв'язку з реєстрацією шлюбу чи набутого під час шлюбу;

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ АДВОКАТА

Кожна людина, яка на когось працює і чесно заробляє гроші має певний соціальний захист, кошти на який, так би мовити «автоматично» перераховуються з кожної заробітної платні. В результаті людина отримує кошти вже з урахуванням всіх податків. Але адвокат є людиною яка працює сама на себе. То як отримати соціальний захист саме йому?

В Законі України "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" від 6 лютого 2015 року питання соціального страхування адвоката жодним чином не врегульоване. В Законі "Про адвокатуру" містилася одна стаття присвячена цьому питанню:

«Стаття 11. Соціальні права адвоката та його помічника.

Адвокат та його помічник користуються правом на відпустку, на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Страхові внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування сплачуються адвокатом та його помічником відповідно до закону.

Адвокат та його помічник мають право на надання їм усіх видів матеріального забезпечення та соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням відповідно до закону»

Відповідно до Закону України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" від 13.03.2015 адвокати є одночасно платниками єдиного внеску та застрахованими особами.

Облік платників єдиного внеску визначається Пенсійним фондом. Особам, які забезпечують себе роботою самостійно, на яких не поширюється дія Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців", в порядку, встановленому Пенсійним фондом, безоплатно надсилається повідомлення про взяття їх на облік. Обов'язки платників єдиного внеску виникають у адвокатів з початку провадження відповідної діяльності.

Адвокат як платник єдиного соціального внеску зобов'язаний своєчасно та в повному обсязі нараховувати, обчислювати і сплачувати єдиний внесок та вести облік виплат (доходу) застрахованої особи та нарахування єдиного внеску за кожним календарним

місяцем і календарним роком, зберігати такі відомості в порядку, передбаченому законодавством.

Єдиний внесок нараховується для адвокатів на суму доходу (прибутку), отриманого від їх діяльності, що підлягає обкладенню податком на доходи фізичних осіб. - База нарахування єдиного внеску.

Єдиний внесок для адвокатів встановлюється у розмірі 34,7 відсотка бази нарахування єдиного внеску. У разі бажання адвоката, брати участь на добровільних засадах:

- у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, єдиний внесок встановлюється у розмірі 36,6 відсотка бази нарахування єдиного внеску;
- у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності, єдиний внесок встановлюється у розмірі 36,21 відсотка визначеної для цієї категорії осіб бази нарахування єдиного внеску.
- У разі бажання зазначених осіб бути застрахованими за всіма видами загальнообов'язкового державного соціального страхування (пенсійним, на випадок безробіття, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності) єдиний внесок встановлюється у розмірі 38,11 відсотка визначеної для цієї категорії осіб бази нарахування єдиного внеску.

Адвокати зобов'язані сплачувати єдиний внесок, нарахований за календарний рік, до 1 травня наступного року.

Періодом, за який адвокати подають звітність до територіального органу Пенсійного фонду є календарний рік.

Адвокати мають право на добровільну сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, та/або від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності;

З особою, яка подала заяву про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, територіальним органом Пенсійного фонду в строк не пізніше ніж 30 календарних днів з дня отримання заяви укладається договір про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування (далі - договір про добровільну участь) відповідно до типового договору, що

затверджується Пенсійним фондом за погодженням з фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Таким чином розглянувши цю проблему до діючого Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» слід додати статтю яка б регулювала соціальний захист адвоката. Найпростішим способом є просто перенести статтю 11 із старого Закону України «Про адвокатуру».

Товстик Захар

Студент Економіко-правничого коледжу ЗНУ

Нав.кер.: викл.Кравченко О.В.

ВІДМІННІСТЬ МІЖ ГРАБЕЖЕМ ТА КРАДІЖКОЮ

Закон визначає крадіжку як таємне викрадення чужого майна. Від усіх інших форм викрадення крадіжку відрізняє спосіб вилучення такого майна - таємність.

Таємним визнається таке викрадення, здійснюючи яке, винна особа вважає, що робить це непомітно для потерпілих чи інших осіб. Як правило, крадіжка вчинюється за відсутності будь-яких осіб (власників, володільців майна, осіб, під охороною яких воно перебуває, очевидців тощо). Крадіжкою визнається також протиправне вилучення чужого майна і тоді, коли воно здійснюється у присутності потерпілого або інших осіб (наприклад, ці особи спостерігають за діями винного на певній відстані), але сам винний не усвідомлював цього моменту і вважав, що діє таємно від інших осіб. Таємним також визнається викрадення, яке вчинюється у присутності потерпілого або інших осіб, але непомітно для них (наприклад, кишенькова крадіжка). Таємним викрадення є і у випадку, коли воно вчинюється у присутності потерпілого чи інших осіб, які через свій фізіологічний чи психічний стан (сон, сп'яніння, малолітство, психічне захворювання тощо) не усвідомлюють факту протиправного вилучення майна: не можуть правильно оцінити і розуміти зміст, характер і значення дій винного. Це також стосується випадків, коли протиправне вилучення чужого майна здійснюється у присутності сторонніх осіб, які не усвідомлюють злочинного характеру дій винного, вважаючи, що таке майно належить йому на праві власності або він має право розпорядитися цим майном. Тобто, йдеться про випадки, коли у осіб, які спостерігають за протиправним вилученням майна, відсутнє чітке розуміння

щодо правового режиму майна - його фактичної належності або повноважень винного стосовно такого майна. Вилучаючи майно за таких обставин, винний розраховує, що його дії не будуть сприйматися особами, у присутності яких це вилучення здійснюється, як протиправні. При цьому для введення сторонніх осіб в оману щодо законності своїх дій винний може як використовувати обставини, що об'єктивно склалися на момент вилучення чужого майна, так і за допомогою різних засобів (наприклад, шляхом демонстрації певних документів, використання спеціального одягу чи транспорту) сам створювати у таких осіб враження про їх правомірність. Оскільки обман за таких обставин не є способом неправомірного вилучення чужого майна, то вчинене не утворює шахрайства і потребує кваліфікації за ст. 185.

Викрадення визнається таємним і тоді, коли винний вилучає майно у присутності інших осіб, на потурання з боку яких він розраховує з тих чи інших підстав (родинні зв'язки, дружні стосунки, співучасть у вчиненні злочину тощо). Однак вчинюване за таких обставин викрадення перестає бути таємним у тому випадку, якщо такі особи дали підстави винному засумніватися щодо їх "мовчання" з приводу його дій.

Як крадіжку слід розглядати протиправне вилучення чужого майна особою, яка не була наділена певною правомочністю щодо викраденого майна, а за родом своєї діяльності лише мала доступ до цього майна (комбайнер, сторож, стрілець воєнізованої охорони та ін.).

Дії, розпочаті як крадіжка, але виявлені потерпілим чи іншими особами і, незважаючи на це, продовжені винною особою з метою заволодіння майном або його утримання, належить кваліфікувати як грабіж, а у разі застосування насильства чи висловлювання погроз його застосування - залежно від характеру насильства чи погроз - як грабіж чи розбій.

Крадіжка визнається закінченою з моменту протиправного вилучення майна, коли винна особа отримала реальну можливість розпорядитися чи користуватися ним (заховати, передати іншим особам, вжити за призначенням тощо). Визначення того, чи мала особа можливість розпорядитися чи користуватися викраденим майном, вирішується у кожному конкретному випадку з урахуванням характеру майна (зокрема, його властивостей, розміру, ваги), місця, з якого воно було вилучено (територія заводу, сільськогосподарські угіддя, сейф, магазин тощо) та інших обставин, які дають змогу констатувати факт розпорядження, користування майном на власний розсуд (спосіб охорони майна, механізм вилучення майна, момент затримання винної особи тощо).

Підвищена суспільна небезпека грабежу порівняно з крадіжкою обумовлюється тим, що грабіжник на відміну від злодія не приховує свого наміру протиправно заволодіти майном, діє відкрито для сторонніх осіб, ігноруючи волю потерпілого чи осіб, у володінні чи під охороною яких перебуває майно, і нехтуючи думкою очевидців.

З об'єктивної сторони грабіж характеризується відкритим способом викрадення чужого майна.

Відкритим визнається викрадення, що здійснюється у присутності інших осіб, які розуміють протиправний характер дій винного, а він, у свою чергу, усвідомлює цю обставину. Такими особами можуть бути особи, у власності, володінні чи під охороною яких знаходиться майно, на яке здійснюється посягання, очевидці. Однак до таких осіб не можуть бути віднесені співучасники грабіжника, а також інші особи, в силу певних зв'язків чи стосунків з якими винний розраховує на потурання з їхнього боку (не очікує будь-якої протидії вчинюваному ним діянню).

З об'єктивної сторони вчинення грабежу можливе у формі: 1) відкритого викрадення чужого майна без застосування насильства або погрози його застосування (ненасильницький грабіж); 2) відкритого викрадення чужого майна із застосуванням насильства або погрози його застосування (насильницький грабіж).

При ненасильницькому грабежі винний при вилученні майна не звертається до застосування насильства або погрози до потерпілого чи інших осіб (не здійснює цілеспрямованої дії на їх психіку чи тілесну недоторканність), а обмежується прикладенням певних зусиль лише безпосередньо для вилучення майна. Типовим проявом простого грабежу є так званий "ривок", коли грабіжник несподівано для потерпілого чи інших осіб захоплює майно (вихоплює з рук сумку, зриває з голови шапку тощо).

При насильницькому грабежі винний не тільки прикладає певні зусилля для того, щоб безпосередньо вилучити чуже майно, а ще і вдається до насильницького впливу на потерпілого чи інших осіб. При цьому насильство застосовується для протиправного вилучення або утримання такого майна (тобто, воно має прикладний, "інструментальний" характер).

У разі, коли винний вже отримав можливість розпорядитися, користуватися протиправно вилученим майном і застосовує насильство лише з метою звільнення від затримання, його дії не можуть визнаватися насильницьким грабежем. Залежно від способу вилучення майна вони можуть розцінюватися як крадіжка або простий грабіж. Застосування ж насильства у такому випадку утворює окремий злочин проти

особи й повинно отримати самостійну правову оцінку залежно від характеру насильства і заподіяної потерпілому фізичної шкоди.

Застосування в процесі відкритого викрадення насильства істотним чином змінює правову сутність грабежу: за таких обставин обов'язковим додатковим об'єктом злочину виступає особа потерпілого, до якої було застосовано насильство (її психічна і фізична недоторканність).

Грабіж визнається закінченим з моменту, коли винна особа вилучила майно і має реальну можливість розпорядитися чи користуватися ним.

Насильницький грабіж утворює кваліфікований склад злочину (ч. 2 ст. 186) і може бути двох видів: 1) грабіж, поєднаний з насильством, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого; 2) грабіж, поєднаний з погрозою застосування такого насильства.

Під насильством, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, слід розуміти заподіяння легкого тілесного ушкодження, що не призвело до короткочасного розладу здоров'я або короткочасної втрати працездатності, а також вчинення інших насильницьких дій (нанесення ударів, побоїв, обмеження чи незаконне позбавлення волі за умови, що вони не були небезпечними для життя чи здоров'я в момент заподіяння). Такі насильницькі дії, вчинені в процесі грабежу, повністю охоплюються ч. 2 ст. 186 і додаткової кваліфікації за іншими статтями КК не потребують.

Застосування до особи (власника майна, особи, у володінні чи під охороною якої воно перебуває, інших осіб) без її згоди наркотичних засобів, психотропних, отруйних чи сильнодіючих речовин (газів) з метою заволодіння чужим майном належить розглядати як насильство, і якщо воно не було небезпечним для її життя або здоров'я, кваліфікувати такі дії за ч. 2 ст. 186.

Погроза застосування насильства, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, є психічним насильством, яке полягає у залякуванні потерпілого негайним застосуванням до нього такого фізичного насильства. Висловлюючи погрозу, грабіжник може конкретизувати зміст фізичного насильства (нанесення ударів, побоїв, обмеження чи позбавлення волі тощо), а може і не робити цього. Оскільки характер погрози має суттєве значення для кваліфікації дій винного, з'ясування його у таких випадках є обов'язковим. Встановлюючи зміст погрози, слід враховувати всю сукупність об'єктивних і суб'єктивних обставин справи (час, місце, обстановку вчинення посягання, кількість осіб, які посягають, і потерпілих, предмет, яким погрожував винний, суб'єктивне сприйняття погрози потерпілим тощо). Якщо

зміст неконкретизованої погрози встановлено не було і при цьому не доведено, що винний погрожував застосуванням насильства, небезпечного для життя чи здоров'я потерпілого, вчинене слід розглядати як грабіж.

Насильницький грабіж необхідно відмежовувати від розбою. Основними ознаками, за якими розрізняються ці злочини, є: а) спосіб посягання (грабіж - це завжди відкрите посягання, а розбій може вчинюватись як відкрито, так і таємно); б) характер фізичного і психічного насильства (при грабежі для досягнення своєї мети винний застосовує насильство, що не є небезпечним для життя або здоров'я потерпілого, або погрозу такого насильства, при розбої - насильство, небезпечне для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або погрозу таким насильством); в) момент закінчення (грабіж за своєю конструкцією є злочином з матеріальним складом і вважається закінченим з моменту, коли винна особа вилучила майно і має реальну можливість розпоряджатися чи користуватися ним, тоді як склад розбою сконструйований як усічений і розбій вважається закінченим з моменту нападу незалежно від того, чи заволоділа винна особа чужим майном).

Іншими, крім застосування насильства, кваліфікуючими та особливо кваліфікуючими грабіж ознаками є вчинення його: 1) повторно; 2) за попередньою змовою групою осіб; 3) у великих та особливо великих розмірах; 4) організованою групою, а також 5) поєднання грабежу з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище та 6) завдання значної шкоди потерпілому.

Бондар Олександра

Студентка Торгового коледжу ЗНУ

Нав.кер.: викл.Кравченко О.В.

Цивільно-правова відповідальність

Цивільно-правова відповідальність – установлена законом негативна реакція держави на цивільне правопорушення, що виявляється в позбавленні особи певних цивільних прав чи накладенні на неї обов'язків майнового характеру. Вона є однією з форм державного примусу, оскільки пов'язана з застосуванням санкцій майнового характеру, спрямованих на відновлення порушених прав і стимулювання нормальних ринкових відносин, і полягає у стягненні неустойки, штрафу або пені.

Підставами для цивільно-правової відповідальності є: наявність майнової шкоди(у грошовому виразі - майнових збитків); протиправність поведінки(дія чи бездіяльність); вина; причинний зв'язок між збитком і протиправною поведінкою. Тільки сукупність зазначених умов дає підставу для притягнення до цивільно-правової відповідальності.

Під майновою шкодою слід розуміти будь-яке зменшення наявного майна або неодержання доходів; грошовий вираз майнової шкоди називають ще збитками. Збитки поділяються на два види: позитивна шкода(будь-яке зменшення наявного мана) і упущена вигода (неодержані доходи,що їх мав би одержати кредитор, якби забов'язання було виконане). Відповідальність настає лише за умови, що дії чи бездіяльність, якими вчинено договірну чи позадоговірну шкоду, є протиправними або забороненими законом.

Загальним принципом цивільно-правової відповідальності є принцип вини, тобто відповідальність настає лише за вини заподіювача шкоди. Вину визначають як психічне ставлення особи до своєї протиправної дії. На відміну від кримінального законодавства,цивільне законодавство встановлює презумпцію вини боржника, тобто особа, яка не виконала забов'язання або вчинила позадоговірну шкоду, вважається винною, поки не доведе протилежного. Вина може бути у формі умислу (коли правопорушник передбачає негативні наслідки своєї протиправної поведінки та бажає їх настання або ставить до їх настання байдуже) чи необережності (передбачення настання негативних наслідків своєї протиправної дії, але з легковажним наміром їх відвернути, умикнути, себто правопорушник не бажає настання цих негативних наслідків).

Умовою цивільно-правової відповідальності є також наявність причинного зв'язку між протиправною дією боржника і тим негативним наслідком, що настав через цю протиправну дію.

Секція №4. «Актуальні проблеми філософських та соціологічних дисциплін»

Букрєєв Олександр

Студент Торгового коледжу ЗНУ

Наук. кер. : викл. Желтова М.О.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Сьогодні віртуальне спілкування розвивається досить стрімко, Інтернет має близько 15 мільйонів абонентів у понад 150 країн світу. Традиційні риси соціального та біологічного життя людини замінюються новими, в той час як на зміну різним формам суспільної організації поступово приходить інформаційне співтовариство. Темпи зростання і розвиток Інтернет-ресурсів вражають. Для досягнення аудиторії в 50 млн. чоловік знадобилося: радіо – 38 років, телебаченню – 13 років, Інтернету – 4 роки, і, наприклад, соціальна мережа Facebook додала стомільйонного користувача менше, ніж за 9 місяців. Одним словом, Інтернет стає основним засобом для спілкування.

Актуальність обраної теми пояснюється необхідністю вивчення особливостей віртуального спілкування, оскільки даний вид спілкування набуває великого значення і поступово стає одним з основних видів комунікації людей у світі.

Одна з причин привабливості соціальних мереж для користувачів полягає в можливості висловити свою думку з якогось питання, дати свою оцінку, в загальному випадку прислухатися до суспільної думки. Соціальна мережа полегшує створення персонального профілю і віртуальних взаємин. Для більшості користувачів Інтернету, в тому числі на території СНД, відвідування соціальних мереж стало нормою, звичкою і звичайною справою.

Основною метою використання соціальних мереж є спілкування з родичами, колегами, однодумцями, пошук втрачених контактів: однокласників, старих знайомих, родичів, що живуть далеко. Але не менш затребуваними є і знайомства в мережі, так як спілкування в Інтернеті знижує психологічний бар'єр. Набагато простіше «додати у друзі» або прокоментувати фотографію, ніж підійти на вулиці і познайомитися. Спірним питанням є те, як же соціальні мережі впливають на спілкування і комунікації людей. З

одного боку дійсно полегшують підтримання відносин, розширюють можливості нових знайомств, пошуку друзів, роботи. Але з іншого боку, спілкування в соціальних мережах породжує і ряд інших проблем, таких як, відрив користувача від реальності, від спілкування з сім'єю, замість цього людина проводить вільний час вдома за комп'ютером, також виникає нестача живого спілкування.

У 2011 році при вивченні психологічних аспектів спілкування в соціальних мережах, були отримані відповіді на запитання «Причини реєстрації в соціальній мережі». Першу позицію займає бажання «не втратити наявні контакти», другу «користуються друзі», що свідчить про конформізм і усвідомлене бажання бути активним учасником суспільства в цілому та інформаційного співтовариства зокрема. 80% опитаних підтвердили, що соціальні мережі є для них джерелом інформації. Далі, не менш важливою причиною є «нові знайомства». Дослідники говорять про такі психологічні особливості спілкування через Інтернет, як анонімність, відсутність невербальної інформації, добровільність і бажаність контактів, важкість емоційного компоненту спілкування, схильність до нетипової та ненормативної поведінки.

1. Анонімність. Не дивлячись на те, що інколи є можливість отримати деякі відомості анкетного характеру і навіть фотографію співрозмовника, для реального й адекватного сприйняття особистості цього недостатньо. Крім того, спостерігається приховування інформації або презентація помилкових відомостей. Унаслідок подібної анонімності та відчуття безкарності в мережі виявляється й інша особливість поведінки, що зумовлена зниженням психологічного і соціального ризику в процесі спілкування - афективне розкріпачення, ненормативність і деяка безвідповідальність учасників спілкування: людина в мережі може проявляти і проявляє велику свободу висловлювання (аж до образ, нецензурних виразів), оскільки ризик викриття й особистої негативної оцінки оточуючих є мінімальним.

2. В умовах відсутності невербальної інформації протікання процесів міжособистісного сприйняття також є своєрідним. Як правило, значний вплив на уявлення про співбесідника мають механізми стереотипізації й ідентифікації, а також установка на очікування бажаних якостей у партнера.

3. Добровільність і бажаність контактів. Користувачі Інтернету можуть добровільно зав'язувати контакти і переривати їх у будь-який момент. Можна передбачити, що ця особливість мережевої комунікації, разом з анонімністю, спричинюватиме підвищення комунікативної компетентності, бо вимагатиме взаємодії з клієнтами виключно за типом суб'єкт – суб'єкт, оскільки суб'єкт – об'єктні відношення у віртуальній реальності стають маловірогідними.

4. Утрудненість емоційного компоненту спілкування, і в той же час стійке прагнення до емоційного наповнення тексту, яке виявляється за допомогою спеціальних значків (смайликів) для позначення емоцій.

5. Прагнення до нетипової, ненормативної поведінки. Часто користувачі презентують себе з іншого боку, чим в умовах реального життя, програють сценарії ненормативної поведінки або ролі, які для них неприпустимі поза мережею.

Анонімність в Інтернеті має цілу низку наслідків. По-перше, комунікація в Інтернеті втрачає невербальні засоби спілкування. Не дивлячись на те, що в текстовій комунікації існує можливість виявляти свої почуття за допомогою «смайликів», віртуальна присутність учасників комунікації в акті комунікації призводить до того, що почуття можна не лише виявляти, але й приховувати, так само як і виявляти ті емоції, яких людина в цю мить не переживає. З цього приводу користувачі мережі говорять: «В Інтернеті рідко хто ображається, там це безглуздо – все одно не видно, як ти ображаєшся».

Інший важливий наслідок фізичної невидимості – це можливість грати будь-яку роль та створювати про себе будь-яке враження на власний вибір. Тобто, особливості комунікації в Інтернеті дозволяють людині конструювати свою ідентичність на власний вибір.

У текстовій комунікації в Інтернеті люди часто створюють собі так звані «віртуальні особистості», описуючи себе певним чином і назвавшись псевдонімом.

Таким чином, можна стверджувати, що соціальні мережі займають все більш значуще місце у житті людей, особливо молодих. Спілкування у соціальних мережах відрізняється від спілкування у реальному житті, в першу чергу, тим, що встановлювати нові контакти там значно простіше. Але, ці відносини, як правило, не є повноцінними, мають поверхневий характер. Отже, зважаючи на легкість спілкування у соціальних мережах, вони стають дедалі популярнішими, і, не зважаючи на те, що їх використання може негативно позначитися на навичках спілкування у реальному житті, люди не вважають їх шкідливими, та продовжують проводити все більше часу у соціальних мережах.

Список використаних джерел:

1. Сакулина Е.Л. "Современные стереотипы маскулинности и феминности у молодежи" в сборнике "Социокультурный анализ гендерных отношений" (Под ред. Е. Ярской-Смирновой). - Саратов. - 1998. - 208с. / Е.Л. Сакулина 5. Крайг Г. Психология развития. - СПб.: Питер, 2000. - 992 с.: ил. - (Серия "Мастера психологии") / Г. Крайг.

2. Сидорская И. ""Женская" и "мужская" стратегии анализа проблем коммуникации"/ Материалы 2-й международной междисциплинарной научно-практической конференции "Женщина. Образование. Демократия" 1999г. <http://envila.iatp.by> // 15.05.11.
3. Шевченко И.С. "Некоторые психологические особенности общения посредством Интернет", <http://flogiston.ru> // 27.05.11.
4. Андреева Г.М. Социальная психология. - М., Аспект Пресс, 1996. / Г.М. Андреева.
5. Арестова О.Н., Войскунский А.Е. Исследование половых различий при работе с интернетом на примере российских пользователей. <http://www.relarn.ru> // 16.05.11.
6. Доронина О.В. Страх перед компьютером: природа, профилактика, преодоление, «Вопросы психологии», 1993, № 1 / О.В. Доронина.
7. Собкина В.С. - Самопрезентация в виртуальной коммуникации - особенности идентичности пользователей Интернета, Образование и информационная культура: Социологические аспекты. Труды по социологии образования. Том 5. Выпуск. М.: Центр социологии образования РАО, 2000. / В.С. Собкина.
8. Жичкина А.Е. и Белинская О.П. "Стратегии самопрезентации в интернет и их связь с реальной идентичностью" МГУ, 2000 / А.Е. Жичкина и О.П. Белинская.

Білий Євген

Студент Запорізького коледжу радіоелектроніки

Наук. кер.: викл. Остапова Г.В.

АКТУАЛЬНІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В УКРАЇНІ.

На початку ХХІ ст., українське суспільство поєднує в собі надзвичайно широкий спектр культурних надбань тисячоліть, серед яких – релігійна, економічна, мовно, етнонаціональна, мистецька складові тощо. Виступаючи сегментами сучасної культури та мистецтва, ці складові важко, а іноді і взагалі не піддаються узагальненню. Тому актуальним є питання про подальшу долю сучасного культурного процесу в Україні, в якому визначальним чинником вирішення проблем є виявлення основних суперечностей цього процесу. Також актуальним видається визначення основних важелів культурного процесу сьогодення та з'ясування низки існуючих у цьому процесі мистецтвознавчих та культурологічних проблем.

Третє тисячоліття вимагає від наукової спільноти узагальнення здобутків соціального і культурно-мистецького розвитку людства. Культура під впливом соціальних змін зазнала суттєвої трансформації. Нові форми культури і мистецтва, які виникли внаслідок змін у соціальному і культурному житті, є темою для наукових досліджень, насамперед мистецтвознавчих і культурологічних.

Проблемі оновлення культури у вітчизняній науковій думці присвячено значний науковий доробок. Зокрема, вивченням феномену формоутворюючої ролі культури у визначенні цивілізації, дослідженням нових форм, засобів та культурних потреб людини, розглядом значення психоаналізу для культурології та людини як її творця і носія займаються відомі сучасні науковці: Г. Ашин, І. Безгін, Ю. Богущкий, З. Гершкович, В. Глазичев, Т. Голенпольський, О. Гриценко, Я. Засурський, О. Карцева, А. Кукаркін, Г. Котельова, А. Мулярчик, В. Ріжок, Ю. Семенов, М. Стрельцов, В. Чернець, В. Шейко, В. Шестаков, В. Шульгіна, Н. Яранцева та ін.

Зокрема, дослідники глобалізаційних процесів Е. Гіденс, Г. Кіссінджер, С. Хантингтон розрізняють історично закономірні процеси культурної інтеграції, яка призводить до поглинання масовою культурою самобутніх національних культур. Цілком зрозуміло, що внаслідок потужного розвитку засобів масової комунікації та інформації сучасна культура впливає на архаїчну і традиційну культури багатьох народів світу. Масова культура саме тому є індикатором загального рівня культури суспільства, що вона дозволяє будь-якому індивіду мати, як зазначає С. Дрожжина, “особисті, індивідуальні бази даних і знань, вибрані за інтересами неосяжні фонди бібліотек, відео, освітні інформаційні системи, відкриває можливості для творчого і індивідуального спілкування”.

Отже, в сучасному суспільстві за допомогою засобів масової комунікації передається соціокультурний досвід, підтримуються культурні традиції тощо.

Сьогодення асоціюється з **кризою культури**. Визначальна причина феномену такої кризи – суперечність між стратегією розвитку матеріальної культури і своєрідністю духовних цінностей людства. Розвиток матеріальної культури, зумовлений науково-технічним прогресом.

Як зазначають відомі культурологи сучасності В. Шейко та Ю. Богущкий, на межі другого та третього тисячоліть людство постало перед кризою, яка виникла через науково-інноваційну діяльність людини і “загрожує існуванню цивілізації і всього живого на Землі”.

Панорама культури XXI ст. досить барвиста. Сучасний тип культури характеризується досить швидкими змінами, що відбуваються в процесі безперервної

модернізації. Джерелом знань, умінь, культурних навичок є соціалізована система виховання і навчання.

Для України усна народна нематеріальна традиційна культура – народна пісенна творчість, фольклорний арсенал культури – завжди відігравала вирішальну роль у збереженні мови, духовності, національної ідентичності, власне, перспективи існування нації. Саме в народній пісенній творчості комплекс характерологічних рис українців виявляється в унікальному наборі неповторних національних ознак. Відтак, традиційна народна і сучасна культури – два полюси в широкому спектрі міжкультурних досліджень, що становлять одну із суперечностей сучасного культурного процесу в Україні.

Українська культура, як і будь-яка інша, має функцію захисту та збереження національно-державної ідентичності. Незважаючи на те, що в сучасному культурному процесі в Україні відродження почуття національної ідентичності все частіше підміняється політизацією національного питання, багаторічними пошуками “національної ідеї”, що фактично заміщають практичні кроки, які необхідно робити для її ствердження, і що становить певні суперечності у цьому процесі, культура залишається важливим генератором національної ідентичності.

Виходячи з розвитку світової цивілізації, можна стверджувати, що культура XXI ст. виробляє спільні риси, її становлення супроводжується акумулюванням досягнень національних культур, кожна з яких вносить щось своє в загальний розвиток. Національна культура не може існувати як замкнена, самодостатня – без творчого спілкування з іншими культурами. Здобутки української культури мають стати і вже стають надбанням усього світу і оцінюються як національний внесок у міжнародний культурний процес. У зв'язку з цим, зростають вимоги до національної культури, до ширшого розкриття спектра її функцій – особливо в сучасній ситуації, коли українська культура прагне посісти гідне місце у світовому співтоваристві.

Основою позитивних змін у культурі є стан духовних потреб громадян. Тому важливо зазначити, що більшість громадян України (77,5 %) визначились у своїй потребі знань щодо культури власної нації. Водночас потребу “в знаннях з історії та національних особливостей української культури”, які становлять основу культури, мають майже три чверті громадян, а одна четверта – “загальною мірою”, бо стала приділяти їй більше часу тільки в останні роки.

Передумовою розвитку української культури є зростання в багатьох її сферах національної культурної самосвідомості, реального освоєння культури.

Сьогодні основним засобом в освоєнні здобутків української культури є засоби масової комунікації (радіо, телебачення, преса, кіно), позитивний вплив яких відзначає три чверті громадян.

Більшість громадян важливим здобутком національної культури вважає “зрушення в оволодінні громадянами державною мовою”, яке закладає основи подальших позитивних змін, а також фольклору, звичаїв, народного мистецтва.

Результати опитування свідчать, що народ не просто підтримує етнографічну культуру як таку, а ставить на одне з головних місць у її опануванні якісний рівень (“відродження української культури в її кращих класичних зразках”).

У системі багатьох складових національної культури є такі, які в свідомості народу посідають особливе місце як найважливіші, а з ними громадяни пов’язують образ своєї культури. У її якісне “ядро” більшість опитаних громадян дев’яти регіонів України включили мистецтво, історію та мову.

На жаль, фінансово-економічні проблеми останнього часу не дають можливості фінансувати сферу культури у повному обсязі, так, як це передбачено чинним законодавством України. За відсутності належного державного фінансування в Україні створюються інші механізми матеріального забезпечення сфери культури: створюються благодійні фонди, культурні товариства, об’єднання митців, зароджується діяльність меценатів. Проте покищо це не може замінити повноцінного державного фінансування. У цих умовах відбувається комерціалізація культури, коли створюються низькопробні, але прибуткові культурні проекти.

Через матеріальні труднощі, особливо в перші роки незалежності, скорочувалася кількість закладів культури (перш за все в сільській місцевості), а багато талановитих митців виїжджали за кордон у пошуках достойного заробітку. Загальмувався розвиток кінематографії, за останні роки українські фільми практично не знімаються, а технічні потужності вітчизняних кіностудій використовуються для зйомок реклами та відеокліпів. Не кращі часи переживає книговидавництво і преса – більшість видань на полицях книгарень російськомовні, до того ж видрукувані за межами України.

Ще одна проблема української сучасної культурної сфери - переповнення культурного простору зразками зарубіжної масової культури (кінематографічна продукція, музика, телебачення, літературні твори тощо). Ці далеко не найкращі твори маскультури витісняють національну культуру з активного вжитку, особливо в молодіжному середовищі.

Але є багато людей, які не дивлячись ні на що, вносять свій великий вклад в сучасну Українську культуру. Нам не перелічити всіх цих поетів, письменників,

композиторів , тощо, але деяких можна згадати. Наприклад, Забужко Оксана Стефанівна - українська поетеса, письменниця, літературознавець, публіцист. У своїй творчості приділяє багато уваги усвідомленню української ідентичності. Її відомі твори «Музей покинутих секретів» та «NotreDamed'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій» розповідають про Україну, її історію та людей. Книги здобули декілька нагород та багато гарних відкликів.

Таким чином, розкривши сутність і національні особливості української культури початку XXI ст., окресливши провідні тенденції її розвитку та функціонування, розглянувши роль, значення і суперечності сучасного культурного процесу в Україні, можна констатувати, що його особливістю є те, що українська культура досі переживає період свого нового становлення, національного утвердження нових цивілізаційних цінностей, модернізаційного і постмодернізаційного структурування. Суперечливі, іноді навіть протидійні тенденції розвитку української культури на початку нового тисячоліття є характерною ознакою перехідного суспільства.

Безумовно, закріплення позитивних наслідків розвитку української культури залежить від наполегливості й цілеспрямованості всього суспільства і кожного громадянина зокрема. Запорукою успіху в досягненні цієї мети є могутній, унікальний у європейському та світовому вимірах культурний потенціал нації, а також життєдайні процеси демократизації українського суспільства, що є головним чинником культурного процесу, гарантом подальшого розквіту української культури в часі і просторі.

Яценко Віктор

Студент Запорізького електротехнічного коледжу ЗНТУ

Нав. кер.: викл. Базилевська І.В.

СУЧАСНІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми зумовлена труднощами в розумінні й інтерпретації процесу глобалізації та її досить суперечливими наслідками для сучасних суспільств. Актуальність соціологічного аспекту її дослідження полягає в тому, що це - людський вимір глобалізації. Соціологія розглядає це явище під таким кутом зору, в якому відкривається його вплив на подальший розвиток соціальної реальності, на умови та можливості для самореалізації в ній особистості, соціальних груп і суспільств у цілому.

ВСТУП

Людство сьогодні, на думку науковців, являє собою єдину світову спільноту. Це поняття відображує спільність цілей і діяльності, які стоять перед всіма державами, що існують у світі перед обличчям глобальних проблем людства. Світова спільнота знаходиться в стані постійного розвитку, що позначається сьогодні науковцями, як загально цивілізаційний процес. Цьому процесу притаманні постійна модернізація як прояв трансформації людства і світу в цілому. Головним проявом модернізації сьогодні є глобалізація, яка, являє собою розширення, поглиблення та прискорення взаємозв'язків у світовому просторі в усіх аспектах сучасного життя. Вона втілює ідею інтегрованості країн у світове співтовариство та їх спільного розвитку. В сучасних поясненнях глобалізації спостерігається, з одного боку, переоцінка значення інтеграції світового співтовариства, з іншого боку, недооцінка його урізноманітнення. Але, сьогодні стає зрозуміло, що і у найближчій, і у віддаленій перспективі людство буде мати справу із зростаючою різноманітністю світу. Тому усвідомленням динамічності суспільних структур і способів життєдіяльності у світі стали розробки теорій трансформації, модернізації та постмодернізації. Глобалізація є проявом модернізації, однією з складових частин глобальної багатосторонньої трансформації суспільства і світа. На думку українського науковця Сокола С.М. категорія „трансформація” дає змогу більш виважено характеризувати сутність процесів, що відбуваються в суспільстві. За такого підходу можна уникнути як надмірно катастрофічних оцінок сучасності, так і схильності до безоглядно оптимістичних прогнозів. А теорії модернізації визнають цивілізаційну багатоманітність сучасного світу, постмодернізм радикально змінює ставлення до минулого, традиційного: воно не заперечується, а органічно входить в склад сучасності, займаючи в ній гідне місце.

1. Глобалізація виявляється в найрізноманітніших формах та сферах суспільства. В умовах глобалізації кардинально ускладнюється структура світового розвитку, трансформуються цінності та норми життєдіяльності людей, видозмінюється система взаємодії між ними, формується нова форма соціальної організації - глобальне суспільство. Про це свідчать формування контурів глобальної єдності не лише в економічній, політичній сферах, але і в інших системах соціальної реальності. Так, соціологи відзначають формування глобальної соціальної структури: - вже виникла глобальна еліта, до складу якої входять фінансисти, міжнародні менеджери, юристи, діячі Інтернету, шоумени; формується транснаціональна інтелектуальна еліта - вчені та фахівці, що утворюють ментальні спільноти глобального рівня. Вони легко перетинають кордони і скрізь себе почувають комфортно;

- в умовах всесвітнього поширення новітніх технологій і форм виробничої організації, що забезпечують високий матеріальний статус працівника йде формування глобального середнього класу, який складають бізнесмени, фахівці та кваліфіковані працівники тих професій і секторів економіки, які включені в глобальну мережу економічних і професійних зв'язків: - безпосереднім плодом глобалізаційних процесів є маси мігрантів, що становлять сьогодні значну частину населення розвинених країн; - в якості нових суб'єктів єдиного глобального простору соціальних зв'язків розвиваються міжнародні неурядові організації (МНО) - прообраз майбутнього глобального громадянського суспільства, новий соціальний інститут і зразок нової організаційної культури. Такі, наприклад, «Грінпіс», соціальний рух антиглобалістів, «Amnesty International»; - процеси глобалізації впливають на зміст і темпи формування нових типів відносин у сучасному суспільстві і фахівців нового покоління. Тому, показником глобальної мобільності людини, імовірно, буде здатність мобілізуватися й учитися протягом усього життя. Сьогодні основою для цього, наприклад, стала глобальна сфера освітніх технологій, які пов'язані із розробкою та розширенням провідними університетами світу онлайн-навчальних платформ із надання необмеженого доступу до найкращих “масових відкритих онлайн-курсів”, або так званих MOOCs (Інтернет-портал Coursera та Udacity) і інш. Сьогодні і провідні українські вузи теж офіційно визнали важливість онлайн-освіти. КНУ ім. Т.Шевченка, «Києво-Могилянська академія» і інші будуть публікувати курси своїх викладачів на платформі популярної освітньої Prometheus.

Глобалізація є беззаперечно об'єктивним процесом в який втягнуті всі народи і країни незалежно від їх бажання. Найбільш відомі дві системи кількісного і якісного вимірювання глобалізації. Першу розробив швейцарський Інститут дослідження бізнесу (KOF), другу — Міжнародна організація Carnegie Endowment for International Peace (CEIP). Обидві системи дозволяють щорічно розраховувати кількісну оцінку — індекс глобалізації (Ig), що дозволяє оцінити масштаб інтеграції будь-якої країни у світовий простір і виконати порівняння різних країн за цим показником. Індекси глобалізації мають три виміри: економічний, політичний та соціальний (Igc), який є фактором, що відображає міру інтегрованості пересічної людини, її родини, її життя та праці в міжнародні суспільні інститути.

Ще одним інтегральним показником є індекс людського розвитку (ІЛР). Розроблений фахівцями Програми розвитку ООН, цей показник дає змогу оцінити розвиток країни за можливістю населення реалізувати три головні цілі людського розвитку: прожити довге життя та мати добре здоров'я; отримати знання та реалізувати власні здібності; мати гідний рівень життя і забезпечувати свої фізіологічні, соціальні та духовні потреби.

Залежно від значення ІЛР країни прийнято класифікувати за рівнем розвитку: дуже високий (42 країни), високий (43 країни), середній (42 країни) і низький (42 країни) рівень. Однак деякі дослідники стверджують, що ІЛР не завжди відображує рівень задоволення населення своїм життям, тобто відчуття щастя у людини не має чіткої прямої залежності від багатства та освіченості. Тому під егідою ООН був розроблений щорічний світовий індекс щастя World Happiness Index, за яким розробляються рішення у сфері сталого розвитку - SDSN. Для складання рейтингу експерти вивчають внутрішню ситуацію в країнах. Для розрахунків також враховуються реальний ВВП на особу, орієнтовна тривалість життя, корумпованість чиновників, рівень соціальної свободи. Отже, такі міжнародні інтегральні оцінки та рейтинги, дозволяють скласти власне враження про певну країну, її природні, економічні, соціальні, політичні, і інші особливості. Їх аналіз дає змогу оцінити поточний стан соціально-економічної сфери, виявити основні проблеми, своєчасно передбачити існуючі ризики та визначити майбутні перспективи розвитку.

2. Україна невпинно втягується у процес глобалізації і українці є визнаними представниками світової політичної, економічної, інтелектуальної, мистецької, спортивної еліти. Наприклад, у командах фізиків усіх нобелівських лауреатів останніх років були українські дослідники. Представники України входять до складу світового середнього класу (особливо програмісти, на умовах ІТ- аутсорсінгу), крім того, Україна є одним з найбільших донорів робочої сили, хоч ринок праці самої держави потребує фахівців практично у всіх галузях економіки. Вона займає 5-те місце у світі серед країн із найбільшою кількістю емігрантів. За даними Світового банку на 2010 рік, за кордоном перебуває 6,6 млн. українців, (це майже 15% від загальної кількості теперішнього населення країни).

Як же виглядає Україна за світовими рейтингами у 2012-2013 рр. ? За системою КОФ(Ігс) (слайди 4-5) Україна посідає 47 місце (67,78), з 187 країн; у 2010 р. картина була трохи інша: Україна посідала тоді 64 місце. Тобто, рівень входження невідворотно зростає, але при цьому модернізація не відбувається рівномірно, а є незбалансованою між політичною, економічною та соціальною сферами. При цьому за показниками освіти вона має високі результати, близькі до провідних країн світу 30/187 місце (2013): рівень грамотності дорослого населення – 99,4 %; частка тих, хто вступив до початкових, середніх та вищих навчальних закладів – 86,5 %. Але очікувана тривалість життя є значно нижчою, ніж у розвинених країнах, і становить лише 67,7 роки. Сьогодні перед Україною стоїть складне завдання: перетворити свій потужний освітній потенціал на реальні досягнення у сфері матеріального та нематеріального виробництва, а також значною

мірою вдосконалити сферу соціального захисту, щоб забезпечити своїм громадянам можливість прожити довге та здорове життя.

Соціальна глобалізація несе з собою не менше викликів і загроз, ніж економічна, особливо для країн, що не адаптовані до цих змін. Американський аналітик Мойзес Наїм називає «п'ять війн» (загроз) глобалізації, що стають найбільш значимими проблемами сучасного суспільства. Це розповсюдження наркотиків, наростання корупції, незаконне використання інтелектуальної власності, поширення нелегальної міграції людей і відмивання грошей: - згідно із спільними даними ООН, ВООЗ, українського МОЗ та Міжнародного Альянсу з ВІЛ/СНІД, Україна у 2013 мала найбільш чисельну групу наркозалежних у Європі, за винятком Росії. Тому 2013 року Управління ООН з наркотиків та злочинності обрало Україну серед 24 країн, що потребують першочергової допомоги через високий рівень вживання ін'єкційних наркотиків;

- за результатами нового Індексу сприйняття корупції 2014 від Transparency International Україна так і не пододала межу «корупційної ганьби», і залишається в клубі тотальне корумпованих держав: 26 балів зі 100 можливих і 142 місце зі 175 позицій – такі показники України в цьогорічному Індексі сприйняття корупції;

За рівнем розвитку людського потенціалу в 2014 р. (слайди 6-8) Україна посіла 83 місце (значення відповідного індексу склало 0,734), та увійшла до групи країн з високим рівнем людського розвитку. Але навіть серед колишніх республік СРСР Україна далеко не на першому місці. Вона поступилася не тільки більш розвиненим прибалтійським країнам, а ще й Росії, Білорусі, Казахстану. Особливо прикро бачити подібні результати, пам'ятаючи, що у 1990 р. Україна (зі значенням 0,844) посідала 45 місце серед 173 країн світу. Тобто, в той час, коли більшість країн світу нарощували свій потенціал, наша країна втрачала раніше досягнуте за всіма позиціями, що оцінюються при розрахунку ІЛР: середня очікувана тривалість життя зменшилася, рівень освіченості знизився.

За рейтингом «Всесвітній індекс щастя», (слайд 9) що складений у 2015 році з 158 країн світу найщасливішими виявились Швейцарія, Ісландія, Данія та Норвегія. Білорусь посіла 59-сходінку, Росія - 64 місце, а Україна – 111. Отже, жителів України не можна вважати одними з найщасливіших людей світу: 2/3 досліджених країн мають кращі показники і лише 1/3 — гірші. Можна припустити, що основна причина незадоволеності своїм життям в українців в низці соціально-економічних проблем: від невисоких заробітних плат до низького рівня соціального захисту; від алкоголізму до реальної дорожнечі послуг охорони здоров'я. При цьому більшість соціально-економічних проблем протягом років незалежності тільки загострювалися.

І хоч Україна має значний потенціал соціально-економічного розвитку: багаті природні ресурси, високий рівень освіти населення, місткий внутрішній ринок, але цей потенціал використовується неефективно: переважна частка населення – нещасливі люди з низьким рівнем добробуту і нетривалим життям. Щоб подолати цей дисбаланс і повною мірою реалізувати потенціал соціально-економічного розвитку України, необхідні інвестиції, у тому числі іноземні. Але недоліки державного управління (корупція, недотримання норм законодавства, політична нестабільність, а сьогодні ще і війна, ускладнений доступ до фінансових ресурсів тощо) знижують привабливість України для іноземних інвесторів. Тому основою стратегічного курсу держави, його базовим принципом має стати реалізація політики, спрямованої на запровадження інноваційної моделі структурної перебудови та зростання економіки, утвердження України як високотехнологічної держави. Україна повинна інтегруватися в глобальну економіку не в ролі сировинного придатку (це місце вона вже займає), а як рівноправний учасник світового цивілізаційного процесу. Головним завданням у соціальній сфері має стати цілеспрямоване забезпечення надійних передумов реалізації прав та свобод громадян в усіх їх виявах, утвердження середнього класу – основи політичної і економічної стабільності та демократизації суспільства, значне обмеження загрозової диференціації доходів населення та подолання бідності.

Отже, глобалізація – об'єктивний, закономірний, незавершений процес, підготовлений усім попереднім розвитком людства; і в інтересах кожної країни увійти, по можливості, в процес глобалізації якнайшвидше, зайняти в ньому певне, важливе для себе місце та використати можливості, які відкриває глобалізація. Соціальні наслідки глобалізації стосуються умов життєдіяльності кожної людини, сприяють інтенсифікації комунікаційних процесів і перерозподілу ресурсів, які забезпечують усі основні потреби особи, і таким чином, розширюють можливості діяльності людини у професійній сфері, в освоєнні нею досягнень світової науки, культури, тощо. Вільна конкуренція у глобальному масштабі вивільнює творчу енергію й ініціативу особи, створює унікальні можливості для її самореалізації, дозволяє інтенсифікувати обмін необхідною інформацією, науковими досягненнями, досвідом практичної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Згуровський О. Війни глобалізації. - «Дзеркало тижня. Україна» №37, 29 вересня 2006. http://gazeta.dt.ua/POLITICS/viyni_globalizatsiyi.html

2. Индекс глобализации стран мира по версии КОФ. Гуманитарная энциклопедия [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. — 2011.03.05 . URL: <http://gtmarket.ru/ratings/kof-globalization-index/info>
3. Манзя М.В. Соціальний вимір глобалізації. - Гуманітарний вісник ЗДІА. вип. 32. 2008. http://www.zgia.zp.ua/gazeta/visnik_32_196.pdf
4. Є. Маруняк. Регіональні особливості глобалізаційних процесів. /Вісн. НАН України, 2011, № 8.
5. ООН опублікувала Индекс человеческого развития в странах мира 2014 года. [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. URL: <http://gtmarket.ru/news/2014/07/24/6843>
6. ПРООН: Україна за індексом людського розвитку посіла 83 місце з 187 країн :<http://hdr.undp.org/en/2014-report/press> (ІЛРІ)
7. Підготовано за матеріалами: The Chronicle of Higher Education, Інтернет-портали Coursera, Udacity, edX
8. Сокол С. М. Трансформація українського суспільства в контексті глобалізації: соціально-філософський аналіз. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2004.
9. Sustainable Development Solutions Network World Happiness.<http://worldhappiness.report/wp-content/uploads/sites/2/2015/04/WHR15.pdf>
10. Чуприна О. О., Міжнародні інтегральні оцінки як інструмент аналізу місця та перспектив України в сучасному світі. // Вісн. Нац. юрид. академії імені Ярослава Мудрого №2/2010. http://dSPACE.nulau.edu.ua:8088/bitstream/123456789/3499/1/Chuprina_Chuprina_82.pdf

Пархоменко Анна

учениця 10-Б класу Запорізького ліцею № 34

Наук. кер.: к.і.н., викл. Носик М. О.

ТВОРЧИСТЬ МИКОЛИ ГОГОЛЯ У ФІЛОСОФСЬКО-ФІЛОЛОГІЧНОМУ РОЗРІЗІ: ІСТОРІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПИТАННЯ

Останнім часом проблема визначення меж українського національно-патріотичного самовизначення знову набуває неабиякого значення для усіх громадян нашої країни,

особливо в умовах наростання суспільно-політичної кризи та зовнішньої агресії. При цьому українці починають усвідомлювати всю серйозність небезпек від політики «руського мира», що зсередини може зруйнувати сталі канони українства. В таких умовах постать видатного сина України Миколи Васильовича Гоголя стає більш значущою, причому не лише для літературознавців, але й для вітчизняної філософії.

Філософське бачення проблеми становлення, еволюції та сучасного стану української нації не можливе без правильного розуміння механізму процесу усвідомлення суб'єктом соціальної дійсності свого націокультурного начала. За таких умов семантичне мікрополе українства базується на феномені національної ідентичності, під яким слід, насамперед, вважати уявлення про людську спільноту – українців, як про національну спільноту, про націю (як сукупність індивідуумів, котрі позиціонують себе частиною національної спільноти, що вказує на існування феномену української національної ідентичності – *Авт.*) [10, с. 284].

Творчість М. Гоголя посідає особливе місце в історії російської та української літератур. Сам же письменник є центральною постаттю українсько-російського культурного діалогу.

М. Гоголя досліджували у радянські часи і продовжують досліджувати в наш час багато вчених. Наприклад, В. Белінський вважав Гоголя реалістом і соціальним сатириком. Так, у своєму листі до Гоголя він звинуватив письменника у відході від цілі літератури, яку вчений бачив у боротьбі з православ'ям і народністю. Але Гоголь ніколи не боровся. Це лише одностороннє дослідження великого письменника. Наприклад, М. Бердяєв писав: «дивна і загадкова творчість Гоголя не може бути віднесена до розряду суспільної сатири, що викриває тимчасові і скороминущі вади дореформеного російського суспільства».

Для іншого мислителя – В. Розанова, творчість М. Гоголя залишалася болісною загадкою. Проте саме Розанову належить пріоритет у перегляді звичного погляду на творчість Гоголя, оскільки він вважав, що гоголівський дар полягав у надзвичайній здатності всюди знаходити зло.

Вже у 1923 р. професор І. Єрмаков написав з психологічної точки зору книгу «Нариси по аналізу творчості Гоголя». Гендерний психоаналіз вплинув і на дослідження А. Білого. Його підхід заснований на інтуїтивному розумінні Гоголя. Також психологічним аналізом творчості Гоголя займалися В. Брюсов і О. Анненська.

Літературознавчим аналізом мистичної складової творчості М. Гоголя займалися І. Виноградов [4], М. Вайспоф [2], книга С. Гончаров [8].

Православну ж письменно-просвітницьку діяльність М. Гоголя у своїх роботах висвітлювали М. Дунаєв [9], В. Алексєєв [1], вищезгаданий І. Виноградов [3; 5].

Майже протягом всього ХІХ ст. М. Гоголь вважався «двоєдушним» письменником. На цьому наголошував П. Куліш. На його думку, саме М. Гоголь відкрив очі великоросійському товариству на Україну, її минуле та її народ. У 1909 р. Д. Овсянико-Куліковський уже говорить про Гоголя як про «общерусса на малорусской основе». На жаль, за радянської доби почали нехтувати навіть цим і визначали М. Гоголя як російського письменника, який випадково народився українцем.

Реальне ж життя показало, що М. Гоголь був українцем, якому судилося стати великим російським письменником. При цьому до сьогодні вчені не вважали його українцем та українським письменником, незважаючи на те, що митець народився в Україні. Такий дослідник, як Ю. Покальчук, вважав Гоголя «етнічним і духовним українцем», а повість «Тарас Бульба» [7] назвав «видатним твором української літератури, писаним російською мовою».

Саме у «Тарасі Бульбі» Микола Васильович з гордістю описує силу, міць і витримку запорозького козацтва. Збірки ж «Вечори на хуторі біля Диканьки» і «Миргород» [6] пронизані любов'ю до українського народу, його звичаїв, обрядів, традицій. Козаки в Україні найхоробріші, а дівчата – найкрасивіші, – саме ця думка фігурує майже в усіх творах письменника.

Не можна оминати увагою той факт, що М. Гоголь у своїх працях дуже точно передає український колорит. Не залишає без уваги великий письменник і красу природи своєї Батьківщини. Насамперед це відчувається через повість «Травнева ніч» [6, с. 49-75].

Тож необхідно зауважити, що аналізуючи творчість М. Гоголя, основоположним фактором самоідентифікації письменника, як українця, слід вважати не мову (як комунікативну систему), а його внутрішній етос (національну приналежність, ментальність). Крім іншого, М. Гоголю не треба було з'ясувати, українець він чи росіянин, але в ці суперечки його втягували друзі. Конфлікт письменника з російським товариством загострився ще більше з появою «Ревізора» і «Мертвих душ», бо тоді вже Микола Васильович написав не тільки про Україну, а й про Росію, немовби для контрасту. Суспільство розуміло, що в М. Гоголя українська душа, зі сльозами на очах вони казали: «Гоголь не любить Росії: подивіться, яка гарна Малоросія і яка Росія, і зауважте, що сама природа Росії не помилувана і погода навіть вся мокра і брудна».

Таким чином, дослідники творчості М. Гоголя забули, або навмисно мовби закрили очі на те, що Микола Васильович – українець, український філософ, котрий приховано

вистівав російський паншовінізм, вбачаючи проблему в тому, що цим змушено пручається зросійщенню.

Список використаних джерел:

1. Алексеев В. А. Гоголь Н. В. и православие: сборник статей о творчестве Н.В. Гоголя / Авт.-сост. В. А. Алексеев. – М.: ЗАО «Изд. Дом «К единству!», 2004. – 480 с.
2. Вайскопф М. Я. Сюжет Гоголя: Морфология. Идеология. Контекст. / Михаил Яковлевич Вайскопф – М.: Радикс, 1993. – 590 с.
3. Виноградов И. А. Гоголь – художник и мыслитель: Христианские основы мирозерцания: к 150-летию со дня смерти Н. В. Гоголя / И. А. Виноградов. – М.: ИМЛИ РАН, «Наследие», 2000. – 448 с.
4. Виноградов И. А. Гоголь и натуральная школа / И. А. Виноградов. – Л., 1925. – 76 с.
5. Виноградов И. А. **Неизданный Гоголь: биография отдельного лица** / И. А. Виноградов. – М.: Наследие, 2001. – 600 с.
6. Гоголь Н. В. Вечера на хуторе близ Диканьки; Миргород / Николай Васильевич Гоголь. – М.: Художественная литература, 1982. – 431 с.
7. Гоголь Н. В. Тарас Бульба / Николай Васильевич Гоголь; отв. ред. Н. Л. Степанов. – М.: Издательство Академии наук СССР, 1963. – 256 с.
8. Гончаров С. А. Творчество Гоголя в религиозно-мистическом контексте: Монография / С. А Гончаров. – СПб.: Изд-во РГПУ им А. И. Герцена, 1997. – 340 с.
9. Дунаев М. М. Николай Васильевич Гоголь. Из книги «Православие и русская литература» / М. М. Дунаев // Н. В. Гоголь и православие: сборник статей о творчестве Н. В. Гоголя / Авт.-сост. В.А. Алексеев. – М.: ЗАО «Изд. Дом «К единству!», 2004. – С. 398-411.
10. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму: Монографія / Г. Касьянов. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.

Кравець Марина

студентка Тогового коледжу ЗНУ

Нав. кер.: викл. Желтова М.О.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ КОЛЬОРУ УПАКОВКИ ТОВАРУ НА СПОЖИВЧУ АКТИВНІСТЬ

Продаж товарів – це справжнє мистецтво переконання. Є безліч факторів, що впливають на поведінку споживачів, але головною з них є візуальне сприйняття. При просуванні нових продуктів на ринку, часто найважливішим параметром є зовнішній вигляд товару. І тут на перший план виходить саме колір, залишаючи позаду інші фактори.

Колористика – це спеціальна галузь, яка займається розробкою кольорових упаковок для тих чи інших товарів і вивчає їх затребуваність для споживачів. Великі міжнародні компанії, які займаються розробкою дизайну упаковки, етикетки мають у своєму штаті маркетологів і фахівців з колористики, які вивчають особливості вибору кольору цільовою аудиторією і прогнозують можливий ефект, ставлення і враження споживачів до зміни кольору. Кожна продукція має свій «вдалий» колір для просування. Так, наприклад, доведено, що упаковки зеленого, червоного і жовтого кольорів продаються швидше. Споживачі віддають перевагу тому, що більше нагадує природне – зелень, фрукти, овочі. Вважається, що товар у кольоровій упаковці на 60% більше продається більше, ніж у чорно-білій.

За даними досліджень, при купівлі нового товару 93% покупців приймає рішення, ґрунтуючись на зовнішньому вигляді продукту. У той час як усього для 6% важливі тактильні відчуття, і лише 1% бажає спробувати товар на смак або послухати його, 85% споживачів при купівлі того чи іншого товару ставлять на перше місце колір.

Психологами досліджено, що кожен колір впливає на підсвідомість людей і діє позитивно чи негативно. Важливість кольору і дизайну упаковки розраховані на те, що вона запам'ятається споживачу. Так, наприклад, шоколадні батончики без упаковки виглядають практично однаково. Але вибираючи батончики, споживачі вже знають, що «Баунті» в блакитній, «Марс» – у чорній, а «Снікерс» – у коричневій упаковці. І мало хто знає, що всі ці бренди належать одному виробнику. На полиці вони конкурують між собою, але в кінцевому підсумку приносять прибуток одній компанії.

Колір упаковки відіграє значну роль якщо товари конкурентні. Вплив кольору упаковки на покупку, продаж та сприйняття залежать від емоційного стану людини. Залежно від настрою, людина сприймає один колір, не сприймає другий і нейтрально реагує на третій колір.

Розглянемо, як впливає той чи інший колір на споживача і які почуття при цьому викликає. Червоний – колір пристрасті. Викликає збудження, схвильованість, спонукання до дії. Дослідження вчених довели, що червоні тони викликають прискорення пульсу. Так, наприклад, виробники харчових продуктів використовують червоний колір упаковки. Це кетчуп, цукерки, сік. Червоний колір доводиться до вподоби і чоловікам. Так, наприклад, сигарети, туалетні води, дезодоранти мають упаковку з червоним кольором.

Синій – колір спокою. Школярі молодших класів віддають перевагу відтінкам синього. Можливо, з цієї причини молочні продукти, товари для дітей мають упаковку з переважанням синього кольору. У поєднанні з білим, він надає упаковці приємний вигляд і більшу популярність у споживачів. Так, наприклад, біло-синя упаковка молока продається швидше, ніж зелено-біла. Покупці відзначають, що молоко в упаковці синього кольору здається більш свіжим.

Жовтий – колір сонця і процвітання. Золото здавна привертає увагу людей. Упаковка з золотистим відливом підсвідомо говорить покупцеві про якість товару. Багато споживачів косметичних засобів відзначали, що баночку крему або туалетної води в золотистій упаковці хочеться взяти в руки. Взимку продукти в упаковках жовтого кольору і його відтінків користуються великим попитом. Швидше за все, причина цьому – нагадування про тепло, та літо.

Зелений – символ миру і надії. Він більше всіх наближений до природності та натуральності. Наприклад, упаковка молочних продуктів, на якій присутній зелений колір, вважається символом бадьорості. За опитуваннями багатьох покупців цей товар вони вважають більш натуральним в порівнянні з іншими. У зелену упаковку зазвичай упаковують товар, на якому хоча зробити акцент, що він зроблений з натуральної сировини. Багато виробників косметики і продуктів харчування цим користуються.

Помаранчевий – створює відчуття теплоти, затишку, радості, веселощів. При сприйнятті помаранчевого кольору стає приємно на душі, піднімається настрій, з'являється оптимістичний тонус. Теплий відтінок помаранчевого кольору додає активність, але при цьому зберігає внутрішню гармонію і рівновагу. Крім того, помаранчевий колір – колір здоров'я і творчості, можливо тому помаранчевий колір так люблять виробники побутової хімії та косметичних засобів.

Рожевий – це колір ніжності і привітності, він знижує внутрішню і зовнішню агресію. Рожевий колір вважається жіночним і кольором життя. Його зазвичай використовують у тих місцях, де необхідно створити гарну атмосферу, позитивний настрій і психологічний комфорт. Такий колір дійсно розслабляє і заспокоює. У рожеву упаковку в основному упаковують продукти і товари, призначені саме для жінок. В упаковку рожевого кольору будь-якого відтінку (від ніжно-рожевого до яскравого рожевого) в основному «упаковують» косметику та парфумерію.

Використання того чи іншого кольору упаковки залежить від багатьох факторів: країна, в якій продається товар, сезон продажу, стать, матеріальне положення, призначення товару, асоціація кольору зі смаком.

Наприклад, у Росії білий колір вважається символом чистоти. Товари, упаковані в світлий матеріал, користуються попитом, так як нагадують про свіжість, легкість. А от в Індії цей колір означає траур. «Холодні» кольори упаковок популярні в таких країнах як Балтія і Скандинавія. У Росії популярний жовтий колір упаковки на продуктах харчування, тоді як в Єгипті він означає смерть.

Влітку великим попитом користуються продукти харчування, випущені в синіх і білих упаковках. І навпаки, взимку більше продаються товари в жовтих, зелених, червоних упаковках.

Психологи стверджують, що у чоловіків популярні наступні кольори – червоний, синій, фіолетовий, рідше оранжевий, зелений. У жінок – синій, блакитний, зелений, білий, помаранчевий, бузковий, рожевий. Можна зрозуміти, чому упаковки жіночих парфумів часто жовті, рожеві і золоті.

Фахівці колористики також з'ясували, що люди з високим достатком обирають товари переважно сірого, синього, зеленого, срібного кольору, а люди з малим достатком обирають яскраві кольори – малиновий, червоний, жовтий.

Багато кольорів асоціюються з певним смаком. Наприклад, лимонно-зелена упаковка в будь-яких країнах викликає кислі відчуття, так як асоціація безпосередньо йде з лимоном. Коричневий колір зазвичай асоціюється з кавою або шоколадом. При вдалому поєднанні кольорів на упаковці бренд стає популярним і попит на нього постійно збільшується. Товар стає затребуваним. У такому випадку дизайн довгий час може не змінюватися.

Таким чином, для утримання своїх позицій на ринку, необхідно постійно привертати клієнта різними способами, одним з ефективних способів є уміле поєднання кольорів упаковки, що позитивно вплине на споживчу активність.

ФІЛОСОФСЬКЕ РОЗУМІННЯ ДОБРА І ЗЛА

Актуальність теми. Найзагальнішими, широкими, провідними поняттями моральної свідомості й категоріями етики що відбивають ціннісний бік моралі, є добро і зло, під якими нерідко уявляється моральне й аморальне. Боротьба добра і зла складає головний зміст морального розвитку суспільства. Протистояння злу має базуватись на морально виправданих засобах. Проблема вибору між добром і злом стара, як світ. Без усвідомлення суті добра і зла неможливо зрозуміти ні сутності нашого світу, ні ролі кожного з нас в цьому світі. Без цього втрачають всякий сенс такі поняття, як совість, честь, мораль, моральність, духовність, істина, справедливість, свобода, гріховність, праведність, порядність, святість. Не випадково саме питання про добро і зло лежить в основі всіх світлих релігій, особливо зороастризму і християнства. Не випадково саме про добро і зло говорили всі великі пророки, починаючи з Заратустри. Не випадково над проблемою добра і зла б'ються філософія, етика і психологія, педагогіка та астрологія, інші науки, а також література й інші види мистецтва. Не випадково на тему добра і зла пишуться тисячі творів, рефератів, дипломів, дисертацій, книг.

Добро — найвища, абсолютна вселюдська цінність, причетність до якої наповнює життя людини сенсом, воно стає самоцінним, а не служить засобом для досягнення інших цілей; уявлення про добро перебуває в органічному взаємозв'язку з ідеалом суспільства і особистості.

На відміну від прекрасного (абсолютної вселюдської цінності) добро адресується людині не в художньому образі, а в натуральному вияві. Людині постійно доводиться вдаватися до категорій “добро” і “зло”, оскільки без співвіднесення з ними джерелом і критерієм моральних вимог не може бути ні її свідомість, ні громадська думка. За словами В. Соловйова, щоб спромогтися на здійснення добра, необхідно знати, чим воно є насправді. В іншому разі будь-які намагання зробити це будуть лише механічною дією. В історії людства відомо немало подій і фактів, коли хибні уявлення про добро і зло призводили до трагічних наслідків (хрестові походи, інквізиція, фашизм). Тому з'ясування природи та сутності добра і зла є надзвичайно важливою і відповідальною.

Добро — універсальне поняття й етична категорія, що означає, у самому загальному змісті, прагнення до щастя. Протилежність злу. Добро і Зло — найбільш загальні поняття моральної свідомості, категорії етики, які характеризують позитивні і негативні моральні цінності. У широкому змісті цей термін відноситься до всього, що одержує в людей позитивну оцінку, або сприймається ними як щастя, сяйво, радість і світло. У багатьох релігіях вважають, що добро і зло протистоять один одному і ведуть споконвічну боротьбу за право панувати у світі.

Зло — універсальне поняття й етична категорія, яка означає, у самому загальному розумінні, прагнення до заподіяння страждань. Протилежність добру. У широкому розумінні цей термін відноситься до всього, що одержує в людей негативну оцінку, чи засуджується ними з якої-небудь сторони. У цьому змісті і неправда, і неподобство підходять під поняття зла. У більш вузькому розумінні зло означає страждання живих істот і порушення ними морального порядку. Питання про перевагу чи зла добра у світі складає предмет суперечки між песимістами й оптимістами. Протилежність цих начал зовсім не означає, що в основі відносин між ними не закладені й певні взаємозв'язки. Як будь-які універсальні протилежності, добро і зло в певному розумінні передбачають одне одного: у світі, де неможливо було б грішити, де перед людиною не відкривався би специфічний вимір злої волі, можна було б говорити про що завгодно, тільки не про добро. Добро, як ми пам'ятаємо, передбачає моральний вибір блага, вільне утвердження орієнтації на нього. Вільне — отже таке, яке має альтернативу.

Якби такої альтернативи не було, прагнення людини до блага не мало би власне моральної вартості — не кажучи вже про те, що навряд чи було б здійсненне саме по собі. Причому справа тут не тільки у формальній, суто логічній залежності. Щоб усвідомити себе як моральну особистість, зібрати свою суб'єктивну енергію в єдине ціле, виховати свою волю, людина має відчувати весь ризик, усю незабезпеченість добра, яке не може утвердитися без її вибору, її рішучого вчинку. Ще Г. В. Ф. Гегель у «Філософії права» підкреслював «необхідність зла» як принципу суб'єктивної індивідуальності, котрий моральність має здолати, використавши всі можливості духовного розвитку. Як зазначають фахівці в галузі педагогіки, особистості, що формується, може бути потрібен і свій власний, глибоко пережитий досвід зла — своєрідне моральне щеплення, що гартує її напередодні серйозних життєвих конфліктів. За словами М. Бубера, «зло людина фактично знає тільки тією мірою, якою вона знає про саму себе, все інше . не більше ніж ілюзія». Дитина, підліток, юнак на порозі дорослого життя має так чи інакше випробувати своє сумління, відчути реальний, не наганий страх, реальний сором, щоб усвідомити внутрішні межі своїх виборів і вчинків на майбутнє. В набутті цього досвіду,

котрого так чи інакше не позбавлений, мабуть, ніхто, є справжній, неминучий ризик; разом з тим від тактовності оточуючих дорослих чималою мірою залежить, чи стане цей досвід зла лише минулим моментом духовно-морального розвитку особистості, чи накладе згубний відбиток на все її подальше життя. Великий захисник гуманності й знавець дитячої душі Януш Корчак у цьому зв'язку писав: «Мій принцип — нехай дитя грішить. Бо ж у конфліктах із совістю і виробляється моральна стійкість». Таким чином, без можливості зла, а інколи і його актуальної присутності в моральній свідомості й поведінці особистості неможливе гартування справжньої моральної доброти. Така «необхідність зла», звісно, не означає, що ми маємо його спеціально вигадувати, тягти звідкілясь у власне життя, або ж, що найгірше, створювати собі «образи зла» на зразок тих, про які йшлося вище. Не слід турбуватися про те, що зла для когось не вистачить. Оскільки людина не є всемогутньою, для неї завжди залишатиметься відкритою царина морального вибору, один з полюсів якого буде позначений як зло. Потрібна тільки готовність мужньо й відкрито, не втрачаючи ні власної гідності, ні любові до ближніх, зустрічати зло там, де воно вторгається в наше життя. Окреслені відносини добра і зла, потрапляючи в поле філософсько-етичного розгляду, нерідко давали привід для занадто широких узагальнень. Так, у межах діалектичної філософської традиції, від Гегеля до основоположників марксизму й далі, утверджується парадигма (взірець) розуміння взаємовідношення добра і зла в душі класичної діалектики суперечностей — як цілковитого взаємоопосередкування, взаємопроникнення і взаємопереходу між ними.

В суспільній свідомості вкорінювалася, аж поки не стала загальним місцем, думка про те, що зло в історії виявляється чи не найбільш вдалою і природною формою втілення певного кінцевого добра, що добро безсиле, поки не знайде доступ до «злих» важелів. У цілковитій відповідності із цим мефістофелівським гаслом у філософії історії Гегеля зло осмислюється як реальний двигун суспільного прогресу: саме користолюбство, любов до влади та інші низькі пристрасті людини головним чином і рухають, за Гегелем, коліщата історичного поступу, спрямованого до кінцевої свободи й добра. Ще виразніше про зло як рушійну силу історичного прогресу висловлювався Ф. Енгельс. Перетворюючись у реальності соціального життя на безпосередньо практичну настанову, дане уявлення породжувало моральну нерозбірливість у виборі засобів здійснення ідеальних цілей, вело до виправдання насильства й жорстокості. Всі ці втілення «діалектики добра і зла» добре відомі нам із власного соціального досвіду, відомі вони й у світі. Істотним наслідком утвердження в суспільній свідомості подібної діалектики виявилось те, що в межах добродійної, здавалося б, діяльності стала можливою своєрідна ейфорія

щодо зла як начебто необхідного для досягнення тієї чи іншої позитивної моральної мети. Стало можливим хвалитися міццю біцепсів, «крутістю» поводження з людьми, кількістю танків і боєголовок, убачаючи в усьому цьому не лише прояв власної сили (що завдає радості й дикуну), а ще й певний натяк на святість своєї мети — адже чим більше зла мусимо ми вчинити задля нашого гіпотетичного добра, тим, значить, саме це добро має бути вище, могутніше й світліше! Лише у ХХ ст., коли «необхідне» зло, нагромаджуючись у житті людей і суспільства, загрожувало вже стати «непрохідним», таким, крізь яке взагалі неможливо пробитися нікуди, — почала набувати поширення інша, альтернативна парадигма в розумінні співвідношення добра і зла. Згідно з нею, діалектична напруженість і взаємопереплетіння цих двох полюсів утілюються саме в незмінну актуальність вибору між початками добра і зла на кожному з етапів реалізації людських цілей, у розуміння того, що ситуація такого вибору залишається для людини завжди відкритою. Іншими словами, на передній план виходить потреба у відповідальному моральному осмисленні кожного із значущих елементів цілеспрямованої діяльності людини. Адже вся сучасна історія свідчить, що мало тільки бажати добра — добра, як вони його розуміли, нерідко хотіли й найжорстокіші тирані, — мало і працювати задля його реалізації. Важливою є здатність добром робити добро — так вибудувати конфігурацію своєї дії, своїх учинків і стосунків, щоб за будь-якого позитивного ефекту вони завдавали щонайменше зла людям і довкіллю. Надихаючими ознаками руху в цьому напрямі є поширення засад етики ненасильництва, екологізація сучасної свідомості тощо. Справді, якщо людина зі шкільної лави й у теорії, й на практиці звикла до «діалектики», що переплутує добро і зло в єдиний нерозв'язний вузол, для неї в критичній ситуації, яка потребує відповідальних рішень, легше, природніше, махнувши рукою на ризик, покластися на «авось», на те, що «крива вивезе», а під благий намір усі гріхи спишуться, — і ступити на шлях конфронтації. Якщо ж особа звикла розрізняти добро і зло в найрізноманітніших обставинах буття — вона і в критичній ситуації виходитиме з того, що компроміс — це все ж таки відносно менше зло, ніж смерть, ніж ризик знищення безвинних людей. І вона піде на компроміс там, де це потрібно.

Таким чином, проблеми сутності добра і зла та відношення між ними мають принципове значення не тільки для етичної теорії — вони зачіпають надзвичайно актуальні аспекти самого нашого сьогоденного життя. Світ, у якому живуть люди, дуже суперечливий. Часом виникають класові чи національні, виробничі чи побутові конфлікти, міждержавні зіткнення, війни, де ллється кров, гинуть люди, назавжди зникають з обличчя Землі матеріальні та духовні цінності. Чи можливо протистояти цьому? Це можливо тільки за умови здорового глузду, розуму та бажання, сформованих на основі вивчення, розуміння

суті тих життєвих реалій, у яких трапляються ті чи інші соціальні конфлікти, реалізуються людські взаємовідносини. Людвіг Фейербах казав про людину як частину природи, вважаючи, що сутність людини незмінна, а його відчуття та бажання визначають його поведінку та виступають головними критеріями історичного процесу. Людина у своїй діяльності керується не абстрактними категоріями, а власним прагненням до щастя. Необхідно створити умови для щастя для людини, зробити умови життя людськими. Основою щастя та благополуччя людей у суспільстві є правильно зрозумілі інтереси кожної людини, які співпадають з інтересами суспільства, що можливо тільки на основі любові між людьми, яка і є рухомою силою суспільного прогресу.

Список використаних джерел:

1. Загорівська Г.М. та ін. Естетика: підручник для Вузів. – К., 2000.
2. Машкевич С.І. Прекрасне і наукове мислення. // Освіта. – 1999. - №3.
3. Апресян Р. Г. Добро и польза: Этическая мысль: научно - публицистическое чтение, Москва, 1991, 1992
4. Дубко Е. Л. Моральное добро (историко-практический анализ), //Филос. наук 1086 №1, с. 108-116.

Збірник матеріалів I-ої Регіональної навчально-практичної конференції

«Актуальні проблеми суспільствознавчих дисциплін» – Запоріжжя: ТК ЗНУ, 2015. –

с.106

